

ชื่องานวิจัย การพัฒนาเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
 ผู้วิจัย ดนุวัศ สุวรรณวงศ์ และ นรวาตี บัวขวัญ
 คณะ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
 ปี 2561

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา 2) ศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และ 3) พัฒนาต้นแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเก็บข้อมูลโดยใช้การประชุมกลุ่มย่อย การประชุมระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยการใช้เวทีการประชุมกึ่งทางการ ตลอดจนการสร้างกิจกรรมร่วมกัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จะต้องมีกระบวนการ 1) การเติมกิจกรรมลงไปในวิสาหกิจชุมชน 2) ขั้นตอนการลงสนาม 3) พี่เลี้ยงเชื่อมประสาน และ 4) การค้นหาข้อจำกัด และประเด็นที่สามารถเชื่อมโยงเครือข่ายได้นั้น จะเป็นด้านเครือข่ายความรู้ โดยเฉพาะมิติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับปัญญา ซึ่งผ่าน 1) ระยะเวลาพุ่มพักภายในวิสาหกิจชุมชนมาแล้ว และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้โดยตรง และ 2) การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างวิสาหกิจชุมชนผ่านการเสนอข้อมูลวิสาหกิจชุมชนต่อที่สาธารณะ โดยกลไกดังกล่าวเกิดขึ้นโดยหลายหน่วยงาน และความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายมี 2 ประเด็นหลัก คือ 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และ 2) การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลาง โดยดำเนินงานลักษณะ “วิทยากรกระบวนการ” ส่วนข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ คือ การเติมกลไกการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการเสริมพลังอำนาจให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการพัฒนาหรือสร้างหน่วยงานเชื่อมประสาน ซึ่งสถาบันการศึกษาควรเป็นหน่วยงานตั้งต้นในบทบาทการเชื่อมประสานงาน อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ทำงานหรือหน่วยงานที่ทำการเชื่อมประสานนั้น ควรดำเนินงานเป็นแบบเพื่อนถึงเพื่อน ไม่ใช่การทำงานแบบสั่งการหรือทำงานเชิงอำนาจ

คำสำคัญ: วิสาหกิจชุมชน, การพัฒนาเครือข่าย, ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

เลข Bib#	1142060
วันที่	25 ก.ย. 2561
เลขเรียกหนังสือ	392.642 ๑15ก

Research Title	The Development of network of community enterprise management in the Songkhla Lake Basin
Researcher	Danuvat Suwanvong and Narawadee Buakhan
Faculty	College of Innovation and Management, Songkhla Rajabhat University
Year	2018

Abstract

This research has aims 1) the study to guideline of build network of community enterprise management in the Songkhla Lake Basin, 2) the study to opportunity and possibility with network connection of community enterprise management in the Songkhla Lake Basin, and 3) development of network model of community enterprise management in the Songkhla Lake Basin. This study was action research, collecting data by group discussion, brainstorm and discussion methods, almost data will use content analysis was mainly for analysis. Result, the guideline of build network of community enterprise management in the Songkhla Lake Basin has process were; 1) input activities to community enterprise, 2) field work, 3) mentors for connecting, and 4) condition searching, so the topic to coin collection is knowledge network, and dimension of the knowledge sharing because the body knowledge processing are; 1) community enterprise incubation stage, and 2) the knowledge sharing passing expression in community enterprise. The possibility with the network connection between community enterprise management in the Songkhla Lake Basin has 2 topics are community enterprise to community enterprise connection, and connecting part agency so the agency is facilitator. The suggestions are Input learning process of empowering the community enterprise, and develop the organization in connection between community enterprises, so the academic institute must to set up the connecting process, however the act of combiner should to working in the friend to friend style not top down.

Keyword: Community Enterprise, Development of Network, Songkhla Lake Basin

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ คณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิที่ดำเนินการตรวจโครงสร้างงานวิจัย และรายงานความก้าวหน้า เพื่อปรับปรุง ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างดียิ่งมาโดยตลอดจนงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ได้มอบทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้ และต้องขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกท่านของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ที่ได้ให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกแก่คณะผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 13 กลุ่ม ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ ที่ได้สละเวลาให้ความอนุเคราะห์และความร่วมมืออย่างดีในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และร่วมดำเนินกิจกรรมต่างๆ ด้วยความตั้งใจจริง

และกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในพระคุณของบิดา มารดา และครอบครัว ของคณะผู้วิจัย สำหรับกำลังใจที่มีให้ตลอดมา และขอขอบคุณ พี่ๆ น้องๆ ผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้คำแนะนำ คำปรึกษา และช่วยเหลือคณะผู้วิจัยในประเด็นต่างๆ เป็นอย่างดีมาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ประโยชน์และคุณค่าของรายงานวิจัยฉบับนี้ คณะผู้วิจัยขอมอบเป็นบุญกุศลแก่บรรพบุรุษของคณะผู้วิจัยที่ได้ล่วงลับไปแล้ว

ท้ายที่สุดนี้ หากรายงานวิจัยฉบับนี้ มีข้อบกพร่องผิดพลาดประการใด คณะผู้วิจัยขอน้อมรับไว้ และขอภัยในข้อบกพร่องและความผิดพลาดมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ธนุวัศ สุวรรณวงศ์

นราวดี บัวขวัญ

วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ

กรกฎาคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
Abstract	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย	2
คำสำคัญของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	28
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	29
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	30
การเก็บรวบรวมข้อมูล	30
การวิเคราะห์ข้อมูล	30
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	32
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	58
บรรณานุกรม	75
ภาคผนวก	77
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	78
ภาคผนวก ข กำหนดการในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล	82
ภาคผนวก ค ประมวลภาพประกอบการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ในการศึกษา	100
ภาคผนวก ง ประมวลภาพตัวอย่างการพัฒนาเครือข่ายการจัดการด้านการตลาด	114
ภาคผนวก จ รายชื่อสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้	118
ภาคผนวก ฉ ประวัติคณะผู้วิจัย	124

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 กลุ่มคนที่พบในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษาจากการสังเกตของคณะผู้วิจัย

หน้า

46

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 การเชื่อมโยงปัจเจกต่อปัจเจก	16
ภาพที่ 2 การเชื่อมโยงของปัจเจกต่อกลุ่ม	16
ภาพที่ 3 การเชื่อมโยงของกลุ่มต่อกลุ่ม	17
ภาพที่ 4 การเชื่อมโยงของเครือข่ายต่อเครือข่าย	17
ภาพที่ 5 แต่ละองค์กรไม่มีการเชื่อมโยงกัน (ยังไม่เป็นเครือข่าย)	18
ภาพที่ 6 มีการกระจายข้อมูลจากองค์กรที่เป็นศูนย์กลางไปยังองค์กรต่างๆ แต่เป็นเพียงการรับข้อมูลอย่างเดียว ไม่มีการแลกเปลี่ยนกลับมา (ยังไม่ใช่เครือข่าย)	18
ภาพที่ 7 ความร่วมมือระหว่างองค์กรเป็นไปในลักษณะติดต่อผ่านองค์กรศูนย์กลาง โดยแต่ละองค์กรไม่มีการติดต่อกับเครือข่ายอื่นหรือองค์กรอื่น รวมถึงไม่มีการติดต่อกันเองโดยตรงระหว่างองค์กรสมาชิก	19
ภาพที่ 8 องค์กรทั้งหมดมีการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันโดยตรง โดยไม่มีองค์กรกลาง (นับเป็นเครือข่ายที่สมบูรณ์แบบในทางทฤษฎี แต่ไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง)	19
ภาพที่ 9 เครือข่ายที่มีองค์กรกลาง โดยแต่ละองค์กรสมาชิกมีการติดต่อซึ่งกันและกัน และองค์กรกลาง เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก	19
ภาพที่ 10 รูปแบบเครือข่ายที่กระจายศูนย์ สมาชิกเครือข่ายสามารถติดต่อซึ่งกันและกัน และยังติดต่อกับองค์กรอื่นๆ โดยมีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน (เลขานุการ) มีหลายคน	20
ภาพที่ 11 แผนที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	33
ภาพที่ 12 วัฏจักรการพัฒนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนผ่านกระบวนการชวนพูดคุย	63
ภาพที่ 13 ต้นแบบการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา	72
ภาพที่ 14 กลไกการสร้างเสริมพลังอำนาจให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้	73

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

วิสาหกิจชุมชน ถือเป็นองค์กรชุมชนท้องถิ่นที่สำคัญที่จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องความยากจนของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในระดับฐานราก ทั้งยังเป็นแนวทางที่ช่วยเสริมสร้างให้เศรษฐกิจ สังคม และชุมชนท้องถิ่นเกิดความยั่งยืน อันเนื่องมาจากการดำเนินงานที่มีลักษณะของการส่งเสริมให้คนในชุมชน ได้รู้จักนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ความรู้ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม และ ประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นสาระสำคัญยิ่งต่อความเข้มแข็งของชุมชนฐานรากที่จะช่วยเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับประเทศให้มีความมั่นคงอย่างยั่งยืน ดังที่ Khamanarong (2000) ได้อธิบายไว้ว่า ประเทศไทยจะพัฒนาได้ด้วยการพัฒนาอุตสาหกรรมชนบท โดยเฉพาะวิสาหกิจชุมชน ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ถือเป็นประเด็นเชิงภูมิศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่ง

พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นพื้นที่ทางภูมิศาสตร์พื้นที่หนึ่งที่เป็นเป้าหมายและยุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาของหน่วยงานรัฐในระดับต่างๆ ทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เนื่องจากพื้นที่ ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของประเทศไทย มีทั้งน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็มอยู่ใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ และมีการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศอยู่ตลอดเวลา ซึ่งปัจจุบันพื้นที่ลุ่มทะเลสาบสงขลาถือเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของภาคใต้ โดยเฉพาะบริเวณ ฝั่งตะวันตกหรือพื้นที่ของจังหวัดพัทลุงในปัจจุบัน ขณะเดียวกัน ทะเลสาบที่เกิดขึ้นก็เป็นแหล่งของสัตว์น้ำนานาชนิด (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์, 2556) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม ในอนาคตหากมีกิจกรรมและการดำเนินการที่ไม่เหมาะสม เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จนเกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เปลี่ยนแปลงไป อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาและการพัฒนาทะเลสาบสงขลาที่ยั่งยืน (เสาวภา อังสุภานิช, 2546) ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ถือเป็นกลุ่มดำเนินงานสำคัญที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ จะต้องให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อฐานทรัพยากรในพื้นที่

เครือข่ายการจัดการ คือเครื่องมือหนึ่งในเชิงการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อให้เกิดการเฝ้าระวังฐานทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ร่วมกัน ตลอดจนสร้างฐานความเข้มแข็งในการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน รวมทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการดำเนินงานที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อฐานทรัพยากร

ในพื้นที่ ซึ่งเครือข่ายการจัดการ ถือเป็นวิธีการทำงานที่ได้รับความนิยมทั้งในองค์กรภาครัฐ ภาคธุรกิจ และการทำงานเชิงพัฒนาท้องถิ่นและการพัฒนาสังคม เพราะเครือข่ายการจัดการ นอกจากจะทำให้เกิดการหนุนเสริมการช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในเครือข่ายด้านต่างๆ แล้ว ยังมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่จะทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันอย่างยั่งยืน และรู้จักที่จะพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายใต้ทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง ยังก่อให้เกิดการเรียนรู้และการดำเนินกิจกรรมในลักษณะเครือข่ายภายในพื้นที่ และเกิดการแก้ปัญหาหรือดำเนินกิจกรรมในลักษณะบูรณาการและเชื่อมโยงมิติต่างๆเข้าด้วยกันมากขึ้น

จากรายละเอียดข้างต้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อสร้างฐานความเข้มแข็งในเชิงการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้เกิดความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ภายใต้ของการดำรงอยู่ในภูมิศาสตร์ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์เดียวกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
2. เพื่อศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
3. เพื่อพัฒนาต้นแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้แนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
2. ทราบโอกาสและความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
3. เกิดต้นแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
4. หน่วยงานภาครัฐต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรชุมชนในพื้นที่ต่างๆ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดเครือข่ายการจัดการอย่างยั่งยืน อันเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ในระดับชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

4. คำสำคัญของการวิจัย

- การพัฒนาเครือข่าย (Development of Network)

- การจัดการ (Management)
- วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise)
- ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (Songkhla Lake Basin)

5. ขอบเขตของการวิจัย

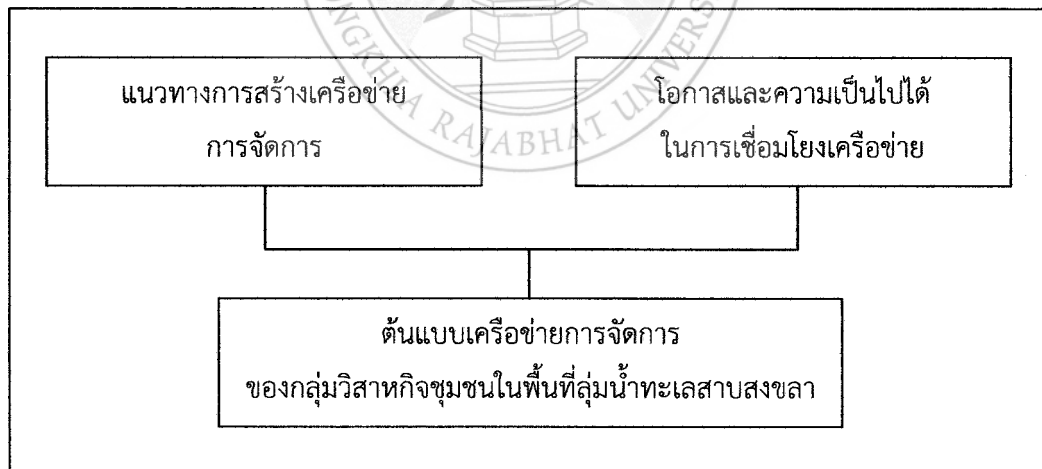
1. ขอบเขตด้านพื้นที่

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินงานอยู่ในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งครอบคลุม 3 จังหวัด คือ จังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และจังหวัดนครศรีธรรมราช

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และพัฒนาต้นแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

6. กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถเสนอรายละเอียดได้ดังนี้

1. ความหมายของวิสาหกิจชุมชน
2. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548
3. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย
4. ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย
5. การจำแนกระดับเครือข่าย
6. ผลสัมฤทธิ์ของความเป็นเครือข่าย
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยในแต่ละหัวข้อข้างต้น ผู้วิจัยขอนำเสนอรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2545) ได้กล่าวไว้ว่า “วิสาหกิจ” แปลจากภาษาอังกฤษว่า “Enterprise” ซึ่งแปลว่า “การประกอบการ” แต่ในปัจจุบันมีคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” (SMCE: Small and Micro Community Enterprise) เกิดขึ้น ซึ่งผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชนจนกล่าวได้ว่า เป็นยุคแห่งวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตผลโดยครอบครัวในชุมชน โดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมีหลักการคิดที่สำคัญ คือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตภัณฑ์ในชุมชนเพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรมรับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค

หรืออีกความหมายหนึ่งที่ เสรี พงศ์พิศ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมาร่วมมือกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน การจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์ แต่แตกต่างกันที่ระเบียบและกฎเกณฑ์ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนเน้นการแบ่งปัน การช่วยเหลือกันมากกว่าการแข่งขัน วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นหน่วยที่ทำให้เกิดความร่วมแรงร่วมใจ ไม่แตกแยกแบ่งพวก และไม่ต่อสู้เพื่อผลประโยชน์ของตนและพวกพ้อง เพราะวิสาหกิจชุมชนคือการเน้นการช่วยเหลือกัน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้ให้ความหมายของคำว่า วิสาหกิจชุมชน หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด

หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548)

อย่างไรก็ตาม โดยหลักการของวิสาหกิจชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียงและเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจระดับชาติ และจำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้า ให้ได้รับการส่งเสริมด้านความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน ให้กลายเป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้นต่อไป โดย เสรี พงศ์พิศ (2548) ได้อธิบายว่า วิสาหกิจชุมชนจะต้องมีลักษณะสำคัญ 7 ประการ คือ

- (1) ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ
- (2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน
- (3) ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน
- (4) มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ผสมผสานภูมิปัญญาสากล
- (5) ดำเนินการแบบบูรณาการ เชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นระบบ
- (6) มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ
- (7) มีการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนเป้าหมาย

และทั้งนี้กฎหมายได้กำหนดให้มีการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนอย่างครบวงจรไว้ 3 ระดับ ได้แก่

(1) ระดับปฐมภูมิ

ส่งเสริมการจัดตั้ง การให้ความรู้ การศึกษาวิจัยในการนำทุนชุมชนมาใช้อย่างเหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

2) ระดับสูงขึ้น

ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัยเทคโนโลยีและการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจ และความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน เพื่อให้สามารถเป็นผู้ประกอบการหรือพัฒนาไปสู่การประกอบธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมต่อไปในอนาคต

3) การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

รัฐจะให้การสนับสนุนการจัดตั้งการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

2. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548

การนำเสนอรายละเอียดของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาจาก ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์ (2556) ซึ่งได้เขียนไว้จากการรวบรวม

โดย สุรศักดิ์ วาจาสิทธิ์, ธีระพล อรุณะกสิกร, ปฏินันท์ สันติเมทนีดล, สถาพร ลิ้มมณี, ไพฑูรย์ นาคฉ่า, สุรียกานต์ ชัยเนตร และ นิมล เรืองดี้อ แห่งสำนักพิมพ์วิญญูชน ซึ่งรวบรวมไว้ในปี พ.ศ. 2548 โดยมีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภา ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ เรียกว่า "พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. ๒๕๔๘"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป*

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“วิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนิตบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิตบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

“เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า คณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

“กิจการวิสาหกิจชุมชน” หมายความว่า กิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

“คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด” หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร หรือคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด แล้วแต่กรณี

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๔ ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

หมวด ๑

วิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๕ วิสาหกิจชุมชนใดที่จะขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้ต้องยื่นคำขอจดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรตามระเบียบที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

มาตรา ๖ เมื่อกรมส่งเสริมการเกษตรได้รับคำขอจดทะเบียนและเห็นว่าวิสาหกิจชุมชนที่ยื่นคำขอจดทะเบียนมีลักษณะและวัตถุประสงค์ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรรับจดทะเบียนและออกใบสำคัญแสดงการจดทะเบียนแก่วิสาหกิจชุมชนนั้น

มาตรา ๗ การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนอย่างน้อยต้องมีรายการดังต่อไปนี้

- (๑) ชื่อและที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- (๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้มีอำนาจทำการแทนวิสาหกิจชุมชน
- (๓) ชื่อและที่อยู่ของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- (๔) กิจกรรมที่วิสาหกิจชุมชนมีความประสงค์จะดำเนินการ

มาตรา ๘ ภายในสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินให้วิสาหกิจชุมชนที่ได้จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งประสงค์จะดำเนินกิจการต่อไปแจ้งให้กรมส่งเสริมการเกษตรทราบ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

วิสาหกิจชุมชนใดไม่แจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งเป็นเวลาสองปีติดต่อกัน ให้กรมส่งเสริมการเกษตรมีหนังสือเตือนให้วิสาหกิจชุมชนนั้นแจ้งภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ถ้าไม่มีการแจ้งตามคำเตือนดังกล่าว ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถอนชื่อออกจากทะเบียน วิสาหกิจชุมชนใดประสงค์จะเลิกกิจการให้แจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่เลิกกิจการตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

หมวด ๒

เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๙ ให้นำบทบัญญัติในหมวด 1 มาใช้บังคับแก่การจดทะเบียนจัดตั้ง การแจ้งดำเนินการ และการเลิกกิจการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

ให้เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตรแล้ว มีสิทธิขอรับการส่งเสริมตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๐ การบริหารจัดการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ให้เป็นไปตามข้อบังคับของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนนั้น

ข้อบังคับตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยจะต้องกำหนดให้การดำเนินการของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเป็นไปตามความสมัครใจโดยจะเป็นนิติบุคคลหรือไม่เป็นนิติบุคคลก็ได้

มาตรา ๑๑ เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน อาจดำเนินการดังต่อไปนี้ได้

- (๑) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายในของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้
  - (ก) ให้ความช่วยเหลือในการจัดตั้งหรือการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่น
  - (ข) ให้ความรู้ การฝึกอบรม หรือความช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิต การให้บริการ การบริหารจัดการ การหาทุน การตลาด และอื่นๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย
  - (ค) ให้คำแนะนำหรือดำเนินการใดๆ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับภูมิภาค และระดับประเทศ

(๒) ให้คำแนะนำและช่วยเหลือกิจการภายนอกของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย ดังต่อไปนี้

(ก) เป็นคนกลางในการติดต่อกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ รวมทั้งองค์กรภาคเอกชน เพื่อขอรับความช่วยเหลือและการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ข) ประสานงานกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือวิสาหกิจชุมชนอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้หรือดำเนินกิจกรรมอื่นอันเป็นประโยชน์หรือเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย

(ค) เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมความสามัคคีและการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และความร่วมมือทางวิชาการ เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ไม่ว่าในด้านคุณภาพของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ และการพัฒนาการตลาด

(๔) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายหรือมาตรการในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมวด ๓

คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๑๒ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย

(๑) นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ

(๒) กรรมการจากส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนสิบสามคน ได้แก่

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าส่งออก อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม อธิบดีกรมสรรพากร ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้อำนวยการธนาคารออมสิน

(๓) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จำนวนสิบคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

(๔) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนสามคน ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน

ให้อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าเกษตรเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีกรมส่งเสริมการค้าเกษตรแต่งตั้งผู้แทนกรมส่งเสริมการค้าเกษตรหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ และให้อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนแต่งตั้งผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชนอีกหนึ่งคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ

มาตรา ๑๓ คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการและแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้ความช่วยเหลือ การสนับสนุน หรือให้คำแนะนำแก่วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๔) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใดๆ เพื่อประโยชน์ของกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

มาตรา ๑๔ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามดังต่อไปนี้

(๑) มีสัญชาติไทย

(๒) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ

(๓) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น

(๔) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออกหรือให้ออกจากราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือถือว่ากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

(๕) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น กรรมการที่ปรึกษา หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบในการบริหารพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง เว้นแต่กรณีที่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่ถือว่าไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา 12 (4)

(๖) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๗) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

(๘) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอกำหนดโทษหรือรอกำหนดโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

มาตรา ๑๕ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) มีวาระการดำรงตำแหน่งสามปี

ในกรณีที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ แต่ยังมีได้แต่งตั้งกรรมการใหม่ ให้กรรมการนั้นปฏิบัติหน้าที่ไปพลางก่อนจนกว่าจะได้แต่งตั้งกรรมการใหม่

กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระ อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

มาตรา ๑๖ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) คณะรัฐมนตรีให้ออก เพราะบกพร่องต่อหน้าที่ มีความประพฤติเสื่อมเสีย หรือหย่อนความสามารถ

(๔) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ เว้นแต่ในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๑๔

มาตรา ๑๗ ในกรณีที่กรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) พ้นจากตำแหน่งก่อนวาระให้คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้อื่นดำรงตำแหน่งแทน และให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันจะไม่ดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการแทนก็ได้

มาตรา ๑๘ การประชุมของคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ให้ประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๑๙ คณะกรรมการจะแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดแทนคณะกรรมการหรือตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้ และให้นำความในมาตรา ๑๘ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา ๒๐ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนชนจังหวัดทุกจังหวัด ดังต่อไปนี้

(๑) ในกรุงเทพมหานคร ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้แทนกรมการพัฒนาชุมชน ผู้แทนกรมส่งเสริมการค้าส่งออก ผู้แทนกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมสรรพากร ผู้แทนสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ผู้แทนสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ผู้แทนธนาคารออมสิน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชน จำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในกรุงเทพมหานคร เป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

(๒) ในจังหวัดอื่น ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ ปลัดจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด ผู้แทนกรมสรรพากรที่มีสำนักงานตั้งอยู่ในจังหวัดนั้น หนึ่งคน ผู้แทนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนธนาคารออมสินที่มีสาขาตั้งอยู่ในจังหวัดนั้นหนึ่งคน ผู้แทนวิสาหกิจชุมชนจำนวนหกคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งได้รับการ สรรหาจากผู้ดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนั้น ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสามคนซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในด้านการบริหารธุรกิจหนึ่งคน ด้านการเงินหนึ่งคน และด้านการค้าและอุตสาหกรรมหนึ่งคน ในจังหวัดนั้นเป็นกรรมการ และเกษตรจังหวัด เป็นกรรมการและเลขานุการ

มาตรา ๒๑ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย มาตรการ และแผนการพัฒนาและส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๒) ประสานงานกับหน่วยงานทางภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นไปอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

(๓) ให้การส่งเสริมและช่วยเหลือในการขอจดทะเบียนสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า หรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่น หรือการใดๆ เพื่อประโยชน์ขอกิจการวิสาหกิจชุมชนในกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัด แล้วแต่กรณี

(๔) พิจารณาหรือเสนอแนะต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด ตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๔

(๕) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด หรือตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

การดำเนินการตาม (๒) (๓) หรือ (๔) ของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด จะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับนโยบาย มาตรการ หรือแผนการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่คณะกรรมการกำหนด หรือเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๒๒ ให้นำความในมาตรา ๑๔ มาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน จังหวัด ซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี แต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้น จากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

มาตรา ๒๓ ให้กรรมการ อนุกรรมการ กรรมการตามมาตรา ๒๐ และกรรมการตามมาตรา ๓๑ ได้รับเบี้ยประชุม ค่าพาหนะ ค่าเบี้ยเลี้ยง ค่าเช่าที่พัก และค่าใช้จ่ายอย่างอื่นในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ตามที่คณะรัฐมนตรีกำหนด

มาตรา ๒๔ ให้กรมส่งเสริมการเกษตร ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ รับผิดชอบงานธุรการ งานประชุม การศึกษาข้อมูล และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานของคณะกรรมการ ให้สำนักงานเกษตรจังหวัด ทำหน้าที่และรับผิดชอบงานตามวรรคหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานของคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด

หมวด ๔

การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๕ วิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนต่อกรมส่งเสริมการเกษตร แล้วสามารถขอรับการส่งเสริมหรือสนับสนุนจากคณะกรรมการได้ ตามวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา ๒๖ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนระดับปฐมภูมิในการประกอบกิจการอย่างครบวงจร รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการจัดตั้ง การร่วมมือซึ่งกันและกัน การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการนำวัตถุดิบ ทรัพยากร หรือภูมิปัญญาของชุมชนมาใช้ให้เหมาะสมกับกิจการวิสาหกิจชุมชนและสภาพท้องถิ่นนั้นๆ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับขบวนการผลิตและการบริหารจัดการธุรกิจทุกด้าน ไม่ว่าจะการบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดหาทุน หรือการตลาด ทั้งนี้ เพื่อให้กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับปฐมภูมิมีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

มาตรา ๒๗ ให้คณะกรรมการจัดให้มีมาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้วตามมาตรา 26 อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการให้ความรู้และการสนับสนุนในการประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงขึ้นตามความพร้อมและความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกิจการวิสาหกิจชุมชนและการออกแบบที่ทันสมัยตามความต้องการของตลาด การร่วมมือซึ่งกันและกัน หรือให้ความช่วยเหลือในการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่างๆ ทั้งในด้านคุณภาพการผลิต การจัดการ และการตลาด เพื่อสร้างความพร้อมให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในระดับที่สูงยิ่งขึ้น

มาตรา ๒๘ ในกรณีที่วิสาหกิจชุมชนประสงค์จะรวมตัวกันจัดตั้งเป็นเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน หรือดำเนินการจัดตั้งเป็นองค์กรธุรกิจใดๆ ให้คณะกรรมการให้การสนับสนุนในการจัดตั้งการประกอบการตลาด รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนหรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น เพื่อขยายและสร้างความมั่นคงให้แก่กิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๒๙ ให้คณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการรักษาคุณภาพผลิตภัณฑ์และการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้าหรือการรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการ เพื่อให้สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนเป็นที่เชื่อถือ รวมทั้งปลอดภัยต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการ

ในการส่งเสริมตามวรรคหนึ่ง ให้คณะกรรมการพิจารณาให้คำปรึกษาหรือให้ความช่วยเหลือแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนในการขอจดทะเบียนเครื่องหมายรับรองตามกฎหมายว่าด้วยเครื่องหมายการค้า หรือให้คำปรึกษา หรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดเพื่อให้ความคุ้มครองแก่สินค้าหรือบริการของกิจการวิสาหกิจชุมชนนั้นตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๐ ในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน ให้คณะกรรมการพิจารณาดำเนินการในเรื่องดังต่อไปนี้

(๑) ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การส่งเสริมและสนับสนุนมาตรการที่คณะกรรมการจัดให้มีขึ้นตามมาตรา ๒๖ และมาตรา ๒๗ และการส่งเสริมหรือการสนับสนุนตาม มาตรา ๒๘ และมาตรา ๒๙

(๒) ให้การส่งเสริมและสนับสนุนหรือประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนที่มีปัญหาเกี่ยวกับเงินทุนในการประกอบกร

(๓) จัดให้มีการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของกิจการวิสาหกิจชุมชน เช่น การฝึกอบรมด้านการจัดการ การบัญชี ภาษีอากร หรือการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีด้านการผลิตหรือการตลาด

(๔) เสนอแนะให้มีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับใดๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานหรือการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๕) ดำเนินการในเรื่องอื่นใดที่คณะกรรมการเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมกิจการวิสาหกิจชุมชน

มาตรา ๓๑ ให้มีคณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานกรรมการ และกรรมการอื่นอีกไม่เกินสิบสองคน ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้ง มีหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ประสานการดำเนินการของกองทุนต่างๆ เพื่อให้สามารถสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพ ลดการซ้ำซ้อนที่ไม่เกิดประโยชน์ และส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน

(๒) ติดตามและประเมินการดำเนินงานของกองทุนต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๓) เสนอแนะต่อกองทุนที่เกี่ยวข้องหรือคณะกรรมการเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานหรือการแก้ไขปัญหาเงินทุนในการสนับสนุนกิจการวิสาหกิจชุมชน

(๔) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

ให้นำความในมาตรา ๑๕ มาตรา ๑๖ และมาตรา ๑๗ มาใช้บังคับแก่กรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งโดยอนุโลม เว้นแต่การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการดังกล่าวตามมาตรา ๑๖ (๓) ให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อคณะกรรมการให้ออก

ให้นำความในมาตรา ๑๘ มาตรา ๑๙ และมาตรา ๒๔ มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการประสานนโยบายกองทุนเพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนโดยอนุโลม

มาตรา ๓๒ ในกรณีที่มีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับใดกำหนดให้กิจการวิสาหกิจชุมชนต้องดำเนินการใดอันเป็นภาระที่ไม่เหมาะสมหรือเกินสมควร คณะกรรมการอาจเสนอต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการให้มีการลดภาระดังกล่าวแก่กิจการวิสาหกิจชุมชนได้ตามที่เห็นสมควร

มาตรา ๓๓ ในกรณีที่คณะกรรมการประสานงานกับส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ องค์กรมหาชน หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการตามมาตรา ๓๐ แล้วไม่บรรลุผล ให้คณะกรรมการเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

บทเฉพาะกาล

มาตรา ๓๔ ในวาระเริ่มแรก ให้นายกรัฐมนตรีดำเนินการเพื่อให้มีการแต่งตั้งกรรมการตามมาตรา ๑๒ (๓) และ (๔) กรรมการผู้แทนวิสาหกิจชุมชนและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนจังหวัด ตามมาตรา ๒๐ ให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

โดยสรุป เป้าประสงค์ของการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ก็เพื่อพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ ดังนั้น การส่งเสริมจะครอบคลุมทุกด้าน ทั้งด้านคุณภาพ การผลิต การบริหารจัดการ เงินทุน การตลาด การบรรจุภัณฑ์ การบริหารงานบุคคล การบัญชี การจัดการทุน การวิจัยประเมินผล การจัดการวัตถุดิบ และด้านอื่นๆ โดยพิจารณาส่งเสริม ผ่านหน่วยงานภาคเอกชน และส่งเสริมผ่านส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนาที่จะพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง และสามารถพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และสามารถแข่งขันทางการค้าภายใต้โลกาภิวัตน์ได้ต่อไปในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายให้หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ได้ร่วมกันทำงานและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีเอกภาพ โดยการให้มีกฎหมายรองรับและรับรองสถานภาพของวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างชัดเจน นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐต่างๆ ยังสามารถบูรณาการในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นหน่วยเศรษฐกิจฐานราก และเป็นหน่วยเล็กๆหน่วยหนึ่งในสังคม ให้มีความรู้ ความสามารถ พัฒนาตนเอง และนำไปสู่ความอยู่ดีมีสุข มีเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

3. แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

เครือข่าย (Network) คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่มีความสมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ (ขนิษฐา กาญจนรังษิณนท์, 2551) ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน (Starkey, 1997)

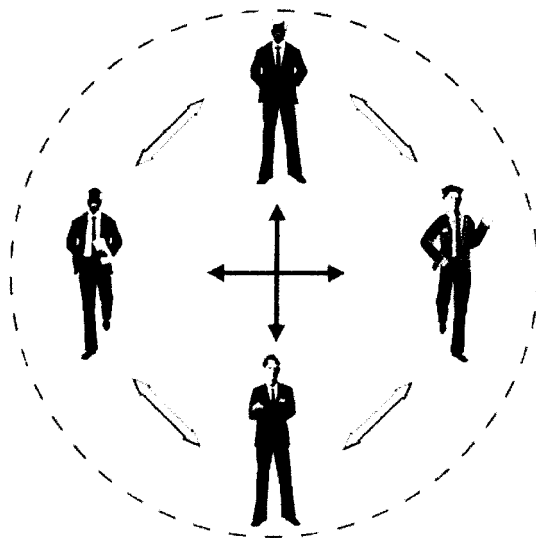
แนวคิดว่าด้วย “เครือข่าย” (Network) นั้น เป็นแนวคิดและแนวปฏิบัติที่มีมาอย่างช้านาน แนวคิดเรื่องเครือข่ายสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับประชาสังคม (Civil Society) และแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจ

รัฐ ทั้งนี้ ในความหมายที่กว้าง เครือข่ายคือหัวใจของวิถีชุมชนในอดีต ซึ่งผู้คนอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัยกัน ทั้งภายในชุมชนและกับชุมชนอื่นๆ มีความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่แสดงออกทางกิจกรรมที่ทำกันสม่ำเสมอ หรือเป็นครั้งเป็นคราว ทั้งนี้ เพื่อความอยู่รอดของชุมชนอย่างยั่งยืน เพราะแม้มีอำนาจรัฐอยู่ แต่ก็ไม่ได้ครอบงำไปถึงวิถีปฏิบัติของชุมชน แต่ต่อมาเมื่ออำนาจรัฐแผ่ลงไปจนกระทบถึงวิถีชุมชน ก็มีการบริหารเครือข่าย ซึ่งส่วนหนึ่งก็เพื่อจัดการชีวิตของชุมชนท้องถิ่นเอง อีกส่วนหนึ่งเพื่อหาทางออก ถ้าหากถูกบีบคั้นจนเกินไป โดยผ่านการประสานเครือข่ายระหว่างชุมชนหลายๆ แห่ง ในลักษณะคล้ายกับสมัชชาทั้งหลายในปัจจุบัน (เสรี พงศ์พิศ, 2548)

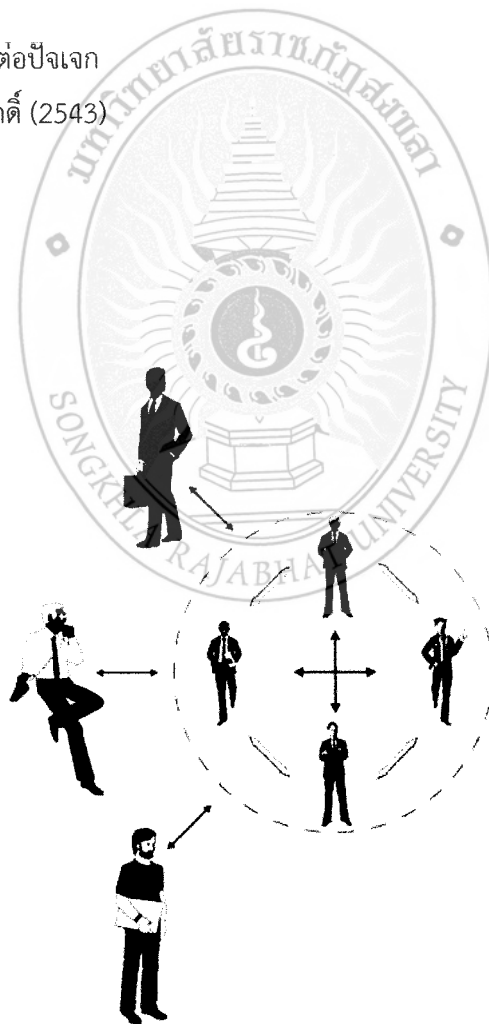
ในด้านการพัฒนาเอกชนก็ค่อย ๆ เกิด “ขบวนการ” ในลักษณะที่เป็นเครือข่ายเพื่อเชื่อมประสานชุมชนมาตั้งแต่ปี 2525 เมื่อมีการเปลี่ยนกระบวนทัศน์การพัฒนา เปลี่ยนจากการทำโครงการ การจัดองค์กรชุมชน ไปสู่การเชื่อมประสานให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงที่มาจากข้างในชุมชน เพราะมีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนโดยการใช้ทรัพยากรหรือ “ทุนชุมชน” ที่เหลืออยู่ ทั้งนี้ ในบริบทของสังคมไทยคำว่า “เครือข่ายชุมชน” จึงน่าจะหมายถึงกลุ่มองค์กรชาวบ้านที่สัมพันธ์กัน มีโครงสร้างและระบบจัดการเครือข่ายได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับตำบลถึงระดับชาติ (เสรี พงศ์พิศ, 2551)

อย่างไรก็ตาม ได้มีการกล่าวถึงความหมายของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ซึ่งมีผู้ให้ความหมาย ดังนี้ กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย (2547) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายว่าหมายถึง การร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรประเภทเดียวกัน หรือเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มองค์กรต่างประเภทกัน ซึ่งมีหลายระดับตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อปัจเจก การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่ม การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม โดยดำเนินงานภายใต้เป้าหมายและวิธีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ

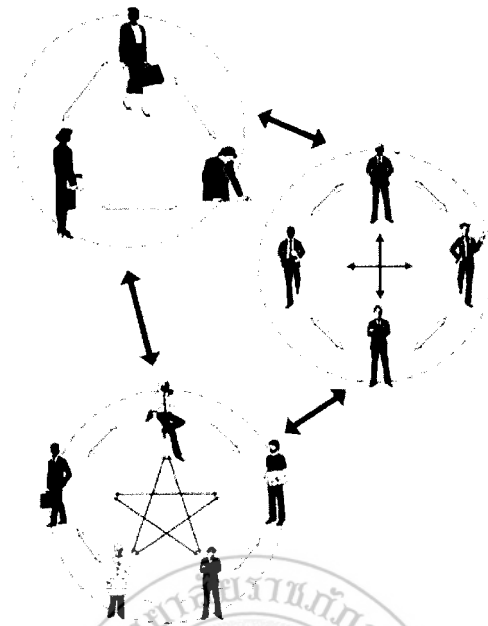
เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายว่า เครือข่ายอาจเป็นการร่วมมือระหว่างปัจเจกบุคคล/กลุ่ม/องค์กรประเภทเดียวกัน หรืออาจเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม/องค์กรต่างประเทศ เครือข่ายมีได้หลายระดับ ตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกต่อปัจเจก เช่น การเชื่อมโยงระหว่างข้าราชการกับข้าราชการด้วยกัน การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่ม เช่น การเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง การเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกลุ่ม เช่น การเชื่อมโยงระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษาด้วยกัน หน่วยงานราชการกับหน่วยงานเอกชน สถานศึกษากับหน่วยงานธุรกิจ เป็นต้น และการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่อเครือข่าย กลายเป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่ ดังภาพที่ 1-10

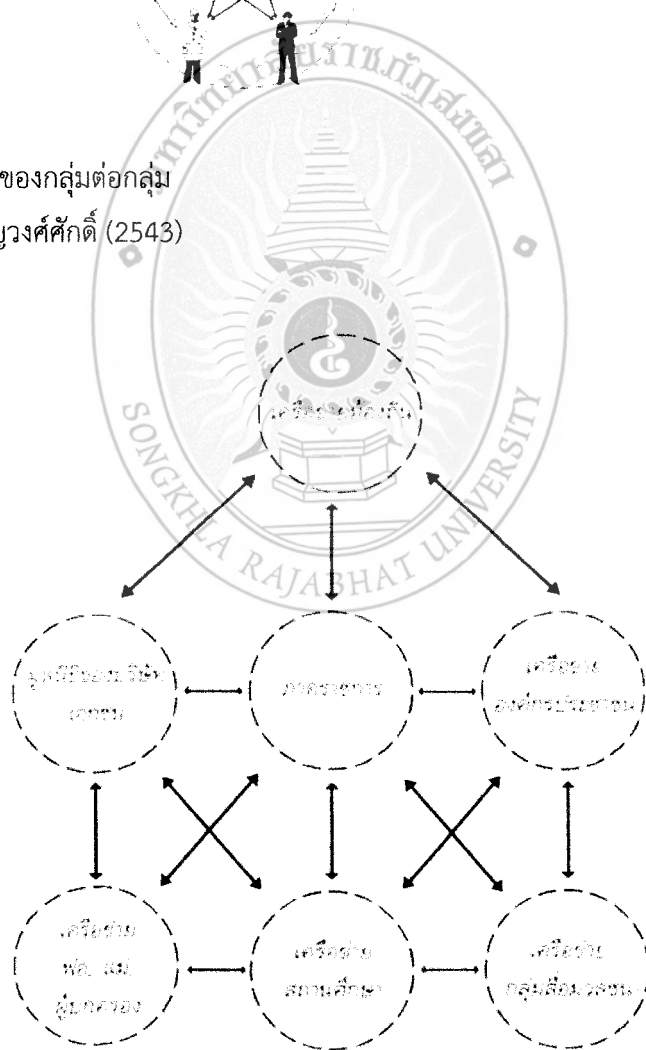
ภาพที่ 1 การเชื่อมโยงปัจเจกต่อปัจเจก
ที่มา: เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543)

ภาพที่ 2 การเชื่อมโยงของปัจเจกต่อกลุ่ม
ที่มา: เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543)

ภาพที่ 3 การเชื่อมโยงของกลุ่มต่อกลุ่ม
ที่มา: เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543)

ภาพที่ 4 การเชื่อมโยงของเครือข่ายต่อเครือข่าย
ที่มา: เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543)

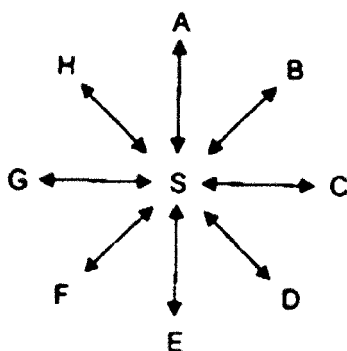
ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นภาพ จึงได้ยกแบบจำลองของเครือข่ายทั้งที่เป็นเครือข่ายและ
ไม่เป็นเครือข่าย ดังที่ได้แสดงในภาพที่ 5 - 10 แบบจำลองเครือข่ายที่แสดงให้เห็นตั้งแต่กลุ่มหรือองค์กรที่
ไม่มีการเชื่อมโยงกันเลย จนเริ่มมีการรับข้อมูลจากศูนย์กลาง แต่ยังไม่มีการติดต่อแลกเปลี่ยนกัน
เป็นเพียงการรับคำสั่ง ซึ่งยังไม่เรียกว่าเป็นเครือข่ายไปจนกว่าจะมีการติดต่อการแลกเปลี่ยนกันระหว่างกลุ่ม
จึงเริ่มนับว่าเป็นเครือข่าย (Starkey, 1997)

ภาพที่ 5 แต่ละองค์กรไม่มีการเชื่อมโยงกัน (ยังไม่เป็นเครือข่าย)
ที่มา: Starkey (1997)

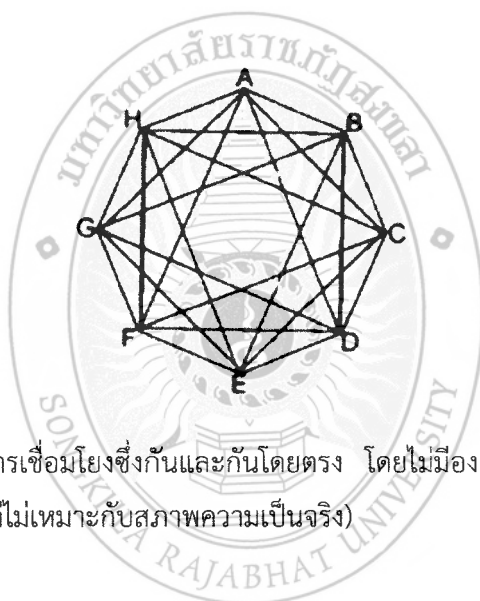

ภาพที่ 6 มีการกระจายข้อมูลจากองค์กรที่เป็นศูนย์กลางไปยังองค์กรต่างๆ แต่เป็นเพียงการรับข้อมูล
อย่างเดียว ไม่มีการแลกเปลี่ยนกลับมา (ยังไม่ใช่เครือข่าย)
ที่มา: Starkey (1997)

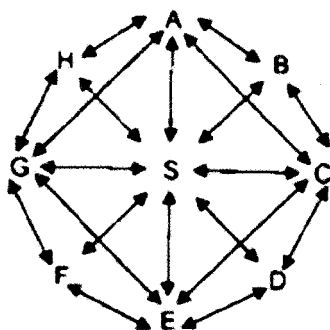

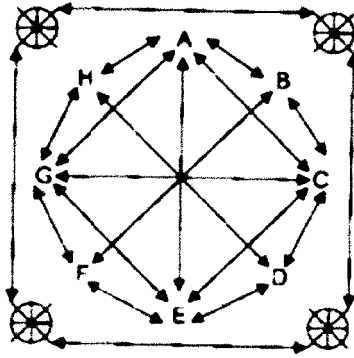
ภาพที่ 7 ความร่วมมือระหว่างองค์กรเป็นไปในลักษณะติดต่อผ่านองค์กรศูนย์กลาง โดยแต่ละองค์กรไม่มีการติดต่อกับเครือข่ายอื่นหรือองค์กรอื่น รวมถึงไม่มีการติดต่อกันเองโดยตรงระหว่างองค์กรสมาชิก
ที่มา: Starkey (1997)

ภาพที่ 8 องค์กรทั้งหมดมีการเชื่อมโยงซึ่งกันและกันโดยตรง โดยไม่มีองค์กรกลาง (นับเป็นเครือข่ายที่สมบูรณ์ แบบในทางทฤษฎี แต่ไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง)
ที่มา: Starkey (1997)

ภาพที่ 9 เครือข่ายที่มีองค์กรกลาง โดยแต่ละองค์กรสมาชิกมีการติดต่อซึ่งกันและกัน และองค์กรกลางเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก
ที่มา: Starkey (1997)

ภาพที่ 10 รูปแบบเครือข่ายที่กระจายศูนย์ สมาชิกเครือข่ายสามารถติดต่อซึ่งกันและกัน และยังติดต่อกับองค์กรอื่นๆ โดยมีผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงาน (เลขานุการ) มีหลายคน

ที่มา: Starkey (1997)

4. ประเภทและรูปแบบของเครือข่าย

การแบ่งประเภทรูปแบบและลักษณะความสัมพันธ์ของเครือข่ายก็เพื่อสร้างความเข้าใจและมองเห็นภาพความเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากพัฒนาการของความเป็นเครือข่าย ในสังคมไทย จะเห็นได้ว่ามีกระบวนการเกิดขึ้นของเครือข่ายในภาคส่วนต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และภาคประชาชน รวมทั้งในด้านแนวคิด กิจกรรม ก็มีกระบวนการแบ่งประเภทและรูปแบบของเครือข่ายออกเป็นนัยต่างๆ ดังนั้น ประเภทและรูปแบบของเครือข่ายจึงมีความแตกต่างกันไปตามนิยามและกิจกรรมที่แต่ละกลุ่มหรือผู้ใช้กิจกรรมเครือข่าย กำหนดขึ้น ดังนี้ (พระมหาสุหิตย์ อาภากรโ, 2547)

4.1 เครือข่ายเชิงพื้นที่ หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่อาศัยพื้นที่รูปธรรมหรือพื้นที่ดำเนินการ เป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทาง และเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น สามารถจัดลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ได้หลายระดับตามพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้

1) การแบ่งเครือข่ายตามระบบการปกครองของภาครัฐ อาทิ เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบล และเครือข่ายระดับอำเภอ เครือข่ายระดับจังหวัด เครือข่ายระดับภูมิภาค เครือข่ายระดับประเทศ เครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ เป็นต้น

2) การแบ่งพื้นที่ตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ เครือข่ายลุ่มแม่น้ำปิง เครือข่ายอ่าวปัตตานี เครือข่ายป่าเขาสกก เป็นต้น

กิจกรรมและความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น จะอาศัยพื้นที่ทางกายภาพเป็นฐานกำหนดกิจกรรมและประเด็นปัญหา กล่าวคือ จะมีการเชื่อมโยงองค์กรและเครือข่ายย่อยในพื้นที่ให้เข้ามาร่วมปรึกษาหารือและหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการที่หลากหลายทั้งใน

รูปแบบของคณะกรรมการร่วม การบูรณาการการจัดการเชิงพื้นที่ และการใช้ประเด็นกิจกรรมเป็นภารกิจในการทำงานร่วมกัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นของเครือข่ายดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการใช้ทรัพยากรที่มาจากพื้นที่เป็นสำคัญ ส่วนโครงสร้างความสัมพันธ์ของเครือข่ายเชิงพื้นที่นั้น จะมีลักษณะกระบวนการทำงานทั้งในแนวดิ่งและแนวราบ โดยมีการรวมศูนย์กิจกรรมเข้าสู่ส่วนกลางในระดับพื้นที่ขนาดใหญ่และมีศูนย์ประสานย่อยในพื้นที่ขนาดเล็ก เพื่อให้เกิดกิจกรรมการสื่อสารและความเคลื่อนไหว มีแกนนำผู้ประสานงาน และคณะทำงานในเครือข่ายมาร่วมผลักดันกิจกรรมให้กลุ่มองค์กรและเครือข่ายย่อยอื่นๆ ทำงานตามหน้าที่และภารกิจของตน ในขณะที่ความสัมพันธ์ในแนวราบจะมีการประสานเครือข่ายตามประเด็นที่มีอยู่ในพื้นที่ แล้วมากำหนดกิจกรรมร่วมกัน

4.2 เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม ได้แก่ เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้น สามารถแบ่งลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายได้อย่างมากมายตามประเด็นกิจกรรมและความสนใจที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยไม่ได้ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ แต่ใช้หลักของกิจกรรมที่เกิดขึ้น เป็นตัวกำหนดความเป็นเครือข่าย

เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรมนั้น ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากประเด็นปัญหาและความสนใจของผู้ที่ทำงานในกิจกรรมนั้นๆ แล้วหาแนวร่วมและพัฒนาเครือข่ายขึ้นมา ดังนั้น กิจกรรมความสัมพันธ์ของเครือข่าย จึงเกิดขึ้นจากการรวมตัวของหลายๆ ฝ่ายที่ต้องการจะแก้ไขประเด็นปัญหาเหล่านั้น และใช้ความเป็นเครือข่ายนั้น เป็นเครื่องมือในการพัฒนากิจกรรม โดยใช้วิธีการที่หลากหลายในการสร้างโอกาสและการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์แบบพหุภาค กิจกรรมการทำงานของเครือข่ายเชิงประเด็นนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะมีการทำงานในแนวราบ เพราะเกิดจากความสนใจในประเด็นปัญหาเดียวกันของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กร และเครือข่ายที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่โครงสร้างความสัมพันธ์มีทั้งแนวดิ่งและแนวราบ โดยจะมีองค์กรแม่ข่ายหรือหน่วยงานหลักที่ทำงานในด้านนั้นๆ การทำงานของเครือข่ายย่อยในระดับพื้นที่ ซึ่งแต่ละเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่ ต่างก็มีความเป็นอิสระในการดำเนินการกับประเด็นนั้นๆ จะมีลักษณะของการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาอาศัย เช่น การทำงานแนวราบจะมีองค์กรแม่ข่ายหรือหน่วยงานหลักที่ทำงานในด้านนั้นๆ เป็นผู้สนับสนุนการทำงานของเครือข่ายย่อยในระดับพื้นที่ ซึ่งแต่ละเครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่ ต่างก็มีความเป็นอิสระในการดำเนินการกับประเด็นนั้นๆ ภายใต้อำนาจภาพของตนเอง ดังนั้น กิจกรรมและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจะมีลักษณะของการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาอาศัย เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ เข้าไปมีส่วนร่วมและสนับสนุนกิจกรรมการทำงานของเครือข่ายสิ่งแวดล้อมย่อยในพื้นที่บางจังหวัด และมีการเชื่อมโยงกับเครือข่ายประเด็นอื่นๆ

4.3 เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ ได้แก่ เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจกิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่างๆ ดังกล่าว มุ่งเน้นการ

ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายหลักของหน่วยงานหรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้นๆ

ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายประเภทนี้ มีการก่อตัวตามภารกิจของกลุ่มผลประโยชน์ โดยกลุ่มผลประโยชน์ อาจให้การสนับสนุนในการจัดตั้งเครือข่ายหรือเข้าไปเสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และมีกระบวนการพัฒนาที่สอดคล้องกับภารกิจ กิจกรรม และเป้าหมายหลักของกลุ่ม/หน่วยงานนั้นๆ ซึ่งเครือข่ายในแต่ละภาคส่วนนั้น อาจมีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายเชิงพื้นที่ และเครือข่ายประเด็นกิจกรรมได้ ถ้าแต่ละฝ่ายเห็นความสำคัญในการรวมพลังเพื่อการแก้ไขปัญหาในภาพรวม สำหรับสังคมไทยนั้น อาจแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ ได้ 4 ภาคส่วนใหญ่ๆ คือ เครือข่ายภาครัฐ เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน และเครือข่ายภาคประชาชน

กิจกรรมและความสัมพันธ์ของเครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ อาจมีกิจกรรมและความสัมพันธ์ที่ทับซ้อนกันอยู่ ส่วนใหญ่เป็นความพยายามของฝ่ายต่างๆ ที่ต้องการสร้างจุดยืน สร้างพื้นที่ทางสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยแต่ละกลุ่มผลประโยชน์ ต่างก็พัฒนากิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายในภาคส่วนของตน ดังนั้น กิจกรรมที่เกิดขึ้นของเครือข่ายประเภทนี้ จึงมีความหลากหลายตามภารกิจของภาคส่วนนั้นๆ

ส่วนความสัมพันธ์ของเครือข่ายประเภทนี้ก็มีหลากหลายเช่นกัน โดยเครือข่ายภาครัฐส่วนใหญ่ จะมีโครงสร้างความสัมพันธ์กับเครือข่ายอื่นๆ ในแนวดิ่ง มีกระบวนการส่งเสริมให้เกิดการจัดตั้งให้กับเครือข่ายภาคประชาชนหรือภาคส่วนอื่นๆ ที่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งอาจมีการครอบงำในเรื่องของทุน ทรัพยากร และการบริหารจัดการ ส่วนเครือข่ายของภาคประชาชน จะมีลักษณะความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงภายใต้ระบบ ความเชื่อและวัฒนธรรมชุมชน มีลักษณะความสัมพันธ์ในแนวราบที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันและการพึ่งพาอาศัย ในขณะที่เครือข่ายของภาคธุรกิจเอกชน จะมีการทำงานในลักษณะของการประสานผลประโยชน์ต่างตอบแทน ส่วนเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน จะมีรูปแบบความสัมพันธ์ในลักษณะของการประสานงานและ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายนั้นๆ

อย่างไรก็ตาม เครือข่ายในแต่ละภาคส่วนดังกล่าว อาจมีการประสานความสัมพันธ์โดยผ่านช่องทาง การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยพื้นที่ทางกายภาพ แต่อาจอาศัยประเด็นกิจกรรมในการเชื่อมโยง ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถอธิบายได้ถึงประเภทและรูปแบบของเครือข่ายได้ว่าการจัดรูปแบบหรือประเภทของเครือข่ายนั้น ขึ้นอยู่กับกิจกรรมและโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายขององค์กรนั้นๆ และขึ้นอยู่กับแต่ละองค์กรจะนำประเภทและรูปแบบเครือข่ายที่เหมาะสมมาปรับใช้กับองค์กรของตนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จมากขึ้น

5. การจำแนกระดับเครือข่าย

เอกพงศ์ ไทรพุ่มทอง (2549) ได้อธิบายเรื่องการจำแนกระดับของเครือข่ายว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงระดับความร่วมมือในเครือข่าย โดยระดับของเครือข่ายสามารถอธิบายได้ใน 2 มิติ คือ มิติด้านโครงสร้างและมิติด้านความสัมพันธ์ ทั้ง 2 มิติ มีความเกี่ยวข้องกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มิติด้านโครงสร้าง การเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่ายนั้นสามารถทำได้ในหลายระดับ ตั้งแต่ระดับที่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ไปจนถึงระดับที่มาร่วมมือกันเป็นครั้งคราว โดยในทางทฤษฎี โครงสร้างเครือข่ายการทำงาน สามารถอธิบายได้ 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ระดับความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ (informal cooperation) ซึ่งหมายถึง การที่องค์กรหรือหน่วยงานร่วมกันทำงานโดยไม่ต้องมีสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร

ระดับที่ 2 ระดับความร่วมมืออย่างเป็นทางการ (formal agreement) ซึ่งหมายถึง การที่หน่วยงานร่วมกันทำงานภายใต้พันธะสัญญา ซึ่งกำหนดขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน ข้อดีของการร่วมมือในลักษณะนี้ คือ ฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนอย่างชัดเจน ส่วนข้อเสีย ก็คืออาจเกิดความไม่ยืดหยุ่นในการทำงาน

ระดับที่ 3 ระดับความร่วมมือโดยการร่วม “ลงทุน” ในองค์กรใหม่ หรือโครงการใหม่ (minority investment) ซึ่งหมายถึง การที่หน่วยงานเข้าร่วม “ลงทุน” ในองค์กรหรือหน่วยงานใหม่ การลงทุนดังกล่าวนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรใหม่

ระดับที่ 4 ระดับความร่วมมือแบบ joint venture โดยการมีองค์กร 2 แห่งขึ้นไป เข้าไปร่วมจัดตั้งองค์กรใหม่

2. มิติด้านความสัมพันธ์ ซึ่งสามารถจำแนกระดับของเครือข่ายได้จากการประสานงานภายในระดับต่างๆ ขององค์กร กล่าวคือ

1) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติงานระดับล่าง ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติการมีอยู่หลายวิธีการ เช่น ทำความรู้จักกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานอื่น ทำความคุ้นเคยกับโครงการ (ที่เกี่ยวข้อง) ของหน่วยงานอื่น จัดให้มีการติดต่อสื่อสารที่ไม่เป็นทางการ แลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และเป็นคณะกรรมการร่วมกันระหว่างองค์กร

2) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหรือผู้ปฏิบัติงานระดับกลาง ซึ่งมักจะเป็นฝ่ายจัดการระดับกลาง มีอยู่หลายวิธีการ เช่น จัดให้มีระบบการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลอย่างเป็นทางการ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนบุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ จัดโครงการร่วมกัน (Joint project)

3) การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระดับสูงหรือฝ่ายจัดการระดับสูงหรือระดับนโยบาย ซึ่งมีอยู่หลายวิธีการ เช่น ลงทุนร่วมกัน หรือพิจารณางบประมาณร่วมกัน จัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันอย่างเป็นทางการ จัดทำข้อตกลงร่วมกันอย่างเป็นทางการ

6. ผลสัมฤทธิ์ของความเป็นเครือข่าย

ในกระบวนการทำงานของเครือข่ายนั้น สิ่งหนึ่งที่ได้รับนอกจากผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ คือ ความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ติดต่อกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงผลสัมฤทธิ์ของความเป็นเครือข่ายที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ดังนี้ (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, 2547)

1) เกิดกระบวนการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคลและผู้ที่เข้ามาดำเนินงานร่วมกับเครือข่าย สิ่งหนึ่งที่ถือว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้และเป็นทุนภายในตัวเอง คือ ทุกคนมีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ มากขึ้น หลังจากที่ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีการทำงานร่วมกัน โดยกระบวนการเรียนรู้นั้นจะช่วยให้บุคคลและองค์กรได้มีการปรับตัวในการแสวงหาความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ และแนวร่วมใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลให้การทำงานในด้านต่างๆ ของเครือข่ายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2) การเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา กลุ่มเครือข่ายจำนวนไม่น้อยเช่นกันที่พยายามผลักดันในการแก้ไขปัญหาภายในกลุ่มองค์กรของตน แต่ส่วนหนึ่งไม่ประสบความสำเร็จเนื่องจากปัญหาที่ประสบอยู่นั้น เป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอื่นหรือปัญหาอื่นๆ การรวมกลุ่มและการประสานงานกับภาคีที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา เพราะเป็นการระดมความคิดเห็นและความร่วมมือจากฝ่ายต่างๆ ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งถ้าไม่มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายแล้ว โอกาสในการแก้ไขปัญหาหนึ่งอาจไม่ได้รับการตอบสนอง เพราะขาดแนวร่วมในการดำเนินงาน

3) เกิดการพึ่งพาตนเอง เมื่อเครือข่ายมีกระบวนการทำงานที่เข้มแข็งและสามารถแก้ไขปัญหาของเครือข่ายได้แล้ว เครือข่ายและสมาชิกในเครือข่ายก็สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ โดยในการพึ่งพาตนเองนั้น เป็นทั้งการพึ่งพาในเรื่องของทุน ทรัพยากร ความรู้ และการจัดการ ที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมและการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายที่ต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น กลุ่มเกษตรกรที่ทำงานด้านเกษตรกรรมทางเลือก และเกษตรกรอินทรีย์ที่ร่วมกันผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ปลอดสารเคมีให้แก่ผู้บริโภค และพัฒนากลุ่มตนเองเป็นเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

4) เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ในสังคมไทยเครือข่ายที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่นั้นมักจะเป็นเครือข่ายในเชิงพื้นที่ที่ภาคประชาชนได้ร่วมกันก่อตัวขึ้น โดยมองเห็นความสำคัญในการแก้ไขปัญหาในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็น ดิน น้ำ ป่า ลุ่มน้ำ ซึ่งถ้าหากไม่มีการรวมกลุ่มกัน กระบวนการดังกล่าวอาจไม่เกิดขึ้น และสุดท้ายก็กลายเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข ดังนั้น การรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย จึงถือได้ว่าเป็นความสำเร็จของเครือข่ายในการที่จะร่วมกันพัฒนาและจัดการกับทรัพยากรในท้องถิ่น ซึ่งเครือข่ายเพื่อการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นนี้ มีพลังขับเคลื่อนในหลายๆ พื้นที่

5) เกิดกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย ปัจจุบันประเด็นปัญหาสาธารณะจำนวนมากไม่น้อยที่เกิดขึ้น และสามารถนำไปสู่ข้อยุติด้วยพลังของเครือข่ายและการจัดการในเชิงนโยบาย ตัวอย่างเช่น การรวมตัวกลุ่มองค์กรเครือข่ายที่ทำงานในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่พยายามผลักดัน พ.ร.บ. ป่าชุมชน ฉบับประชาชนให้มีการนำเสนอต่อการพิจารณาของรัฐสภา และการจัดทำมาตรฐานการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ เป็นต้น กระบวนการดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นพลังของเครือข่ายในการร่วมผลักดันประเด็นปัญหาในเชิงนโยบายเพราะว่าปัญหาบางปัญหานั้นมีความเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย ซึ่งบางครั้งสามารถที่จะแก้ไขด้วยพลังของเครือข่ายและชุมชนท้องถิ่น ดังนั้น การเชื่อมประสานกับเครือข่ายและภาคีอื่นๆ จะทำให้เครือข่ายมีอำนาจในการต่อรองที่สูงขึ้น และถ้ายังมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอข้อเท็จจริงอย่างถูกต้องแล้ว กระบวนการนั้นก็必将นำไปสู่การแก้ไขปัญหาในเชิงนโยบายได้

6) เกิดอำนาจหรือพลังอำนาจที่แฝงอยู่ อันเกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มองค์กร และเครือข่ายอำนาจหรือการต่อรองนี้จะไม่มีการเกิดขึ้นได้ หากไม่มีการรวมกลุ่มองค์กรต่างๆ เข้าด้วยกัน พลังอำนาจของการรวมกลุ่มนี้ บางครั้งอาจไม่ส่งผลที่เป็นรูปธรรมโดยตรง แต่เป็นพลังหรือประโยชน์ในทางอ้อมที่บรรดากลุ่มหรือเครือข่ายอื่นๆ ให้ความเกรงใจและสามารถนำมาเป็นการต่อรองในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ (2554) ได้รายงานสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐไว้ว่า 1) มีปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่และระบบการทำงาน ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2) หน่วยงานภาคียังไม่ให้การสนับสนุนส่งเสริมเท่าที่ควร 3) การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนล่าช้า 4) เนื้อหาแบบประเมินศักยภาพมีมากเกินไป ควรปรับให้กระชับเพื่อสะดวกและรวดเร็วและเข้าใจง่ายและนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง 5) แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญและนำไปใช้ได้จริง 6) เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลมีงานบันทึกปริมาณมากทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูล 7) การติดตามการดำเนินงานกลุ่ม หน่วยงานภาคีระดับอำเภอให้ความร่วมมือน้อย 8) หน่วยงานภาคีไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลการประเมินศักยภาพหรือข้อมูลอื่นๆ ในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนในการพิจารณาส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และ 9) วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย ทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง

สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (2554) ได้วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ไว้ดังนี้ 1) กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคี ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนน้อย ไม่จริงจัง และแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและไม่ต่อเนื่อง อีกทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาคีหลายหน่วยงาน และมีการใช้ชื่ออื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดการสับสนและเข้าใจผิดระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน 3) วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และยังต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภายนอก 4) หน่วยงานภาคีในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ยังทำงานแบบไม่บูรณาการและยังไม่เห็นความสำคัญ เนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นงานของกรมส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจดทะเบียนเพื่อรอรับการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีได้ประกอบกิจกรรมอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

วิทยา จันทะวงศ์ศรี (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลของการศึกษาสรุปให้เห็นถึงปัจจัยที่ต้องพิจารณาและให้ความสำคัญสำหรับการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนนำไปปรับใช้กับกลุ่ม เพื่อส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการผลิต ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการตัดสินใจทำการผลิตของแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มต้องพิจารณาถึงความได้เปรียบ โดยเปรียบเทียบหรือโอกาสในสินค้าที่กลุ่มผลิตที่จะสามารถดำรงประโยชน์และสร้างรายได้ให้แก่กลุ่ม ดังนั้น ในการผลิตจึงจำเป็นต้องมีแหล่งวัตถุดิบที่เพียงพอและสามารถหาได้สะดวก เพื่อลดต้นทุนอันเกิดจากการจัดหาวัตถุดิบ นอกจากนี้ ทักษะและความรู้ความสามารถ หรือภูมิปัญญาชาวบ้านของสมาชิกในการผลิต จะช่วยให้สินค้าที่ผลิตได้นั้นมีคุณภาพได้มาตรฐาน

2. ปัจจัยด้านการตลาด ถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อปัจจัยด้านการผลิต การผลิตนั้นแม้จะมีความได้เปรียบในการผลิต แต่หากไม่สามารถหาตลาดมารับผลผลิตที่ผลิตได้นั้น การดำเนินกิจกรรมกลุ่มไม่อาจประสบความสำเร็จได้ โดยทั่วไปแล้ว ตลาดของผลผลิตที่กลุ่มผลิตได้มักอยู่ในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเป็นสำคัญ

3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ปัจจัยนี้มีได้เป็นหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุกคน เนื่องจากสมาชิกที่เข้าร่วมควรมีส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่จะมาทำหน้าที่แทน อย่างไรก็ตาม สมาชิกที่ไม่ได้เข้าร่วมในสายการบังคับบัญชา ก็ยังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นหรือร่วมตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมักมีการจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ ตลอดจนความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจน

4. ปัจจัยด้านการเงิน เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยส่วนใหญ่แล้วเงินทุนที่กลุ่มจัดหานั้นมักอยู่ในรูปของการออมทรัพย์ หรือการถือหุ้น การสะสมทุน การดำเนินกิจกรรมด้านการเงิน การบัญชี การกำหนดการจัดสรรผลกำไรอย่างเป็นสัดส่วน และมีระบบที่ชัดเจนจะสามารถช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปได้ด้วยดี

5. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มหรือชุมชนนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาทั้งการมีส่วนร่วมในแง่ของการกำหนดนโยบายเป้าหมายของการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการจัดสรรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาใช้อำนาจในการตัดสินใจหรือรับผิดชอบในงานที่รับมอบหมาย ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในอันที่จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนแต่เป็นเกณฑ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการประสบความสำเร็จจากการนำแนวทางเลือกวิสาหกิจชุมชนมาปรับใช้ทั้งสิ้นด้วยเหตุที่หัวใจหลักของวิสาหกิจชุมชนก็คือ การให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่างๆ ตลอดจนการเสนอความเห็นและการตัดสินใจเป็นสำคัญ

6. ปัจจัยที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ ปัจจัยนี้ถือเป็นเรื่องที่สำคัญที่จะทำให้การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เนื่องจากผู้นำมีบทบาทที่สำคัญในการริเริ่มการเสนอแนวทางการเลือกและดำเนินการ นอกจากนี้ ยังมีส่วนสำคัญในการเป็นผู้นำในการวางแผน ตลอดจนกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในการดำเนินกิจกรรม

7. ปัจจัยด้านแรงงาน การดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชนที่สามารถใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนนั้น นอกจากจะเป็นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในชุมชนซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยแก้ไขปัญหา การเข้าไปขายแรงงานในเมืองในเขตเมืองหลวงได้แล้ว การใช้แรงงานที่มีอยู่ในชุมชนยังเป็นการช่วยให้แรงงานนั้นเป็นแรงงานที่มีทักษะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ตัวแรงงานเอง และที่สำคัญก็คือการที่แรงงานสามารถใช้แรงงานในท้องถิ่นที่ตนเองอาศัยอยู่ได้นั้น ย่อมส่งผลให้ปัญหาครอบครัวลดลง เนื่องจากในปัจจุบันนี้เมื่อลูกหลานเติบโตขึ้นต่างก็เข้าไปหางานในเมือง ทำให้สภาพของชีวิตครอบครัวเปลี่ยนไป ดังนั้น การที่ชุมชนสามารถสร้างกิจกรรมและอาชีพที่เป็นของคนในชุมชนขึ้นมาได้นั้น ย่อมทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น

8. ปัจจัยที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การมีปฏิสัมพันธ์มี 2 ลักษณะคือ การมีปฏิสัมพันธ์ที่เป็นบวก (Positive interaction) และปฏิสัมพันธ์ที่เป็นลบ (Negative Interaction) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับชุมชนที่จะต้องเรียนรู้และหาให้พบว่าการเข้ามามีปฏิสัมพันธ์จากสถาบันภายนอกนั้น เป็นไปในลักษณะใด ชุมชนที่สามารถประสบความสำเร็จนั้นสามารถสร้างได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ภายนอกกับสถาบันต่างๆ โดยการเข้ามาของสถาบันจากภายนอกนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นการเข้ามาให้ความช่วยเหลือ ทั้งในส่วนของเงินทุน และการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ตลอดจนการฝึกทักษะให้แก่ชาวบ้าน

9. ปัจจัยที่เกี่ยวกับสมาชิก เนื่องจากสมาชิกในชุมชนถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดในการดำเนินกิจกรรมวิสาหกิจชุมชน การได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน ตลอดจนการที่ชาวบ้านมีความอดทนและพยายามสร้างสิ่งที่มีความหมายต่อการดำเนินกิจกรรม ใดๆ ก็ดี ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกก็ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานหรือกิจกรรมที่ตนเข้าเป็นสมาชิก โดยสมาชิกต้องหมั่นติดตามความคืบหน้าขององค์กรและให้ความร่วมมือให้กิจกรรมต่างๆ เช่น การเข้าร่วมประชุม การร่วมติดตามศึกษาดูงาน พร้อมทั้งร่วมคิดและเสนอความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือชุมชนที่ตนอาศัยอยู่

10. ปัจจัยที่เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาของกลุ่ม โดยกลุ่มต้องมีการติดต่อกับสมาชิกอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ มีการพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างผู้นำ สมาชิก และระหว่างกลุ่ม หรือบุคคลหรือองค์กรภายนอกที่นำความรู้หรือข่าวสารใหม่ๆ มาแลกเปลี่ยนและสามารถนำไปปรับใช้ได้กับกลุ่ม

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และเพื่อพัฒนาต้นแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา การดำเนินงานภายใต้แนวคิดวิจัยและพัฒนา (research and development) เพื่อการเสริมพลังอำนาจ (empowerment) แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยเนื้อหาบทนี้จะนำเสนอรายละเอียดที่สำคัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการสร้างเครือข่าย

ขั้นที่ 1 ขั้นตอนการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของเครือข่าย (Realization) เป็นขั้นตอนที่คณะทำงาน (กลุ่ม/องค์กร) สร้างความตระหนักร่วมกันเพื่อจะให้บรรลุเป้าหมาย รวมทั้งการพิจารณาองค์กรต่างๆ ที่เห็นว่าจะมีความเหมาะสมในการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายในการทำงาน

ขั้นที่ 2 ขั้นติดต่อองค์กรที่จะเป็นสมาชิกหรือภาคีเครือข่าย (Courtship) หลังจากตัดสินใจในองค์กรแล้วจะเข้าร่วมเครือข่าย ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนของการติดต่อสัมพันธ์เพื่อชักชวนให้เข้าร่วมเครือข่ายในการทำงาน การรวมเป็นเครือข่ายจะเกิดขึ้นเมื่อองค์กรมีความร่วม และ/หรือ เหมือนกัน เป็นขั้นตอนการปลูกจิตสำนึกโดยการให้และแลกเปลี่ยนข้อมูล บทเรียน สร้างพันธะร่วม ซึ่งเป็นขั้นตอนการเตรียมกลุ่ม (pre - group)

ขั้นที่ 3 ขั้นตอนการสร้างพันธะร่วม (Commitment) เป็นขั้นตอนที่องค์กรเข้าสู่การตกลงที่จะทำงานร่วมกัน ซึ่งในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการหรือการแก้ปัญหา โดยแต่ละกลุ่มจะมีชุดความรู้ของตนอยู่แล้ว แต่จะต้องเน้นเรื่องกระบวนการ และเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ (knowledge and experience sharing)

ขั้นที่ 4 ขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์ (Building) ซึ่งเริ่มต้นด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มกำหนดกิจกรรมจัดวางข้อตกลงในการทำงาน ทั้งนี้ขั้นตอนดังกล่าวนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นขั้นกลุ่มกิจกรรม (action group)

ขั้นที่ 5 หลังจากขั้นตอนการพัฒนาความสัมพันธ์จนนำไปสู่การทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว เมื่อผลปรากฏชัด องค์กรเครือข่ายจะรู้สึกว่าได้ประโยชน์จากการเข้าเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ของเครือข่ายจะแน่นแฟ้น สามารถขยายไปสู่การขยายตัวในรูปแบบการขยายกิจกรรม และ/หรือ การขยายกลุ่ม ตามพื้นที่ หรือตามลักษณะกิจกรรม

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การดำเนินงานในครั้งนี้มี ประชากร คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน โดยครอบคลุมกลุ่มวิสาหกิจที่ดำเนินงานแปรรูป ทั้งทั้ง 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร
- 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าอาหาร
- 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป/ประดิษฐ์เครื่องอุปโภค-บริโภค

โดยเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอต่างๆ ในเขต 3 จังหวัด ดังนี้

- 1) จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วย อำเภอชะอวด และอำเภอหัวไทร
- 2) จังหวัดพัทลุง ประกอบไปด้วย อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอเขาชัยสน และอำเภอควนขนุน
- 3) จังหวัดสงขลา ประกอบไปด้วย อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสทิงพระ และ อำเภอสิงหนคร

ทั้งนี้ ภายใต้การศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างซึ่งจะต้องมาเป็นต้นแบบในการพัฒนาเครือข่าย จึงจำเป็นต้องมีความรู้สึกรู้จักกันมาบ้างแล้ว คณะผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการบอกต่อ (snowball) จากกลุ่มวิสาหกิจแต่ละกลุ่มที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจครั้งแรก อย่างไรก็ตามมีข้อแม้ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นตัวแทนศึกษาและได้รับการแนะนำต่อนั้น จะต้องจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนแล้ว และมีรายชื่อปรากฏอยู่ในฐานข้อมูลระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน ของกองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตรด้วย

โดยกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนสำหรับการศึกษาในครั้งนี้ มีจำนวน 13 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชุมชนแม่บ้านเกษตรบ้านบ่อใหม่ (หัตถกรรมใยตาล)
ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองฉนวน (น้ำตาลแว่น)
ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา
3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางตานศิลป์ประดิษฐ์
ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเกาะยอ กลุ่มร่มไทร
ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
5. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านการเคหะสงขลาผลิตภัณฑ์ต้นรูปฤๅษีและเส้นใยพืช
ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
6. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีทอผ้าบ้านแพรกหา
ตำบลแพรกหา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกระจุตบ้านโคกเมมา หมู่ 8
ตำบลทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
8. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมกะลามะพร้าวบ้านคอกแก้ว
ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
9. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์บ้านคอกแก้ว
ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
10. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวครบวงจรอำเภอหัวไทร
ตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
11. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก ตำบลเกาะเพชร
ตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
12. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจุตบ้านควนป้อม
ตำบลเคร็ง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช
13. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินม่วง
ตำบลขนหาด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ประเด็นคำถามต่างๆ ที่ได้สร้างไว้แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับใช้ในการสอบถามความเห็นและดำเนินกิจกรรมร่วมกันในการประชุมระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discussion) โดยการใช้เวทีการประชุมกึ่งทางการ (semi – formal)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบ 2 ทาง คือ เก็บข้อมูลโดยคณะนักวิจัยจากการสังเกตและจดบันทึก และเก็บข้อมูลจากสมาชิกเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ โดยใช้เวทีการประชุมกลุ่มย่อย (group discussion) การประชุมระดมสมอง (brainstorm) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discussion) โดยใช้เวทีการประชุมกึ่งทางการ (semi – formal) ตลอดจนการสร้างกิจกรรมและวิเคราะห์รายละเอียดร่วมกัน เพื่อเป็นการตรวจสอบความเข้าใจและความถูกต้องระหว่างนักวิจัยและกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ จะเน้นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นหลัก โดยมุ่งเน้นวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ จะอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปผลการวิจัยโดยการพิจารณาภายใต้ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการสร้าง/พัฒนาเครือข่าย การจัดตั้งเครือข่าย
2. กระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกและกลุ่มที่มาร่วมเครือข่าย
3. บทบาทหน้าที่ของเครือข่ายที่สร้างขึ้น
4. กิจกรรมของเครือข่าย
5. ลักษณะโครงสร้างเครือข่าย
6. การสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย
7. ลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายหรือกลไกการเชื่อมโยง
8. การติดตามและการประเมินผล
9. การบริหารจัดการเครือข่าย
10. ประโยชน์ของเครือข่ายที่สร้างขึ้น
11. การรักษาความเป็นสมาชิกเครือข่าย

ทั้งนี้ ประเด็นต่างๆ ข้างต้น จะใช้ประกอบการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และพัฒนาต้นแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาเรื่อง เครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งมุ่งตอบวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่

1. ศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
2. ศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

3. พัฒนาด้านแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

อย่างไรก็ตาม ภายใต้การตอบวัตถุประสงค์ต่างๆ เหล่านี้ ซึ่งใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก โดยต้องดำเนินการสอบถามความเห็นและดำเนินกิจกรรมร่วมกันในการประชุมระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discussion) โดยการใช้เวทีการประชุมกึ่งทางการ (semi - formal) ผ่านคำถามและกิจกรรม เพื่อนำสิ่งที่ได้มาบูรณาการข้อมูลสู่การนำเสนอสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจะเสนอในบทที่ 5 ต่อไป สำหรับในบทที่ 4 นี้จะเป็นการนำเสนอผลการศึกษิตตามประเด็นกิจกรรมและคำถามต่างๆ ที่คณะผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับใช้สังเคราะห์เป็นข้อสรุปเพื่อตอบคำถามตามวัตถุประสงค์

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอต่างๆ ในเขต 3 จังหวัด ได้แก่

- 1) จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย อำเภอชะอวด และอำเภอหัวไทร
- 2) จังหวัดพัทลุง ประกอบด้วย อำเภอเมืองพัทลุง อำเภอเขาชัยสน และอำเภอควนขนุน
- 3) จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย อำเภอเมืองสงขลา อำเภอสทิงพระ และ อำเภอสิงหนคร

โดยกลุ่มผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเพื่อพัฒนาเครือข่ายในครั้งนี้ จะครอบคลุมกลุ่มวิสาหกิจที่ดำเนินงานแปรรูป ทั้ง 3 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าเกษตร ซึ่งจะเป็กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลิตผลจากพืชและสัตว์ มาทำการแปรรูปเพื่อเป็นสินค้าทางการเกษตร เช่น ข้าวพันธุ์ต่างๆ
- 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปสินค้าอาหาร ซึ่งจะเป็กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำผลิตผลทางการเกษตรทั้งพืชและสัตว์มาทำการแปรรูปเพื่อเป็นอาหาร เช่น น้ำตาลแว่น
- 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูป/ประดิษฐ์เครื่องอุปโภค-บริโภค ซึ่งจะเป็กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่นำวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ มาทำการแปรรูปหรือประดิษฐ์เพื่อเป็นเครื่องอุปโภค-บริโภค เช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าทอ/เสื่อผ้าทอ ผ้าบาติก หัตถกรรมจักสาน เป็นต้น

โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ จำนวนทั้ง 13 กลุ่ม โดยแบ่งเป็นอยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา จำนวน 5 กลุ่ม อยู่ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง จำนวน 4 กลุ่ม และอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 4 กลุ่ม โดยสามารถนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจ จำนวนทั้ง 13 กลุ่ม ได้ดังต่อไปนี้

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านบ่อใหม่ (หัตถกรรมใยตาล)

วิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านบ่อใหม่ (หัตถกรรมใยตาล) เป็นวิสาหกิจที่ได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์เด่น จังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2549 และเป็น OTOP คัดสรร 4 ดาว ปี พ.ศ. 2549 อีกด้วย โดยมีนางเสริญศิริ หนูเพชร เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 115/30 หมู่ที่ 3 ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา กลุ่มวิสาหกิจนี้ได้เกิดขึ้นเนื่องจากอำเภอสทิงพระ เป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสงขลาที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน เป็นศูนย์กลางของเมืองสงขลาในอดีตมีความเจริญทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น ประกอบกับลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันหลากหลายโดดเด่น ได้แก่ พื้นที่ริมทะเลสาบที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทย พื้นที่ชายทะเล และอื่นๆ โดยมีอาชีพเสริมที่สำคัญ คือ การทำผลิตภัณฑ์จากตาลโตนดซึ่งสืบเนื่องมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ถือเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านโดยการนำเอาทุกส่วนของตาลโตนดมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน เพื่อทดแทนวัสดุอื่นซึ่งหายาก สืบเนื่องมาจากความไม่สะดวกในการคมนาคม เช่น ใช้ใบตาลโตนดหรือใยตาลโตนดมาจักสานเป็นเครื่องใช้ โดยในปี พ.ศ. 2527 สอ.สุทิน หนูเพชร ซึ่งเป็นชาวตำบลกระดังงา อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ได้นำเส้นใยตาลโตนด มาจักสานและถักทอเป็นงานหัตถกรรม เช่น หมวก ก่องทิชชู กระเป๋า ได้ทำการเผยแพร่ความรู้ในด้านนี้ให้กับสมาชิกในชุมชนอำเภอสทิงพระและอำเภอใกล้เคียง จนหัตถกรรมด้านนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายออกไป แต่เนื่องจากปัญหาและอุปสรรคสำคัญในช่วงนั้น การพัฒนาเครื่องมือ อุปกรณ์ และวิธีการผลิต ทำให้การผลิตสินค้าได้ล่าช้าไม่ทันต่อความต้องการ สินค้ามีราคาสูง ไม่มีการวางแผนด้านการตลาด ทำให้สมาชิกมีรายได้น้อย ประกอบกับในช่วงนั้นได้เกิดอุตสาหกรรมใหม่ในตัวจังหวัดสงขลา สมาชิกในกลุ่มหันไปใช้แรงงานในโรงงานมากขึ้นเพราะมีรายได้ดีกว่า จึงทำให้กลุ่มฯ ของ สอ.สุทิน หนูเพชร หยุดดำเนินการ ต่อมา ปี พ.ศ. 2544 นางเสริญศิริ หนูเพชร ได้เริ่มนำใยตาลโตนด มาทำเป็นงานหัตถกรรมอีกครั้งหนึ่งโดยทำอยู่ที่บ้าน เมื่อผลิตได้มากขึ้นสามารถนำออกจำหน่ายได้จนเป็นที่นิยม ซึ่งประกอบกับช่วงนั้นรัฐบาลกำลังส่งเสริมสินค้าที่เป็นงานด้านหัตถกรรมมากขึ้น นางเสริญศิริ หนูเพชร จึงได้ชักชวนชาวบ้าน ร่วมกันผลิต โดยมีสมาชิกเริ่มแรก ประมาณ 4-5 คน สามารถร่วมกันผลิตชิ้นงานหัตถกรรมใหม่ออกมาจนเป็นที่ยอมรับและได้รับความนิยมจากจากผู้บริโภค จนในปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกมากกว่า 50 คน และสามารถส่งผลิตภัณฑ์ไปยังตลาดได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย ภายใต้ความเป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ที่ใช้เส้นใยตาลโตนด ซึ่งมีความเหนียว สีของเส้นใยไม่เปลี่ยนแปลง มีลวดลายไม่เหมือนเส้นใยประเภทอื่น สะท้อนถึงความเป็นชุมชนของชาวอำเภอสทิงพระ ที่มีความผูกพันกับต้นตาลโตนด เป็นการสะท้อนภูมิปัญญาในด้านการนำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ เพิ่มมูลค่าด้วยการนำมาจักสานเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ

1.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองฉนวน (น้ำตาลแว่น)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองฉนวน เป็นวิสาหกิจชุมชนผลิตน้ำตาลแว่น เป็น OTOP 3 ดาว โดยมีนางดำ คล้ายสินวล เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 11 หมู่ที่ 5 ถนนชุมพล-เกาะใหญ่ ตำบลชุมพล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เริ่มดำเนินกิจกรรมการผลิตมาประมาณ 15 ปี มีสมาชิก 15 คน โดยจุดเริ่มต้นของการเกิดกลุ่มเนื่องจากต้องการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน และต้องการนำวัตถุดิบซึ่งเป็นน้ำตาลทอหนืดที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่อำเภอสิงหนครมาแปรรูปเพื่อสร้างตลาดที่หลากหลายมากขึ้น มีการผลิตเพื่อไปขายในงานแสดงต่างๆ ที่ภาครัฐสนับสนุน และให้ไปจัดแสดงและขายสินค้าโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ยังผลิตตามคำสั่งผลิตที่ลูกค้าโทรศัพท์เข้ามาสั่งซื้อ และมารับสินค้าเอง โดยในปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจได้รับการสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการปรับปรุงอาคารจากภาครัฐ และตู้เครื่องอบแห้งจากสถาบันอุดมศึกษา ทำให้สามารถขยายกิจการได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาด้านการตลาด เป็นปัญหาหนึ่งที่กลุ่มพบเจอ เนื่องจากสินค้าขายได้เป็นช่วงๆ ตามฤดูกาลท่องเที่ยว กล่าวคือ ถ้าเป็นช่วงฤดูกาลการท่องเที่ยวของพื้นที่ภาคใต้ สินค้าของกลุ่มวิสาหกิจฯ ก็จะได้รับคำสั่งซื้อจากผู้ขายสินค้าตามแหล่งท่องเที่ยว แต่ถ้าช่วงไหนไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยวคำสั่งซื้อก็จะน้อยมาก แต่ในปัจจุบัน หลังจากได้มีโอกาสไปขายในงานแสดงต่างๆ ที่ทางราชการจัดให้ ทำให้ได้เครือข่ายผู้ประกอบการและเกิดลูกค้าประจำที่สั่งซื้ออย่างต่อเนื่อง จนทำให้กลุ่มได้พัฒนาตนเองไปสู่การได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน และมาตรฐานของ ออย. (องค์การอาหารและยา) ภายใต้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในจังหวัดสงขลาที่เกี่ยวข้องจนสามารถพัฒนาตนเองไปสู่มาตรฐานดังกล่าว ส่งผลให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์น้ำตาลแว่นของกลุ่มฯ ได้รับการยอมรับจากกลุ่มนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ

1.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางดานศิลปะประดิษฐ์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางดานศิลปะประดิษฐ์ มีนางสอย สุชาติ เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 5/3 หมู่ที่ 1 ถนนกาญจนวนิช ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ด้วยสมาชิกเริ่มต้น 48 คน ในปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 35 คน โดยเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายดอกไม้ พวงกุญแจ และต่างหู ที่ผลิตจากเกล็ดปลา กระเป๋าจักรสานเส้นพลาสติก และดอกไม้จันทร์ โดยการรวมกลุ่มสมาชิกเกิดจากกลุ่มแม่บ้านต้องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และหารายได้เสริม ในปัจจุบันสมาชิกแต่ละคนที่มาร่วมกลุ่มทำงานจะมีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 5,000 บาท วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนมากได้มาจากการซื้อในราคาไม่แพงเกินไป โดยทางกลุ่มวิสาหกิจฯ มีการจำหน่ายสินค้าที่สถานประกอบการ และไปขายตามงานที่หน่วยงานราชการเป็นคนจัดพื้นที่ให้ แต่ต้องไม่ไกลจากจังหวัดสงขลามากนัก และปัจจุบันยังได้ส่งดอกไม้จันทร์ ซึ่งเป็นสินค้าประจำกลุ่มวิสาหกิจฯ นี้ไปยังร้านภูฟ้า โดยกลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนด้านต่างๆ จากสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสงขลา และองค์การบริหารส่วนตำบลเขารูปช้าง ในด้านการให้ความรู้ด้านต่างๆ การมาฝึกสอนทักษะการผลิต สนับสนุนการไปจัดแสดงสินค้าและเข้ามาดูแลอยู่เป็นประจำในทุกๆ เดือน อย่างไรก็ตาม จากการสอบถามพบปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจฯ นี้

คือ 1) ปัญหาที่เกิดจากการผลิต เพราะสมาชิกที่เข้ามาใหม่ยังขาดความชำนาญ เพราะเป็นงานฝีมือต้องใช้ เวลาฝึกหัดและใช้ประสบการณ์ค่อนข้างมาก 2) ปัญหาด้านคู่แข่ง เพราะปัจจุบันมีผู้ผลิตที่มีผลิตภัณฑ์ใน ลักษณะเดียวกันจำนวนมาก 3) บรรจุภัณฑ์ยังไม่มีกรออกแบบที่ดึงดูดความสนใจจากลูกค้า 4) ช่องทาง การตลาดยังมีอยู่จำกัด และ 5) ราคาวัตถุดิบในการผลิตมีราคาสูงขึ้น แต่ทั้งนี้ สมาชิกกลุ่มดังกล่าว ดำเนินงานโดยมุ่งเน้นเพียงการหารายได้เสริมและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เกิดกลุ่มได้มาพบปะพูดคุย และได้ทำในสิ่งที่ชอบ โดยไม่ได้มุ่งเน้นกำไรหรือเชิงธุรกิจมากนัก

1.4 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเกาะยอ กลุ่มร่มไทร

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเกาะยอ กลุ่มร่มไทร โดยมีนางสาวจงกลณี สุวรรณพรรค เป็นผู้มีอำนาจ ทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 53/1 หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยเริ่มทอผ้ามา ตั้งแต่รุ่นบิดา (นายกริม สินธุ์รัตน์) ซึ่งต่อมาได้เป็นครูภูมิปัญญาไทย ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม โดยใน กลุ่มวิสาหกิจฯ มีสมาชิกจำนวน 20 คน ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตคือ ผ้าทอ ผ้าตัดเสื้อ ผ้าตัดชุดไทยที่มีลวดลาย เฉพาะ ผ้าขาวม้า ต่อมา มีการประยุกต์นำผ้าทอไปเป็นส่วนประกอบอื่นๆ เช่น นำมาใช้ตกแต่งโคมไฟ กล้องใส่กระดาษเช็ดหน้า กล้องดินสอ กระเป๋าใส่เหรียญ เป็นต้น นอกจากนี้ ก็มีหน่วยงานเอกชนอื่นๆ มา สั่งผ้าทอเพื่อใช้ในวาระต่างๆ เช่น ผ้าปูโต๊ะ หรือประดับตกแต่ง หรือตัดชุดพนักงาน โดยวิสาหกิจนี้ได้รับ การสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เช่น อุตสาหกรรมจังหวัดสงขลาที่ให้ข้อมูลข่าวสารการออกงานตาม งานแสดงสินค้าต่างๆ ของจังหวัด และส่วนกลางในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ได้ให้ช่วยเหลือใน การสร้างแผ่นพับและโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้การช่วยเหลือในการอบรม สมาชิกให้ประยุกต์รูปแบบผ้าทอไปเป็นเครื่องใช้อื่นๆ ทั้งช่วยสอนการออกแบบลวดลายใหม่ๆ ทำให้กลุ่ม วิสาหกิจได้มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายมากขึ้น และมีผู้ประกอบการประจำที่สั่งซื้ออย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ปัญหาอุปสรรคของวิสาหกิจในปัจจุบัน คือ 1) ปัญหาการสืบทอดจากคนรุ่นใหม่มีน้อยลงเกรงว่าต่อไปจะ ขาดคนสืบทอดการทอผ้า หน่วยงานของรัฐจึงควรสนับสนุนให้เยาวชนในท้องถิ่นเข้ามาศึกษาเรียนรู้การ ทอผ้า โดยทางกลุ่มยินดีที่จะเป็นวิทยากรสอนให้ 2) ขาดแรงงาน เพราะบางครั้งงานที่มีการสั่งซื้อเข้ามาแต่ ไม่สามารถดำเนินการได้ทัน เนื่องจากแรงงานมีจำกัด อีกทั้งแรงงานซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มก็ต้องทำอย่างอื่น ด้วย ทำให้การทำงานของกลุ่มใช้เวลาค่อนข้างจำกัด 3) วัสดุที่ใช้ไม่ได้เป็นวัตถุดิบของท้องถิ่น ต้องสั่งมาจาก ส่วนกลาง บางครั้งทำให้เกิดความล่าช้าจนส่งผลกระทบต่องานที่ต้องส่งลูกค้าล่าช้าไปด้วย ทั้งนี้ ทางกลุ่มวิสาหกิจฯ อยากให้มีการช่วยเหลือด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น อนุรักษ์ลวดลายผ้า อนุรักษ์คนทอผ้าให้ สามารถทำงานทอผ้าและมีรายได้เพียงพอในสภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน

1.5 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านการเคหะสงขลา (ผลิตภัณฑ์ต้นธูปฤๅษีและเส้นใยพืช)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านการเคหะสงขลา (ผลิตภัณฑ์ต้นธูปฤๅษีและเส้นใยพืช) โดยมีนางสมพร นกแก้ว เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 177/464 หมู่ที่ 9 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา

จังหวัดสงขลา โดยเป็นผู้ผลิตผลิตภัณฑ์จากต้นรูปุชและเส้นใยพีช มาเป็นเครื่องใช้ต่างๆ เช่น ตะกร้า กล่องใส่ทิชชู หมวก และกระเป๋า เป็นต้น โดยวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตบางส่วนมาจากในชุมชน เช่น ต้นรูปุช บางส่วนสั่งซื้อจากภายนอก เช่น เชือกต้นกล้วย และเส้นใยของโบลาน โดยเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. 2537 เริ่มจากสมาชิกจำนวน 25 คน แต่ปัจจุบันมีสมาชิกเหลือ 18 คน โดยการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่มา ดำเนินวิสาหกิจนี้ คือ การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีรายได้เสริมจากรายได้หลัก และการใช้วัตถุดิบใน ท้องถิ่นมาเพิ่มมูลค่าทางการตลาด ทั้งนี้ กลุ่มวิสาหกิจนี้ ได้รับการสนับสนุนจากหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสงขลา ศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาค 11 กรมแรงงาน และสำนักงานพาณิชย์ จังหวัด ภูเก็ต อุตสาหกรรมจังหวัด ในด้านการฝึกอบรม การพัฒนาทักษะ การให้กลุ่มวิสาหกิจไปจัดแสดงสินค้า โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในงานขายสินค้าที่จัดโดยภาครัฐ จนทำให้ได้พบกับกลุ่มผู้ประกอบการต่างๆ ที่ กลายเป็นลูกค้าประจำในการสั่งซื้อสินค้าอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

1.6 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีทอผ้าบ้านแพรกหา

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีทอผ้าบ้านแพรกหา โดยมีนางปริยานุช กรณ์ทอง เป็นผู้มีอำนาจทำการ แทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 91 หมู่ที่ 2 บ้านไสขาม ตำบลแพรกหา อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นกลุ่ม ผลิตกรรมสิ่งทอที่ต้องการสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาการปลูกฝ้าย การปั่นด้าย และการทอผ้าในพื้นที่ บ้านแพรกหาซึ่งมีมาแต่โบราณ โดยการเกิดขึ้นของกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ และ รายได้ให้แก่สตรีในพื้นที่ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการพึ่งพาตนเองของชุมชน ส่งเสริมศักยภาพสตรีให้มี บทบาทในการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางในการ ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและกลุ่มองค์กรอื่นๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ เพื่อการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน โดยกลุ่มนี้ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2522 ภายได้กรมพัฒนาชุมชนได้เข้ามาสนับสนุนให้จัดตั้ง กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านแพรกหา โดยมีคุณบุญเอื้อ สุภาพรเหมินทร์ เป็นประธานกลุ่มในสมัยนั้น กับสมาชิก จำนวนเริ่มต้นที่ 15 คน อย่างไรก็ตาม กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านแพรกหา ถือเป็นกลุ่มที่มีระดับความเข้มแข็ง แต่ก็ยังมีปัญหาในการดำเนินการหลายประการ เช่น การพึ่งพิงวัตถุดิบเส้นด้ายในการทอจากภายนอก ทำให้ไม่สามารถควบคุมต้นทุนวัตถุดิบได้ ปัญหาภาวะการแข่งขันของผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน เนื่องจาก มีกลุ่มทอผ้าในละแวกเดียวกันเกิดขึ้นหลายกลุ่มมาก ส่งผลให้เกิดการแข่งขันสูง เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าว ทำให้สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าแพรกหา ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการอนุรักษ์และเผยแพร่ลายผ้า โบราณของท้องถิ่นให้เป็นที่รู้จักในระดับภาคและระดับประเทศ โดยการศึกษาความเป็นมาและวิธีการทอ ผ้าลายตาหมุก และลายตาราง พร้อมทั้งค้นหาลายผ้าโบราณของท้องถิ่นเพิ่มเติมจากผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชน แล้วนำวิธีการทอผ้าลายโบราณ มาถ่ายทอดให้สมาชิกของชุมชน ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นเอกลักษณ์และ เพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผู้ซื้อเห็นคุณค่าของผ้าทอลายโบราณ ซึ่งแตกต่างจากผ้าทอที่ สามารถหาซื้อได้ทั่วไปในราคาที่ถูกกว่า และยังเป็นการสร้าง ความแตกต่างในสินค้า ซึ่งทำให้ผู้ผลิตสามารถ ตั้งราคาจำหน่ายได้อย่างสมเหตุสมผล

1.7 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกระจุذب้านโคกเมมา หมู่ 8

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกระจุذب้านโคกเมมา หมู่ 8 โดยมี นางอรุณ มาเอียด เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 45 หมู่ที่ 8 ตำบลทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง เป็นวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับ OTOP คัดสรร 4 ดาว กลุ่มเกิดการรวมตัวกันขึ้นเนื่องจากต้องการหารายได้เพิ่มเติมจากความไม่เพียงพอในการใช้จ่าย โดยต้องการสร้างผลิตภัณฑ์ที่ไว้วัตถุดิบจากในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง ที่สามารถหาได้ง่าย เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนหรือหมู่บ้านมีงานทำ มีรายได้เสริมมากขึ้น จนปัจจุบันกลายเป็นรายได้หลัก โดยผลิตภัณฑ์กลุ่มเริ่มแรกเป็นประเภทกระจุบที่สานขึ้นเป็นผ้าปูโต๊ะ ที่รองจาน ที่รองแก้วน้ำ เสื่อรองนอน เป็นต้น และต่อมาเมื่อมีกลุ่มกระจุบที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้กลุ่มต้องพัฒนาประเภทผลิตภัณฑ์ เพื่อสนองความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนไป โดยกลุ่มมีตลาดประจำที่ส่งผลิตภัณฑ์ออกไปได้อย่างต่อเนื่อง และมีสมาชิกในปัจจุบันประมาณ 20 คน

1.8 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมกะลามะพร้าวบ้านคอกแก้ว

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมกะลามะพร้าวบ้านคอกแก้ว โดยมีนายปลื้ม ชูคง เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 42/1 หมู่ที่ 1 บ้านคอกแก้ว ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง โดยวิสาหกิจกลุ่มนี้เริ่มต้นจากนายปลื้ม ชูคง ได้นำกะลามะพร้าวซึ่งเป็นของเหลือใช้ในครัวเรือนกลับมาสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการนำมาประดิษฐ์ เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เช่น กระบวย ทัพพี ช้อน ฯลฯ และสามารถนำมาขายได้ ต่อมาเมื่อมีงานเพิ่มมากขึ้น จึงได้เชิญชวนเพื่อนบ้านมารวมกลุ่มกันทำงานกลุ่มก็ใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ ทำให้ผลงานของกลุ่มเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพราะได้รับการสนับสนุนจากอุตสาหกรรมจังหวัดพัทลุง การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสาขาภาคใต้ นอกจากนี้ยังทำให้กลุ่มมีการออกแสดงสินค้าพร้อมทั้งจำหน่ายไปด้วยตามงานต่างๆ จนได้กลุ่มลูกค้าต่างๆ ติดต่อเข้ามาเพื่อสั่งซื้อสินค้าอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนปัจจุบัน

1.9 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์บ้านคอกแก้ว

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์บ้านคอกแก้ว โดยมีนายเลียม รักจันทร์ เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 55 หมู่ที่ 1 ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง กลุ่มนี้เกิดขึ้นมาภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ จากปัญหาเรื่องน้ำท่วมพื้นที่นาบ่อยครั้งในจังหวัดพัทลุง ทำให้ข้าวที่ชาวนาใช้ปลูกอยู่ซึ่งไม่ทนต่อน้ำท่วมซึ่งได้รับความเสียหาย จึงทำให้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้เข้ามาส่งเสริมพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์ ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวพระราชทานที่ทนน้ำท่วมฉับพลัน และพัฒนามาจากการผสมพันธุ์ระหว่างพันธุ์ข้าว IR57514 ที่มีคุณสมบัติทนต่อน้ำท่วมฉับพลันกับพันธุ์ข้าวดอกมะลิ 105 โดยใช้เครื่องหมายโมเลกุลที่เกี่ยวข้องกับยีนทนน้ำท่วมและคุณภาพการหุงต้มในการคัดเลือก เมล็ดข้าวมีกลิ่นหอม มีปริมาณอะไมโลส ประมาณ 14 % ไม่ไวต่อช่วงแสงสามารถปลูกได้มากกว่า 1 ครั้งต่อปี และสามารถทนอยู่ในน้ำได้นานถึง 2 อาทิตย์ ผลผลิต

ข้าวเปลือก 900 – 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ ดังนั้น จึงเหมาะกับพื้นที่นาที่เกิดน้ำท่วมฉับพลันได้ง่าย จึงได้เกิดการรวมตัวกันขึ้นของเกษตรกรในพื้นที่เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์และผลิตข้าวหอมชลสิทธิ์ แต่ในช่วงหลังก็มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มในเรื่องการตลาด เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดพัทลุง นิยมผลผลิตข้าวสังข์หยดเป็นส่วนใหญ่ และจะถูกจำหน่ายออกนอกพื้นที่ เนื่องจากเป็นสายพันธุ์ข้าวที่มีการจดสิทธิสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ทำให้มีผลบวกต่อการค้าขาย กล่าวโดยสรุปคือ ชาวนาในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ปลูกข้าวสังข์หยดเพื่อการค้าขายมากกว่าเพื่อการบริโภคในชุมชน ทำให้ผู้ประกอบการค้าข้าวเองก็นิยมแต่ข้าวสังข์หยดไปด้วย

1.10 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวครบวงจรอำเภอหัวไทร

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวครบวงจรอำเภอหัวไทร โดยมีนายจำเนียร พรหมเรือง เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 12 หมู่ที่ 2 ตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มนี้ได้รับการรับรองจากกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ให้ได้รับเครื่องหมายผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับดาวรุ่ง ภายใต้ผลิตภัณฑ์ประเภทข้าว ได้รับการรับรองจากกรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้ผ่านการประเมินเตรียมความพร้อมของกลุ่ม ปี พ.ศ. 2560 โครงการส่งเสริมผลิตข้าวอินทรีย์ โดยปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกประมาณ 20 คน ซึ่งเป็นเกษตรกรที่มีแปลงนาและปลูกข้าวแบบอินทรีย์ทั้งหมด จากจุดเริ่มต้นของการเกิดกลุ่มเพื่อส่งเสริมการปลูกและผลิตข้าวโดยไม่ใช้สารเคมี ทั้งนี้ ทางกลุ่มได้แบ่งประเภทสมาชิกที่ทำนาข้าวเป็นสองประเภท คือ ประเภทข้าวอินทรีย์ และประเภทข้าวปลอดภัย โดยกลุ่มมีโรงสีข้าวเป็นของตนเอง ซึ่งตั้งอยู่บนที่ดินสาธารณะที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐระดับจังหวัดทั้งในส่วนในพื้นที่ตั้งโรงสี อาคารโรงสี และเครื่องจักรต่างๆ โดยช่องทางบริหารจัดการจำหน่ายมีหลากหลายช่องทาง เช่น ตั้งหน้าร้าน ณ บริเวณที่ตั้งของกลุ่มวิสาหกิจ ฝากขาย ณ ที่ทำการไปรษณีย์ เป็นต้น ทำให้เกิดโอกาสช่องทางตลาดที่หลากหลายภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ปัญหาอุปสรรคของกลุ่ม คือ เรื่องต้นทุนการผลิตและความยุ่งยากในการดำเนินงานค่อนข้างสูงเนื่องจากการผลิตแบบอินทรีย์

1.11 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก ตำบลเกาะเพชร

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก ตำบลเกาะเพชร โดยมีนายปฐมพร แซ่เฮง เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มนี้ได้ดำเนินกิจการมาได้ประมาณ 12 ปี มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 13 คน เป็นกลุ่มผลิตเสื้อบาติก ที่มีตลาดหลักคือ หน่วยงานราชการ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคราชการ และมหาวิทยาลัยต่างๆ เป็นต้น โดยที่ผ่านมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น การอบรมในด้านต่างๆ เพื่อให้ความรู้สำหรับดำเนินกิจกรรมกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ปัญหาหลักของกลุ่ม คือ เรื่องการตลาด เนื่องจากที่ผ่านมา การผลิตเสื้อบาติกของกลุ่มเป็นไปเพื่อขายหน่วยงานภาครัฐเป็นหลัก การไปออกงานแสดงตามงานต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐจัดขึ้นมาก็สามารถไปได้เพียงในจังหวัดหรือพื้นที่ของตนเอง เพราะสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจต่างก็มีภาระทางบ้านที่

ต้องดูแล ทำให้สมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเพียงอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้เท่านั้น นอกจากนั้นสินค้ายังมีราคาค่อนข้างแพง ด้วยต้นทุนการผลิตที่แพง เช่น ค่าแรงงานในการตัดเย็บผ้าสี เป็นต้น เนื่องจากวัตถุดิบทั้งหมดไม่ได้มาจากภายในชุมชน แต่เป็นวัตถุดิบที่สั่งมาจากกรุงเทพมหานครทั้งหมด อย่างไรก็ตามแนวคิดการดำเนินการของกลุ่มในการมาดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ ก็เพื่อเพิ่มรายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและช่วยบรรเทาหนี้สินบางประการเท่านั้น

1.12 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจุตบ้านควนป้อม

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจุตบ้านควนป้อม โดยมีนางกัลยา ภิรมย์รักษ์ เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 169 หมู่ 1 บ้านควนป้อม ต.เคร็ง อ.ชะอวด จ.นครศรีธรรมราช โดยกลุ่มได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2535 มีสมาชิก 25 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 95 คน จุดเริ่มต้นของการเกิดกลุ่มเนื่องจากเห็นว่ากระจุตเป็นพืชเส้นใยที่มีจำนวนมากที่ขึ้นอยู่ทั่วไปในบริเวณป่าพรุ ของตำบลเคร็ง หมู่ 1 อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีจำนวนมากในพื้นที่ และยังเป็นแหล่งวัตถุดิบของกลุ่มกระจุตอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงอีกด้วย เช่น จังหวัดพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรัง กลุ่มจึงมีแนวคิดในการรวมกลุ่มเพื่อจัดทำผลิตภัณฑ์ที่ทำจากกระจุต โดนเริ่มจากเสื่อ จากนั้นเมื่อมีหลายกลุ่มทำมากขึ้นจึงต้องยกระดับผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายมากขึ้น จนปัจจุบันกลุ่มสามารถหาตลาดรองรับการจัดส่งสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีหน่วยงานรัฐ เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชน เป็นต้น ในการเข้าไปเป็นหน่วยงานเสริมสนับสนุนหาตลาดให้ จนทำให้กลุ่มเป็นที่รู้จัก ซึ่งจากการตั้งกลุ่มดังกล่าวนอกจากเป็นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์แล้ว ยังเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน สร้างงานให้เกิดขึ้นกับผู้คนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง อีกทั้งยังส่งเสริมการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่สถาบันครอบครัวอีกด้วย

1.13 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินม่วง

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินม่วง โดยมีนางมนต์ทา กันนิตา เป็นผู้มีอำนาจทำการแทน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 105/1 หมู่ 4 ตำบลขนหาด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มนี้เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของคนในชุมชนหมู่ที่ 4 นำโดยนางมนต์ทา กันนิตา ที่ได้เล็งเห็นว่าผู้คนในชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มแม่บ้าน ค่อนข้างมีความยากไร้ การทำมาหากินค่อนข้างมีจำกัด จึงได้ริเริ่มรวมตัวกันขึ้นเพื่อศึกษาการทอผ้า จากนั้นนำความรู้มาส่งต่อกันกับคนในชุมชน ประกอบกับได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ ที่ทรงได้เห็นความสำคัญต่อกลุ่มเล็กๆ ดังกล่าว จึงได้สนับสนุนจนเกิดกลุ่มทอผ้าบ้านเนินม่วงขึ้นมา ภายใต้ความสวยงามในแบบฉบับหัตถกรรมท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการหลอมรวมสายใยคนในชุมชนในการร่วมกันสานต่ออัตลักษณ์วิถีถิ่นใต้ให้อยู่คู่สังคมไทยมาอย่างยาวนาน โดยกลุ่มทอผ้าบ้านเนินม่วง เริ่มต้นเป็นรูปเป็นร่างด้วยการจับตัวเป็นกลุ่มภูมิปัญญาท้องถิ่นประดิษฐ์งานฝีมือพื้นบ้านโบราณ โดยได้รับแรงหนุนจากพัฒนาชุมชนและการศึกษานอกโรงเรียนนครศรีธรรมราช องค์การบริหารส่วนตำบลขนหาด ตั้งแต่วันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2528 จนกระทั่งกลายเป็นกลุ่มทอผ้าบ้านเนินม่วงจนถึงทุกวันนี้ เพื่อสืบสาน

วัฒนธรรม การทำผ้าทอยกดอกเมืองคอนไว้ เพื่อเป็นมรดกสืบทอดถึงรุ่นลูกรุ่นหลานต่อไปด้วยความภาคภูมิใจ สำหรับผ้าทอยกดอกจะมีจุดเด่นในเรื่องสีสันและลวดลายที่สะดุดตา นอกจากนี้ยังเน้นเจาะกลุ่มตลาดที่มีเป้าหมายชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐ กลุ่มองค์กร และเอกชนภาคธุรกิจทั้งในและนอกพื้นที่ ที่สำคัญคุณภาพงานดีทนทาน นอกจากจะปราณีต วิจิตรบรรจงแล้ว เนื้อผ้ายังแน่นดูแลรักษาง่าย ทนทาน ใช้กับเครื่องซักผ้าได้ สีไม่ตก และยกระดับในการสวมใส่ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน จนสร้างชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของคนในวงกว้าง ภายใต้การควบคุมคุณภาพภายหลังจากการผลิตของสมาชิกโดยสมาชิกในชุมชนร่วมกันกำหนดและควบคุมกันเอง อย่างไรก็ตาม กลุ่มนี้ถือว่ามีความเข้มแข็งด้านการตลาดภายใต้การยึดด้วยสมาชิกกลุ่มเอง

2. ผลสรุปคำว่า “เครือข่าย” ภายใต้ความหมายในมิติมุมมองของแต่ละวิสาหกิจชุมชนของพื้นที่ศึกษา

จากการไปซักชวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษา มาสนทนากลุ่มย่อย (group discussion) ในมิติมุมมองด้านความหมายของคำว่า “เครือข่าย” ว่ามีความหมายอย่างไร ซึ่งเป็นความหมายในมิติของชาวบ้านซึ่งเป็นสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มาร่วมพัฒนาเครือข่าย เพื่อค้นหามุมมองและความเข้าใจของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาครั้งนี้ว่ามีความคิดเห็นต่อคำว่า “เครือข่าย” อย่างไร หรือ หมายถึงอะไร เพื่อที่ทางคณะผู้วิจัยสามารถประเมินได้ว่าสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้าใจต่อคำว่า “เครือข่าย” ซึ่งถือเป็นคำสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ว่ามีมากน้อยอยู่ในระดับใด รวมทั้งยังเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในนิยามของคำว่า “เครือข่าย” ระหว่างคณะผู้วิจัยกับสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษาอีกด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยในขั้นตอนต่อไป เนื่องจากการค้นหารายละเอียดในประเด็นนี้ จะเป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบถึงองค์ประกอบของเครือข่ายที่พึงควรมีของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เห็นถึงจุดเชื่อมโยงของเนื้อหา และนำไปสู่ประเด็นชวนวิเคราะห์ และเชื่อมโยงเครือข่ายต่อไป ซึ่งทั้ง 13 วิสาหกิจชุมชน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมิติมุมมองต่อคำว่า “เครือข่าย” ไว้อย่างหลากหลายและมีความคล้ายคลึงกัน ซึ่งสามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

- กลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- องค์กร
- กลุ่มที่มีสมาชิก
- การเกาะกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- การติดต่อกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- การพึ่งพากัน
- การรู้จักกันระหว่างกลุ่มในต่างพื้นที่
- ความรักและสามัคคีที่มีต่อกัน
- การเชื่อมโยงการดำเนินงานกัน

- การเป็นเพื่อนกัน
- การรวมตัวขององค์กรต่างๆ ที่มีความคิดเป็นแนวเดียวกัน
- การรวมกลุ่มกัน
- การสร้างความผูกพันและสามารถให้การช่วยเหลือกันได้
- มีลักษณะการแลกเปลี่ยนทางความคิด
- มีการพบปะกันและมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน
- การมีกิจกรรมที่ดำเนินการที่ใกล้เคียงกัน
- มีการแบ่งปันซึ่งกันและกัน
- การร่วมกันเรียนรู้ประสบการณ์
- มีการทำงานร่วมกับองค์กรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- การร่วมมือกันดำเนินงาน
- การรวมตัวกัน
- การมาร่วมกันแลกเปลี่ยนและเรียนรู้ร่วมกัน
- การเชื่อมโยง
- มีลักษณะการติดต่อระหว่างกัน และมีการประชาสัมพันธ์
- เครือข่ายต้องมีบทบาทหน้าที่ของสมาชิก
- มีการทำงานร่วมกันของกลุ่มและระหว่างกลุ่ม
- มีการเสียสละและช่วยเหลือกัน
- การสื่อสารต่อกันผ่านช่องทางต่างๆ

จากมิติมุมมองดังกล่าวข้างต้น พบว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษามองว่า เครือข่ายเป็นกลุ่มหรือทีม รวมถึงสมาชิกที่เกิดขึ้นภายในชุมชนก่อน จากนั้นจึงมีการเชื่อมโยงเครือข่ายที่เป็นการเชื่อมโยงเข้าหากัน และสามารถพึ่งพากันได้ มีความรัก ความสามัคคีกันภายในเครือข่าย ซึ่งประเด็นนี้แสดงให้เห็นถึงคำว่าเครือข่านั้นจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นสมาชิกภายในด้วยกัน และมีกลุ่มที่มากกว่า 1 กลุ่ม ที่มีความผูกพันกันเป็นเสมือนเพื่อน พี่น้อง ที่สามารถมาร่วมแลกเปลี่ยนเรื่องราวต่างๆ ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ทั้งความรู้ เนื้อหา ประสบการณ์ ให้แก่กันและกัน รวมถึงองค์กรและหน่วยงานที่เข้ามามีความสัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกันในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเพื่อการแบ่งปันซึ่งกันและกัน มีผลประโยชน์และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อจะดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ถ้าเป็นในด้านของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ก็จะเป็นในลักษณะของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของแต่ละแห่งมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน มีการพบปะปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งอาจอยู่กันต่างพื้นที่ โดยอาศัยการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่มีเหมือนกันมาช่วยเหลือและร่วมดำเนินการ ตลอดจนกลุ่มคนที่สามารถเข้าใจประเด็นเรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง มีประสบการณ์และความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เหมือนกัน ประเด็นนี้เมื่อ

จำแนกออกมาเป็นชุดเนื้อหา ก็สามารถพบเห็นได้ถึงกิจกรรม ความสัมพันธ์ หน่วยงาน และองค์กรร่วมอื่นๆ ที่มีลักษณะการประสานงานกันและนำมาซึ่งการร่วมมือกันในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ อาจเป็นลักษณะการแลกเปลี่ยนเชิงข้อมูลข่าวสาร หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกัน ซึ่งองค์ประกอบของเครือข่ายต้องมีบทบาทหน้าที่ที่ช่วยเชื่อมประสานให้เกิดลักษณะการดำเนินการหรือกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม

3. ผลสรุปคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” ภายใต้ความหมายในมุมมองแต่ละวิสาหกิจชุมชนของพื้นที่ศึกษา

จากการไปชักชวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษา มาสนทนากลุ่มย่อย (group discussion) ในมิติมุมมองด้านความหมายของคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” ว่ามีความหมายว่าอย่างไร ซึ่งเป็นความหมายในมิติของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อค้นหามุมมองและความเข้าใจของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายศึกษาว่ามีความคิดเห็นต่อคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” อย่างไร หรือหมายถึงอะไร เพื่อที่ทางคณะผู้วิจัยจะได้ประเมินได้ว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความเข้าใจต่อคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” ซึ่งถือเป็นคำสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ว่ามีมากน้อย แค่ไหน รวมทั้งยังเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในนิยามของคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” ระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษา ซึ่งจะประกอบเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยในขั้นต่อไป เนื่องจากประเด็นนี้จะเป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบถึงทัศนคติของสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้มีการดำเนินการวิสาหกิจชุมชนว่าเขาคิดเห็นอย่างไร ซึ่งเงื่อนไขการแสดงความคิดเห็นต่อความหมายของคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้ตีกรอบความหมายใดๆ เนื่องจากต้องการให้สมาชิกบอกถึงว่าคำดังกล่าวมีความหมายอย่างไร เพื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบของคำว่า “วิสาหกิจชุมชน” ในมิติมุมมองของสมาชิกอย่างแท้จริง ดังรายละเอียดผลการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

- ธุรกิจของชุมชนที่ดำเนินการโดยชุมชนเอง
- การบริหารจัดการโดยชุมชนและเพื่อชุมชนเอง
- ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตัวเองได้
- การอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชนโดยนำมาเป็นวัตถุดิบ
- การสร้างความสามัคคีของคนในชุมชน
- สมาชิกชุมชนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เพื่อประโยชน์ของสมาชิกในชุมชน
- การรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อดำเนินงานพัฒนาและจัดทำผลิตภัณฑ์
- สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันกำหนดทิศทาง วางแผน การจัดการ ประสานงานในเรื่องการสร้างงาน สร้างรายได้ในพื้นที่
- การดำเนินงานเป็นกลุ่มของคนในชุมชนที่มีการตั้งเป้าหมายในการดำเนินงานร่วมกัน

จากมิติมุมมองดังกล่าวข้างต้น พบว่า สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษามองว่า วิสาหกิจชุมชน เป็นเรื่องของการบริหารจัดการธุรกิจโดยชุมชน โดยคนในชุมชนเป็นผู้ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผิดชอบ ในฐานะการเป็นสมาชิก โดยมีเป้าหมายเพื่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้นกว่าเดิม

และเป็นการสร้างและกระจายรายได้ในชุมชน ทำให้ชุมชนมีกิจกรรมการดำเนินงานร่วมกัน และเกิดความสามัคคีของคนในชุมชน การดำเนินงานโดยชุมชน ซึ่งชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจในการดำเนินงาน ซึ่งจำเป็นต้องช่วยกันคิด ช่วยดำเนินการ เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยสมาชิกชุมชนที่เข้าร่วมกลุ่มมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นคิดและตัดสินใจทำ รับผลประโยชน์/รับผลกระทบร่วมกัน การตั้งเป้าหมายหลักร่วมกัน ทั้งนี้ วิสาหกิจชุมชนเกือบทุกกลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างมาก ทำให้สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษา แสดงออกถึงความเรียบร้อย ชอบการแลกเปลี่ยนสนทนาและทำกิจกรรมกันมากกว่า การตั้งเป้าสร้างรายได้ที่มาก โดยเน้นพอประมาณเป็นหลัก และมีแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่มีและทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของกลุ่มอย่างชัดเจน

4. หน่วยงานที่ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคิดว่าควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและมาร่วมอยู่ในเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

จากการสนทนากลุ่มย่อย เมื่อกล่าวถึงความคาดหวังของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนว่าต้องการให้หน่วยงาน และ/หรือองค์กรใดบ้าง เข้ามาเป็นเพื่อนคู่คิดและร่วมทำงาน รวมถึงเป็นภาคี เพื่อให้การดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในภาพรวมก็สรุปได้ว่า มีทั้งองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน NGO สื่อมวลชน หรือบุคคลที่มีความเกี่ยวข้อง ในส่วนของรายละเอียดหน่วยงานที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายในพื้นที่การศึกษาครั้งนี้ คิดว่าควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและมาร่วมอยู่ในเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ในมิติสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะสภาพภูมิศาสตร์ การจัดการกลุ่ม และผลิตภัณฑ์ ดังรายละเอียดผลการศึกษา ซึ่งสามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

- พัฒนาชุมชน
- องค์กรอาหารและยา
- สำนักงานอุตสาหกรรม
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- กองส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- สาธารณสุขจังหวัด
- เกษตรอำเภอ
- องค์กรบริหารส่วนจังหวัด
- เทศบาล
- องค์กรบริหารส่วนตำบล
- หน่วยงานในด้านการวิจัยต่างๆ
- สื่อมวลชน
- หน่วยงานทางการศึกษา ทั้งระดับโรงเรียน และระดับมหาวิทยาลัย

- กรมการท่องเที่ยว
- นักท่องเที่ยว
- หน่วยงานด้านการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- ผู้ประกอบการ
- กรมการข้าว
- นักวิชาการ
- บริษัททัวร์
- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

5. ลักษณะกลุ่มคนที่พบในเวทีจัดประชุมระดมความคิดเห็นในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษา

จากการดำเนินงานโดยการจัดเวทีประชุมระดมความคิดเห็นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายในพื้นที่ศึกษาครั้งนี้ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และจากการสังเกตการณ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่าสามารถแบ่งลักษณะกลุ่มคนหรือผู้เข้าร่วมพูดคุยและสนทนาระดมความคิดเห็น ออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนักพูดนักทำ

บุคคลกลุ่มนี้มักจะเป็นกลุ่มผู้นำในการดำเนินงานกิจกรรม รวมถึงการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า บุคคลกลุ่มนี้จะเป็นกลไกในการเชื่อมประสานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับหน่วยงานภายในท้องถิ่นระดับจังหวัดและหน่วยงานภายนอก โดยการศึกษาครั้งนี้ทางคณะผู้วิจัยได้พยายามนำบุคคลกลุ่มนี้มาพบปะกับกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ เพื่อให้เกิดช่องทางการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการพูดคุยอย่างต่อเนื่อง แม้จะเป็นการดำเนินงานวิสาหกิจภายใต้ผลิตภัณฑ์ทั้งที่เหมือนกันและต่างกัน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักพูดแต่ไม่ค่อยได้ทำ

บุคคลกลุ่มนี้แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เมื่อลงไปทำการศึกษาและจัดเวทีเพื่อประชุมกลุ่มสำหรับการจัดกิจกรรม ในแต่ละกิจกรรมจะพบบุคคลกลุ่มนี้ประมาณ 1 คน ต่อเวทีการจัดประชุม ซึ่งจะเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ดีมาก อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่มีความคิดที่ดีมาก แต่เมื่อชวนทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกัน บุคคลเหล่านี้มักจะใช้คำว่า “ทำไม่ได้” หรือ “ไม่มีเวลา” หรืออื่นๆ เช่น “มันต่างกัน” ที่เป็นคำพูดในลักษณะบ่ายเบี่ยงเพื่อไม่ให้ตนเองต้องเป็นผู้ปฏิบัติสำหรับการลงไปทำงานวิจัยเพื่อสร้างเครือข่ายในครั้งนี้

กลุ่มที่ 3 กลุ่มนักทำแต่ไม่พูด

กลุ่มดังกล่าวนี้ส่วนมากจะเป็นผู้หญิง หรือกลุ่มแม่บ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจะเป็นนักปฏิบัติที่ดีเยี่ยม บุคคลกลุ่มนี้จะมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ชอบทำงานเป็นกลุ่ม และอยู่กับเพื่อนร่วมสมาชิกเป็นหลัก นอกจากนี้ ก็จะเป็นกลุ่มคนที่อยู่ช่วยงานกลุ่มผู้นำ (กลุ่มนักพูดนักทำ) ซึ่งกลุ่มนักทำแต่ไม่พูดนี้ มักเป็นกลุ่มหนุนเสริมกลุ่มนักทำนักพูด และกลุ่มนักทำนักพูด มักจะพึ่งพาได้จากบุคคลกลุ่มนี้

อย่างไรก็ตาม จากการลงสำรวจและการจัดเวทีประชุมระดมความคิดเห็นในพื้นที่ศึกษา พบว่า ทุกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะคนกลุ่มแรก (กลุ่มนักพูดนักทำ) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่คณะผู้วิจัยประสานงาน อยู่ และมีบางกลุ่มที่ไม่พบในหลายชุมชน โดยกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีผลต่อการสร้างหรือเชื่อมโยงเครือข่าย การจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการวิจัยครั้งนี้ โดยผลการสังเกตดังกล่าว สามารถแสดงได้ดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มคนที่พบในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษาจากการสังเกตของคณะผู้วิจัย

ประเด็น	กลุ่มนักพูดนักทำ	กลุ่มนักพูดแต่ไม่ค่อยทำ	กลุ่มนักทำแต่ไม่ค่อยพูด
E1*	✓	na	✓
E2*	✓	na	✓
E3*	✓	✓	✓
E4*	✓	na	✓
E5*	✓	na	✓
E6*	✓	na	✓
E7*	✓	na	✓
E8*	✓	na	✓
E9*	✓	✓	✓
E10*	✓	na	✓
E11*	✓	na	✓
E12*	✓	✓	✓
E13*	✓	na	✓

* หมายเหตุ:

E1 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชุมชนแม่บ้านเกษตรบ้านบ่อใหม่ (หัตถกรรมโยตาล) จ.สงขลา

E2 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองฉนวน (น้ำตาลแว่น) จ.สงขลา

E3 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางดานศิลปประดิษฐ์ จ.สงขลา

E4 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเกาะยอ กลุ่มร่มไทร จ.สงขลา

E5 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านการเคหะสงขลาผลิตภัณฑ์ต้นรูปฤษีและเส้นใยพีช จ.สงขลา

E6 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีทอผ้าบ้านแพรกหา จ.พัทลุง

E7 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกระจูดบ้านโคกเมา หมู่ 8 จ.พัทลุง

E8 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมกะลามะพร้าวบ้านคอกว๊ว จ.พัทลุง

E9 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์บ้านคอกว๊ว จ.พัทลุง

E10 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวครบวงจรอำเภอหัวไทร จ.นครศรีธรรมราช

E11 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก ตำบลเกาะเพชร จ.นครศรีธรรมราช

E12 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจูดบ้านควนป้อม จ.นครศรีธรรมราช

E13 = กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินม่วง จ.นครศรีธรรมราช

na = ไม่ปรากฏกลุ่มคนนั้นๆ ในชุมชน (จากการสังเกตในช่วงการลงพื้นที่วิจัย)

6. ผลการดำเนินงานในกระบวนการหารือเพื่อวางเป้าหมายร่วม (กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในแต่ละจังหวัด)

หลังจากการลงพื้นที่จัดประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษา ทั้ง 13 กลุ่มเสร็จสิ้นแล้ว ทำให้ได้ข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นประเด็นร่วมในการหารือเพื่อสร้างเครือข่ายในการวิจัยครั้งนี้ ต่อมาในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2560 คณะผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 1 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดพัทลุง โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 กลุ่ม ต่อมาวันที่ 11 พฤศจิกายน 2560 คณะผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 2 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง ที่เป็นพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 กลุ่ม และวันที่ 18 พฤศจิกายน 2560 คณะผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 3 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสงขลา ที่เป็นพื้นที่ศึกษาทั้ง 5 กลุ่ม โดยการร่วมกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจทั้ง 3 ครั้ง จะมีตัวแทนแต่ละกลุ่มวิสาหกิจเข้าร่วมประมาณ 4 - 5 ท่าน โดยทั้ง 3 ครั้งจะเน้นพูดคุยสร้างความเข้าใจและขอความเห็นเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และศึกษาดูงานการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ของพื้นที่ศึกษา เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์และสร้างมุมมองที่ดีต่อความสำคัญในการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย โดยกิจกรรมการประชุมแต่ละครั้ง คณะผู้วิจัยได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจร่วมกันในแต่ละครั้งว่า เพื่อให้มีเวทีในการวางเป้าหมายร่วมกันว่าเครือข่ายการจัดการวิสาหกิจชุมชน ที่แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ให้ความหมายกันไว้ในครั้งเมื่อคณะผู้วิจัยลงพื้นที่จัดประชุมกลุ่มย่อยในแต่ละกลุ่มวิสาหกิจนั้น ควรมีเป้าหมายและแผนดำเนินการอย่างไร เพื่อที่จะทำให้เครือข่ายที่กำลังสร้างขึ้นอันจะเป็นต้นแบบของการวิจัยครั้งนี้ สามารถขับเคลื่อนไปได้ โดยรายละเอียดผลการศึกษาเกี่ยวกับเป้าหมายในมุมมองของผู้เข้าร่วมกิจกรรม สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

1. เพื่อเชื่อมโยงความสามัคคีของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
2. เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ ของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษาให้รู้จักกัน
3. เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้นในด้านการบริหารจัดการ

4. เพื่อสร้างให้เกิดการประชาสัมพันธ์การทำงานของเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
5. เพื่อนำเสนอเรื่องผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่หลากหลายและมีคุณภาพ
6. เพื่อร่วมประชาสัมพันธ์ในเรื่องของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของสมาชิกกลุ่มเครือข่าย
7. เพื่อร่วมพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืนโดยมีการบริหารจัดการที่ดีขึ้น และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายมีความรู้ในด้านของการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่หลากหลายมากขึ้น
8. เพื่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงานในส่วนที่สามารถร่วมมือกันได้ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายในโอกาสต่างๆที่สำคัญ หรือสร้างพลังร่วมกันในการสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ
9. เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ และรูปแบบการบริหารจัดการของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากนั้น ก็เริ่มกระบวนการสร้างแผนดำเนินงานว่าจะดำเนินการอย่างไร เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยรายละเอียดผลการศึกษาก็เกี่ยวกับแผนดำเนินงานเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในมุมมองของผู้เข้าร่วมกิจกรรม สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

1. จัดอบรมร่วมกันของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเชิญองค์กรที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้
2. จัดอบรม/กิจกรรมที่แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาร่วมกันเพื่อระดมความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ตามที่กำหนด ภายใต้ความเหมือนและความแตกต่างของรูปแบบการบริหารจัดการ และรูปแบบผลิตภัณฑ์
3. มีการศึกษาดูงานในแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในเครือข่ายแต่ละแห่งทั้ง 3 จังหวัด
4. การสร้าง Facebook และ line ของกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่ายและใช้ติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน
5. แลกเปลี่ยน E-mail และเบอร์โทรศัพท์ส่วนตัวเพื่อใช้ติดต่อซึ่งกันและกัน สำหรับใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งภายในจังหวัดและจังหวัดอื่นในพื้นที่ลุ่มน้ำ
6. จัดทำสื่อในโซเชียลมีเดียเพื่อเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย
7. การนำเสนอจุดเด่นของดีที่มีอยู่ในแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
8. กำหนดเส้นทางการเดินทางและมีแผนที่บอกชัดเจนเกี่ยวกับที่ตั้งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย เพื่อสร้างความสะดวกแก่ผู้สนใจ
9. หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องมาช่วยประชาสัมพันธ์และอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
10. การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งข้อดีและข้อเสีย โดยการจำลองเป็นผู้ซื้อผู้ประกอบการ หรือนักท่องเที่ยว เพื่อไปสัมผัสสิ่งที่เกิดขึ้นจริงของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากนั้นนำปัญหาหรือข้อถ้อย มาพูดคุยกันเพื่อนำไปสู่การปรับปรุง โดยให้หน่วยงานหรือวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายได้ร่วมกันกำหนดวิธีแก้ปัญหา จากนั้น มีการสรุปและการประเมินผล
11. การกำหนดเป็นโปรแกรมการศึกษาดูงานหรือท่องเที่ยวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

หลังจากนั้น คณะผู้วิจัยได้บรรยายบอกเล่าถึงลักษณะการบริหารจัดการ รูปแบบผลิตภัณฑ์ และความแตกต่างในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 13 กลุ่ม ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จากนั้น คณะผู้วิจัยได้ตั้งคำถามเพื่อให้ช่วยกันระดมความคิดเห็นต่อว่า “หากเราจะไปที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ที่มีทั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ทั้งที่เหมือนกันและแตกต่างกันในพื้นที่ลุ่มน้ำของกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่ศึกษาทั้งหมด เราต้องการดูอะไร” ซึ่งรายละเอียดผลการศึกษา สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้

1. ความเป็นอยู่ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น
2. อยากไปเชื่อมโยงความสัมพันธ์แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำ
3. เรียนรู้ระบบในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
4. เรียนรู้ระบบงานด้านการตลาด
5. ศึกษาแนวปฏิบัติที่ดีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น
6. เรียนรู้ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น
7. กิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
8. วิธีการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น
9. แนวทางการประชาสัมพันธ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
10. ระบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนของกลุ่มต่างๆ ที่มีความโดดเด่น เพื่อนำกลับมาพัฒนาและประยุกต์ใช้ในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตนเอง
11. ศึกษาเรื่องของการประชาสัมพันธ์และการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น

7. ผลการดำเนินการประชุมระดมสมองร่วมเพื่อพัฒนาเครือข่ายร่วมกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

หลังจากคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 1 ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2560 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดพัทลุง โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 กลุ่ม ต่อมา ดำเนินกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 2 ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2560 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดพัทลุง ที่เป็นพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 กลุ่ม และดำเนินกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 3 ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2560 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดสงขลา ที่เป็นพื้นที่ศึกษาทั้ง 5 กลุ่ม ที่ได้ร่วมระดมความคิดเห็นเพื่อออกแบบกิจกรรมและประเด็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้ง 3 จังหวัด รวม 13 กลุ่มวิสาหกิจ

จากนั้น ได้มีการจัดประชุมระดมสมองร่วม เพื่อพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน ในวันที่ 2 ธันวาคม 2560 โดยผลจากการประชุมดังกล่าว ได้มีการสร้างกรอบกิจกรรมและประเด็นที่ต้องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ตลอดจนการหาแนวทางร่วมกันเพื่อพัฒนาเป็นเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมดังกล่าวนี้ คือ ศึกษาโอกาสและแนวทางความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งภายใต้กิจกรรมดังกล่าวนี้ คณะผู้วิจัยคาดหวังว่าจะเกิดผลลัพธ์ดังนี้

- 1) เกิดการสื่อสารแบบแนวราบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ศึกษาในแต่ละจังหวัด ทั้ง 3 จังหวัดในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- 2) เกิดเครือข่ายเพื่อน (เครือข่ายอย่างไม่เป็นทางการ)
- 3) ทราบโอกาสและความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
- 4) ทราบถึงข้อจำกัดในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

โดยผลการศึกษาในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยขอเสนอผลการดำเนินการประชุมระดมสมองร่วมเพื่อพัฒนาเครือข่ายร่วมกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ได้แก่ ประเด็นในการสนทนาผ่านกิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่าย และผลการดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่าย

7.1 ประเด็นในการสนทนาผ่านกิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่าย

การดำเนินการประชุมระดมสมองร่วมเพื่อพัฒนาเครือข่ายร่วมกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่จัดขึ้นในวันที่ 2 ธันวาคม 2560 นั้น กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ร่วมกันกำหนดประเด็นในการสนทนาผ่านกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 1 ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2560 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดพัทลุง กิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 2 ในวันที่ 11 พฤศจิกายน 2560 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา และกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 3 ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2560 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสามารถสร้างเป็นประเด็นหลักได้ 3 ประเด็น ได้แก่

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีความต้องการที่จะร่วมเป็นเครือข่ายกันหรือไม่ หากต้องการที่จะร่วมเป็นเครือข่ายจะเป็นเครือข่ายอะไร หรือเครือข่ายด้านไหน โดยเป้าหมายของประเด็นดังกล่าวนี้ เพื่อต้องการที่จะทราบว่าชุมชนที่เป็นผู้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายนั้น จะรวมหรือสร้างโอกาสในการพัฒนาเครือข่ายอย่างไร รวมทั้งขั้นตอนหรือวิธีการในการสร้างเครือข่าย การหาจุดร่วมของเครือข่าย และเป้าหมายของเครือข่าย
2. แล้วจะอย่างไร เนื่องจากมีอุปสรรคหลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็น เช่น ระยะทาง ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ความเหมือนของผลิตภัณฑ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหรือเชื่อมโยง

เครือข่าย นอกจากนี้ ยังมีปัญหาในเรื่องงบประมาณสนับสนุนแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเป้าหมาย คือ ใช้ประเด็นดังกล่าวเป็นแนวทางของการพัฒนาเครือข่าย โดยการก้าวข้ามเงื่อนไขเหล่านี้

3. หลังจากนั้นแล้ว กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหล่านี้จะทำอะไรต่อไป เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวจะเป็นการยืนยันถึงเป้าหมายหลักของการพัฒนาหรือเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งอาจจะไม่ใช่เครือข่ายระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่อาจเป็นเครือข่ายระหว่างองค์กรชุมชน องค์กรภาครัฐ และ องค์กรภาคเอกชน/ผู้ประกอบการก็ได้ ซึ่งอาจทำให้เห็นว่าการเชื่อมโยงเครือข่ายจึงไม่ใช่การนำเอากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาเป็นเครือข่ายกัน แต่อาจจะเป็นการเอากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อร่วมกันใช้ความรู้ที่มีของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาจัดการเฝ้าระวังและพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเอง ซึ่งจะเป็นเครือข่ายทางอ้อม (indirect network) ด้านการจัดการความรู้

7.2 ผลการดำเนินกิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่าย

ผลจากการดำเนินกิจกรรมประชุมระดมสมองร่วมเพื่อพัฒนาเครือข่ายร่วมกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่จัดขึ้นในวันที่ 2 ธันวาคม 2560 เพื่อร่วมให้ความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ สำหรับการพัฒนา/เชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งผลจากกระบวนการสนทนาร่วมกัน นำมาสู่การสังเคราะห์ข้อมูลและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ต่างๆ ของการวิจัยครั้งนี้ ดังรายละเอียดในบทที่ 5 โดยผลลัพธ์จากการดำเนินกิจกรรม สามารถสรุปได้ตามหัวข้อจากกระบวนการสนทนา ดังนี้

7.2.1 ความต้องการที่จะร่วมเป็นเครือข่าย และเพราะอะไร

จากการร่วมแสดงความเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะเข้าร่วมเป็นเครือข่ายอย่างมาก อันเนื่องจากเหตุผลต่างๆ เช่น

- เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
  - เกิดการช่วยเหลือหรือส่งเสริมงานด้านการตลาดร่วมกัน
  - มีการแจ้งข้อมูลสำคัญของแต่ละวิสาหกิจชุมชนเพื่อการบอกต่อ เช่น จุดเด่นของวิสาหกิจชุมชน
- เครือข่าย
- เกิดการเพิ่มรายได้ที่มากขึ้น เมื่อมีเครือข่ายการจัดการร่วมกัน
  - ทำให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของวิสาหกิจชุมชนมากขึ้น
  - ทำให้เกิดการส่งเสริมการสร้างรายได้ซึ่งกันและกัน เกิดการแบ่งปันผลประโยชน์ ภายใต้อัตลักษณ์ทั้งที่เหมือนและต่างกัน
  - ทำให้ได้ความรู้และความคิดที่ไม่โดดเดี่ยว ได้ช่วยลดจุดบอดซึ่งกันและกัน เป็นการเพิ่มความรู้และได้นำข้อมูลมาเป็นแบบอย่างซึ่งกันและกัน
  - เกิดเครือข่ายที่กว้างขวางขึ้น นอกเหนือจากวิสาหกิจชุมชนในอำเภอหรือจังหวัดเดียวกัน

- เกิดความสะดวกรในการติดต่อสื่อสารมากขึ้น
- เกิดความเป็นพิเศษหรือสิทธิพิเศษในบางประการระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่เป็นเครือข่าย
- เกิดเป็นกลุ่มก้อนระหว่างกัน (ตัวอย่าง 13 กลุ่มวิสาหกิจใน 3 จังหวัด ในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา) ทำให้เกิดเป็นต้นแบบของเครือข่าย มองเห็นในเชิงรูปธรรม
  - เกิดภาพรวมของความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนในระดับรากแก้วสู่ระดับพื้นที่และระดับประเทศ (ความเข้มแข็งจากล่างขึ้นบน)
  - เป็นการช่วยสร้างสังคมแห่งความดี (เกิดกลุ่มสร้างความดี ร่วมทำความดี เกิดกิจกรรมที่ดีร่วมกัน)
  - เป็นห้องเรียนที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในทุกมิติของสมาชิกเครือข่าย
  - เกิดการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์/การแลกเปลี่ยนลูกค้า/เกิดกำไรที่มากขึ้น เพราะเมื่อมีเครือข่ายก็จะเกิดการส่งต่อของลูกค้าหรือผู้สนใจ โดยการแนะนำไปยังวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย
  - มีการประชาสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย
  - เครือข่ายจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้สามารถเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้

7.2.2 ควรจะเป็นเครือข่ายอะไร/ด้านไหน

จากการร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ในประเด็นนี้ผู้เข้าร่วมได้มีความคิดเห็นที่หลากหลายต่อลักษณะเครือข่าย เช่น

- เครือข่ายการจัดการภายใต้ความร่วมมือด้านการส่งเสริมการตลาด
- เครือข่ายการจัดการด้านการเรียนรู้และการจัดการวิสาหกิจชุมชน
- เครือข่ายการจัดการด้านการแลกเปลี่ยนในเชิงความรู้
- เครือข่ายด้านเศรษฐกิจ (การแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้า/ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย)
- เครือข่ายการจัดการในมิติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
- เครือข่ายด้านการตลาด (สินค้า/ผลิตภัณฑ์) โดยมีการแลกเปลี่ยนและหนุนเสริมสินค้า/ผลิตภัณฑ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย ทำให้เกิดการซื้อขาย/ฝากขาย/ช่วยส่งต่อสินค้าระหว่างกัน ภายใต้ความโดดเด่นของสินค้า/ผลิตภัณฑ์ในวิสาหกิจชุมชนนั้นๆ ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกัน

7.2.3 จะรวม/สร้างโอกาส ในการพัฒนาให้เกิดเครือข่ายอย่างไร

- จัดทำสื่อสำหรับสื่อสารและประชาสัมพันธ์ทั้งหมดในเบื้องต้นที่สามารถทำได้ทาง Social Media เช่น Facebook, Line, E-mail และ Whatapp เป็นต้น
  - แจ้งให้หน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัดที่เกี่ยวข้องรับทราบต่อประเด็นการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้ง 3 จังหวัด เพื่อกำหนดนโยบายระดับภาครัฐในจังหวัด ซึ่งจะทำให้วิสาหกิจชุมชนทำงานเครือข่ายได้สะดวกและประสบผลสำเร็จมากขึ้น

- สร้างเป็นศูนย์การเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย โดยตั้งอยู่ในวิสาหกิจชุมชนใดวิสาหกิจชุมชนหนึ่งก่อนทั้งใน 3 จังหวัด
- บูรณาการร่วมกันกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จะทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายต้นแบบ
- การพบปะพูดคุยหารือร่วมกันอย่างต่อเนื่อง (เวทีเครือข่าย) โดยกำหนดเป็น 4 เดือนต่อครั้ง เป็นต้น และแลกเปลี่ยนหมุนเวียนเจ้าภาพจัดการประชุม
- การสร้างสื่อต่างๆ เพื่อการประชาสัมพันธ์ การสร้างสื่อออนไลน์ระหว่างสมาชิกเครือข่าย
- ให้สถาบันการศึกษาเป็นตัวกลางเชื่อมระหว่างวิสาหกิจชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- ทำปฏิทินข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน โดยเป็นปฏิทินข้อมูล/ผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่ร่วมเครือข่าย เพื่อให้เกิดการทราบข้อมูลเบื้องต้นของแต่ละวิสาหกิจชุมชน (การนำเสนอข้อมูล/ผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย)

7.2.4 อุปสรรค/เงื่อนไข ที่จะสร้างหรือพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน

- ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่ตีร่วมกันของวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย (ปัญหาการสื่อสารทางการตลาดระหว่างชุมชนเครือข่าย การบอกต่อแบบปากต่อปาก)
  - ความแตกต่างทางแนวคิดและรูปแบบการจัดการของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
  - พลังของเยาวชน (การไม่สามารถดึงให้เยาวชนในชุมชนมาทำงานให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้)
  - โครงสร้างพื้นฐาน (ความสะดวกสบายและสิ่งอำนวยความสะดวก) ที่แตกต่างกันของวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย
  - ระยะทาง (ความห่างไกลระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย หรือการเดินทางไปยังบางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่อาจเข้าถึงยากลำบาก)
    - งบประมาณของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน
    - ทิศทางสังคมในพื้นที่ชุมชนที่ตั้งของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน
    - การไม่ยอมรับความแตกต่างทางความคิดระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
    - ความแตกต่างทางอุดมการณ์ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน
    - บทบาทการดำเนินงานของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ขึ้นอยู่กับประธานกลุ่มเป็นหลัก
    - การเข้าถึงสื่อต่างๆ ของสมาชิกเครือข่าย
    - ความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงพื้นที่ตั้งของแต่ละวิสาหกิจชุมชน
    - ความรอบรู้และการเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของแต่ละวิสาหกิจชุมชน
    - เครื่องอำนวยความสะดวกทางการเงิน เช่น วิสาหกิจชุมชนไม่มีเครื่องรองรับการใช้บัตรเครดิต ATM เป็นต้น
- ความสามัคคี (ของสมาชิกในแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเอง และระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน)

- การแบ่งปัน/จัดสรรผลประโยชน์ (ความลงตัว)
- การเข้าถึงข้อมูลของวิสาหกิจชุมชน

7.2.5 จะมีแนวทาง/วิธีการอย่างไร ในการพัฒนาเครือข่ายที่จะก้าวข้ามเงื่อนไขเหล่านั้นได้

- กำหนดให้มีพี่เลี้ยงมาเป็นผู้เชื่อมประสานซึ่งอาจเป็นนักวิชาการ ในการทำงานด้านการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นในทางปฏิบัติของวิสาหกิจชุมชน
  - การปลูกจิตสำนึกเรื่องผลประโยชน์แก่สมาชิกในแต่ละวิสาหกิจชุมชน โดยส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกของการทำเพื่อวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายแบบพึ่งพาอาศัยกัน ไม่ใช่เพื่อตนเองเป็นหลัก โดยสร้างการทำงานร่วมกัน พัฒนาร่วมกัน ช่วยกันออกเงิน ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกการเป็นส่วนหนึ่งในความเป็นเจ้าของ และยังสร้างความรู้สึกการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย
  - มีการจัดประชุมพูดคุยร่วมกันบ่อยครั้งของสมาชิกเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างกติกากฎระเบียบร่วมกัน และให้มีการปฏิบัติร่วมกันอย่างจริงจังในเรื่องต่างๆ ที่ต้องการหรือสามารถร่วมมือกันได้ เช่น ความร่วมมือด้านการส่งเสริมการตลาด เป็นต้น

7.2.6 หลังจากนั้นแล้ว อยากทำอะไรต่อ

- สร้างช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างกันของวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย
- การสร้างความเข้มแข็งให้กับแต่ละวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายโดยตัวแทนของแต่ละวิสาหกิจชุมชน เช่น มีการถ่ายทอดข้อมูลที่ได้รับเพื่อส่งต่อไปยังสมาชิกวิสาหกิจชุมชนของแกนนำวิสาหกิจชุมชนที่เดินทางมาร่วมพัฒนาเครือข่ายในครั้งนี้
  - มีหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือในการดำเนินงานและประสานงานให้เกิดเครือข่าย เพื่อให้ความช่วยเหลือกันในเรื่องต่างๆ เช่น ภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา เป็นต้น
  - จัดทำกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย (อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เปลี่ยนหมุนเวียนการเป็นเจ้าภาพ ในวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสมาชิกเครือข่าย) โดยการทำกิจกรรมง่ายๆ ร่วมกัน
  - การกำหนดรายละเอียดต่างๆ ที่จะช่วยทำให้เกิดการอธิบายรายละเอียดเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ลูกค้าหรือผู้มาเยือนหรือวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปและสินค้า/ผลิตภัณฑ์ของชุมชน
  - เริ่มจากการศึกษาเรียนรู้ระหว่างแต่ละวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายภายในจังหวัดก่อน เพื่อให้เกิดการรับรู้ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง และเกิดการบอกต่อ เกิดการพูดคุย จากนั้น เมื่อวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายภายในจังหวัดเกิดความเข้าใจและเข้มแข็งในระดับหนึ่งแล้ว ก็ต่อยอดดำเนินการเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนระหว่างจังหวัดทั้ง 3 จังหวัดในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

7.2.7 กิจกรรมที่มาดำเนินการกันนี้ ถือเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายหรือไม่

- เป็นการเชื่อมโยงเครือข่าย เพราะเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันของหลายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- เป็นการเชื่อมโยงเครือข่าย เนื่องจากทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในวิสาหกิจชุมชนต่างๆ

- ลักษณะกิจกรรมที่จัด ทำให้เกิดการรู้จักซึ่งกันและกันระหว่างวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้ง 3 จังหวัด

7.2.8 การเชื่อมโยงเครือข่ายในครั้งนี ในมุมมองของท่าน ควรเป็นแบบไหน

- เครือข่ายเชิงความรู้ (แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ทางการจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ได้ดำเนินการมาของแต่ละวิสาหกิจชุมชนร่วมกัน)
- เครือข่ายเชิงความคิด (การเชื่อมโยงเชิงความคิดที่เหมือนกันและแตกต่างกัน)
- เครือข่ายต้นแบบ (เช่น ต้นแบบการจัดการหรือแนวคิดที่ดีของวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายที่มีความโดดเด่น เป็นแบบอย่างที่ดี)
- เครือข่ายการตลาด (การเชื่อมโยงสินค้า/ผลิตภัณฑ์ ทั้งที่เหมือนและแตกต่างกันเพื่อสร้างโอกาสทางการตลาดร่วมกัน)

7.2.9 สิ่งที่ได้จากการมาร่วมทำกิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่ายในครั้งนี

- ได้ทราบแนวคิดและแนวทางในการริเริ่มการจัดการวิสาหกิจชุมชนอย่างเข้มแข็ง
- เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้าและผลิตภัณฑ์บางอย่างซึ่งกันและกัน
- ได้นำต้นแบบหรือตัวอย่างที่ดีในบางเรื่อง ไปปรับปรุงและพัฒนาในวิสาหกิจชุมชนของตนเอง
- ได้วิธีการและแนวทางดำเนินงานในอนาคตของวิสาหกิจชุมชน ที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น จากสิ่งที่ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลกันระหว่างวิสาหกิจชุมชน
- ทำให้เกิดการพูดคุยกัน และแต่ละวิสาหกิจชุมชนเกิดการเปิดใจมาพูดคุยกัน เป็นกระบอกเสียงที่แสดงให้เห็นถึงการขยับก้าวไปข้างหน้าของวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย
- ได้เรียนรู้ถึงการนำข้อจำกัดของวิสาหกิจชุมชนตนเองมาพัฒนาให้เป็นโอกาส
- ได้รู้จักเพื่อนวิสาหกิจชุมชนใหม่ ทั้งระหว่างวิสาหกิจชุมชนในจังหวัด และระหว่างวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดใกล้เคียง
- ทำให้ทราบถึงปัญหาของวิสาหกิจชุมชนตนเอง เมื่อมารับรู้เรื่องราวของวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ
- เกิดพันธะสัญญาทางใจ เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมกันในอนาคต จากความผูกพันที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยไม่เป็นทางการ
- ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภายใต้ผลิตภัณฑ์ทั้งที่เหมือนกันและต่างกันของทั้ง 3 จังหวัด

7.2.10 จุดเหมือนคืออะไร (สมาชิกวิสาหกิจชุมชนคิดว่ามีอะไรที่เป็นจุดเหมือนบ้าง)

- การมีแนวคิดสร้างวิสาหกิจชุมชนของตนให้มีศักยภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- ความต้องการในการประชาสัมพันธ์วิสาหกิจชุมชนของตนเอง (อาจเกิดการมาร่วมกันดำเนินงาน)

- เป้าหมายคล้ายคลึงกัน คือ การส่งเสริมให้คนในชุมชนมีงานทำ เกิดรายได้ ลดปัญหาสังคม ทำให้การพัฒนาชุมชนดีขึ้น

- ความต้องการทุนหรืองบประมาณ (เพื่อเคลื่อนวิสาหกิจชุมชนไปข้างหน้า)

7.2.11 จุดต่างคืออะไร (สมาชิกวิสาหกิจชุมชนคิดว่ามีอะไรที่เป็นจุดต่างบ้าง)

- ความแตกต่างด้านสินค้า/ผลิตภัณฑ์
- สภาพแวดล้อม/บริบททางกายภาพ และสภาพทางภูมิศาสตร์ที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชน
- การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน
- ความแตกต่างด้านจุดเด่นของแต่ละวิสาหกิจชุมชน อัตลักษณ์ของวิสาหกิจชุมชน
- การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
- สิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
- ความแตกต่างด้านแนวคิดในการดำเนินวิสาหกิจชุมชน

7.2.12 ชุดความรู้ที่มีอยู่แล้ว มีอะไรบ้าง (ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่วิสาหกิจชุมชนทำอยู่)

- ความรู้ด้านการเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
- การสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของวิสาหกิจชุมชน
- การนำวิถีชีวิตและความสามารถเฉพาะของชุมชน มาต่อยอดเป็นวิสาหกิจชุมชน
- ความพยายามในการพัฒนาสินค้า/ผลิตภัณฑ์ และการให้บริการของชุมชนที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า

- มีความเข้าใจในการให้บริการที่ดี
- มีภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ ที่หลากหลายของแต่ละวิสาหกิจชุมชน
- หัวใจของการให้บริการอย่างจริงใจของทุกวิสาหกิจชุมชน

7.2.13 ชุดความรู้ที่ยังขาดอยู่ มีอะไรบ้าง (ที่เกี่ยวข้องต่อกับดำเนินงานที่วิสาหกิจชุมชนทำอยู่)

- องค์ความรู้ด้านการจัดการวิสาหกิจชุมชน
- ช่องทางการทำการตลาดและการประชาสัมพันธ์
- การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายมากขึ้น
- ขาดการสื่อสารทางตรงระหว่างวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดและวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดใกล้เคียง
- องค์ความรู้ด้านการพัฒนา/การจัดการ/การเชื่อมโยงเครือข่าย
- ศูนย์ข้อมูลการเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชน
- เทคนิคการสื่อสารเพื่อขอความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ
- การลงใจเพื่อสร้างความร่วมมือของเยาวชนในพื้นที่
- การเก็บรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นระบบ

7.2.14 ช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในอนาคต

- สร้างกิจกรรมระหว่างวิสาหกิจชุมชนในระหว่างจังหวัด ทั้ง 3 จังหวัด
- การมาพบปะพูดคุยกันให้บ่อยครั้งของสมาชิกเครือข่าย เพื่อนำมาสู่การแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน
- เบอร์โทรศัพท์สมาชิกเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
- เทคโนโลยีต่างๆ เช่น Facebook หรือ line

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และพัฒนาต้นแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แล้วนำมาวิเคราะห์ประมวลผลผ่านการสังเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมการดำเนินงานต่างๆ ดังรายละเอียดขั้นตอนที่กล่าวไว้ในบทที่ 3 และผลการศึกษาในบทที่ 4 โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงอุปนัยโดยอาศัยการตีความ ซึ่งในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์ผลภายใต้กรอบแนวคิดจากกิจกรรมการสร้างกระบวนการกลุ่มเพื่อการยกระดับทางปัญญาและการตัดสินใจของวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายร่วมกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงกลไกการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการสร้างแผนร่วมกัน รวมถึงแนวทางการปฏิบัติของวิสาหกิจชุมชนและการเชื่อมโยงเครือข่ายกันของวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้ บุคคลในวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาเครือข่ายในครั้งนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ (leadership) และสามารถคิด ฟัง พูด และประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ได้ดีในระดับหนึ่ง

โดยเนื้อหาการนำเสนอในบทนี้นั้น จะเป็นในลักษณะของการสังเคราะห์จากผลการศึกษาภายใต้กรอบการดำเนินการวิจัย โดยจะนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งเป็นการนำเสนอเนื้อหาที่ผ่านการแสดงความคิดเห็นร่วมกันของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เป็นตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ผ่านการเติมกิจกรรมลงไปสู่วิสาหกิจชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันของวิสาหกิจชุมชนและระหว่างวิสาหกิจชุมชน การวางเป้าหมายร่วมกัน และการพิจารณาโอกาสทิศทางการทำงานร่วมกัน รวมถึงการพิจารณาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นเครือข่าย และโอกาสการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สรุปโอกาสและแนวทางความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และพัฒนาต้นแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

5.1 สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เพื่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะ

วิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่ทำการศึกษานี้ทำให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม จากการศึกษาเบื้องต้น พบว่า มีแนวทางหนึ่งที่สำคัญภายใต้การดำเนินงานเพื่อพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายภายใต้กรอบของการวิจัยในครั้งนี้ของคณะผู้วิจัย คือ “การใช้ตัวกลางหรือองค์กรกลางเข้ามาดำเนินการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น” และดำเนินการภายใต้ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเติมกิจกรรมลงไปในวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การบ่มเพาะของผู้ปฏิบัติงานเพื่อค้นหาตัวแทนที่จะสร้างเครือข่ายร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 การลงสนาม เพื่อให้ท้องถิ่นได้รับรู้/วิสาหกิจชุมชนเข้าใจ และมีที่เลี้ยงคอยเชื่อมประสาน

ขั้นตอนที่ 4 การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อร่วมคิด ร่วมออกแบบ และวางแผนกิจกรรมเครือข่าย

ขั้นตอนที่ 5 การค้นหาข้อจำกัดร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายในการจัดการวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนที่ 6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับปัญหา ผ่านระยะพุ่มพักภายในวิสาหกิจชุมชน และระยะการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างวิสาหกิจชุมชน ผ่านการเสนอข้อมูลวิสาหกิจชุมชนต่อที่สาธารณะ

ซึ่งแนวทางต่างๆ ข้างต้น จะทำให้เกิดการกำหนดและมีวัตถุประสงค์ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย มีกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกและกลุ่มเครือข่าย มีบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายที่ชัดเจน มีกิจกรรมของเครือข่ายเกิดขึ้น มีโครงสร้างของเครือข่าย การสร้างการมีส่วนร่วมของสมาชิกเครือข่าย การเชื่อมโยงเครือข่ายผ่านกลไกต่างๆ มีการติดตามและการประเมินผล การบริหารจัดการเครือข่าย และการเกิดประโยชน์ร่วมกันของเครือข่ายที่เกิดขึ้นนั้นๆ ซึ่งแนวทางต่างๆ ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปรายละเอียด ได้ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเติมกิจกรรมลงไปในวิสาหกิจชุมชน

โดยการดำเนินงานจะมุ่งเน้นไปที่การใส่กิจกรรมลงไปในวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้ก่อเกิดความคิดภายใต้ฐานความรู้เดิม และฐานข้อมูลดั้งเดิมที่มีอยู่ และสร้างให้เกิดฐานความเข้าใจเรื่องเครือข่ายที่ว่าด้วยการประสานงาน และการแบ่งปันข้อมูล” เป็นหลัก และให้เข้าใจเป้าหมายหลักของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยใช้เครือข่าย ผ่านการเติมกิจกรรมต่างๆ ลงไปในวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดกิจกรรมในแต่ละวิสาหกิจชุมชนและเกิดเวทีการมาพูดคุยร่วมกัน การคิดวิเคราะห์ร่วมกันของสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน และได้รับรู้จุดเด่น รวมทั้งข้อจำกัดและจุดอ่อนต่างๆ ของวิสาหกิจชุมชน จนทำให้เห็นภาพของความสำคัญในการสร้างและการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 2 การบ่มเพาะของผู้ปฏิบัติงานเพื่อค้นหาตัวแทนที่จะสร้างเครือข่ายร่วมกัน

ขั้นตอนนี้ ถือเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้เกิดสมาชิกเครือข่ายที่ต้องการจะสร้างให้เกิดขึ้น ซึ่งมีหลากหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การดำเนินงานแบบหว่าน กล่าวคือ การสำรวจวิสาหกิจชุมชนที่จะมาสร้างเป็นสมาชิกเครือข่าย แต่ทั้งนี้ การดำเนินการในขั้นตอนนี้บางครั้งอาจมีฐานข้อมูลที่ยังไม่แน่นอนในการแสวงหา

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะนำมาสร้างเครือข่าย ทำให้จำเป็นต้องมีการอาศัยฐานข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) และการสอบถามเจ้าหน้าที่ ซึ่งเป็นการถามต่อๆ กันไป (snow ball) เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด จากนั้นก็นำข้อมูลมาประมวลและคัดเลือก และเมื่อได้ข้อมูลมาแล้วก็ดำเนินการค้นหาตัวแทนที่จะมาร่วมสร้างเครือข่าย และเมื่อได้วิสาหกิจชุมชนเป้าหมายแล้ว ก็ดำเนินการศึกษาข้อมูลพื้นฐานต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายร่วมกันต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การลงสนาม เพื่อให้ท้องถิ่นได้รับรู้/วิสาหกิจชุมชนเข้าใจ และมีที่เลี้ยงคอยเชื่อมประสาน

เมื่อได้ดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 แล้ว จึงต้องลงไปแจ้งในวิสาหกิจชุมชนเป้าหมายที่ทำการศึกษา เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้เข้าใจว่าคณะผู้วิจัย ได้มีการดำเนินงานโดยมีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา โดยมีกิจกรรมที่ใส่ลงไปในตอนต้น ซึ่งเริ่มต้นจากการรื้อความรู้เดิม (การเติมเชื้อไฟ) เพื่อให้วิสาหกิจชุมชนได้ประเมินว่า ในปัจจุบันนั้นวิสาหกิจชุมชนได้มีการดำเนินงานและมีมุมมองความคิดทางด้านวิสาหกิจชุมชนเป็นอย่างไรบ้าง ซึ่งกระบวนการนำเข้าดังกล่าวนี้ นั่น ถือเป็นขั้นตอนที่วิสาหกิจชุมชนเกิดการตื่นตัวอย่างต่อเนื่อง

โดยการดำเนินการในขั้นตอนนี้ นั้น จะมีที่เลี้ยงคอยเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดการพูดคุยและสร้างเครือข่ายร่วมกันของสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรม โดยคณะผู้วิจัยเป็นเพียงเครื่องมือในการเชื่อมประสานและอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เขาเหล่านั้นต้องการมานำเสนอรายละเอียดเพื่อแสดงให้เห็นว่าวิสาหกิจชุมชนของตนทำอะไร และมีการบริหารจัดการอย่างไร ทั้งนี้ วิสาหกิจชุมชนตัวแทนเหล่านี้อาจรู้จักกันอยู่แล้ว แต่ไม่ได้มีการประสานกันโดยตรง หรืออาจไม่ได้รู้จักกันเลย ดังนั้น บทบาทหลักของคณะผู้วิจัยใน ครั้งนี้ คือ “การเชื่อมประสาน” โดยเป็นลักษณะของ “ตัวกลาง” ที่ทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้นแบบที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ขั้นตอนที่ 4 การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อร่วมคิด ร่วมออกแบบ และวางแผนกิจกรรมเครือข่าย

การเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างวิสาหกิจชุมชนที่มีบริบทต่างๆ ที่แตกต่างกันตามสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้ง และฐานทรัพยากรในท้องถิ่น รวมถึงสถานที่ตั้งที่ห่างไกลกันนั้น การเชื่อมโยงที่น่าจะสามารถเห็นเป็นรูปธรรม คือ ความรู้ และระบบการบริหารจัดการ รวมถึงบทเรียนและประสบการณ์ของแต่ละวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย อีกทั้ง อาจยกระดับไปสู่การประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณะร่วมกันผ่านวิธีการและช่องทางประชาสัมพันธ์ต่างๆ ในรูปแบบเครือข่ายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

การร่วมคิดและร่วมออกแบบ ถือเป็นประเด็นสำคัญในการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นในทางใดทางหนึ่ง เพื่อวางเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน โดยจากการประชุมระดมความคิดเห็นนั้น จะพบประเด็นหลักในการวางเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน คือ “การเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์” โดยมี

แผนงานหลัก คือ “การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์กลุ่มวิสาหกิจเครือข่าย” โดยผ่านช่องทางสื่อออนไลน์เป็นหลัก

การวางแผนกิจกรรม ภายหลังจากที่ได้ร่วมคิดร่วมออกแบบ เพื่อวางเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกันแล้ว ก็นำมาสู่การวางแผนกิจกรรมเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานในทางปฏิบัติว่าจะทำอะไรต่อไป เพื่ออะไร และจะได้อะไร โดยมีหน่วยงานเชื่อมประสานหรือตัวกลาง ในการดำเนินการจัดกิจกรรมให้เกิดขึ้น โดยรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดการร่วมคิดร่วมออกแบบและวางแผนกิจกรรมร่วมกัน ดังตัวอย่างการดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ทั้ง 3 ครั้ง โดยคณะผู้วิจัย ซึ่งผลการระดมความคิดเห็นก็พบว่า ต้องการเรียนรู้เรื่องการจัดการของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเครือข่าย และต้องการสร้างเครือข่ายความร่วมมือด้านการส่งเสริมการตลาดร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 5 การค้นหาข้อจำกัดร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายในการจัดการวิสาหกิจชุมชน

ขั้นตอนนี้ เป็นการดำเนินการเพื่อค้นหาข้อจำกัดร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายต้นแบบในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสามารถดำเนินการค้นหาได้โดยการระดมความคิดเห็นผ่านการจัดประชุม เพื่อหาช่องว่างที่เกิดขึ้นอันเป็นข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ซึ่งอาจได้ประเด็นต่างๆ ที่สามารถนำมาใช้พิจารณาต่อสาเหตุที่ควรต้องมาเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกัน โดยจากการระดมความคิดเห็น พบช่องว่างที่เกิดขึ้นอันเป็นข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และอาจเป็นประเด็นพิจารณาต่อสาเหตุที่ควรต้องมาเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกัน ได้แก่

- การตลาดและการประชาสัมพันธ์ ยังเป็นในลักษณะแบบปากต่อปาก และสื่อออนไลน์ที่มีบทบาทสำคัญในปัจจุบัน คือ Facebook และ Line ดังนั้น การตลาดและการประชาสัมพันธ์ภายใต้ความเหมือนและความแตกต่างของสินค้าและผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่าย ก็ยังเป็นเงื่อนไขหนึ่งของเครือข่ายที่จะต้องร่วมมือกันพัฒนา เพื่อหาช่องทางการขยายฐานการประชาสัมพันธ์และช่วยการส่งเสริมงานด้านการตลาดร่วมกันให้เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

- ผู้ที่ทำงานเป็นพี่เลี้ยง หรือผู้ที่ทำงานในการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นนักฟัง นักจับประเด็น (ไม่ใช่เป็นนักจับผิด) นักตั้งคำถาม และจะต้องไม่ชี้หน้า เคารพกลุ่มวิสาหกิจ เคารพสมาชิกเครือข่าย และแน่นอนที่สุดว่าผู้ที่ทำงานด้านนี้จำเป็นต้องมีการเรียนรู้ และมีการฝึกทักษะต่างๆ เหล่านี้ร่วมด้วย ฉะนั้น ตัวกลางในการเชื่อมประสานงานที่จะทำให้เกิดเครือข่าย จึงเป็นส่วนสำคัญต่อประเด็นดังกล่าวอย่างมาก

- การทำความเข้าใจในโครงการของรัฐที่ดำเนินการผ่านหน่วยงานรัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ โดยธรรมชาติของหน่วยงานรัฐที่ทำงานในเรื่องที่สัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะการดำเนินงานแบบโครงการ หรือแบบงาน event ที่มีการจัดงานแบบเป็นครั้งเป็นคราวเท่านั้น เช่น งานแสดงสินค้า การศึกษาดูงาน งานส่งเสริมการขาย เป็นต้น ซึ่งบางหน่วยงานจัดบ่อย บางหน่วยงานจัดบางครั้งบางคราว และบางครั้งหายไปบางช่วง ทำให้วิสาหกิจชุมชน

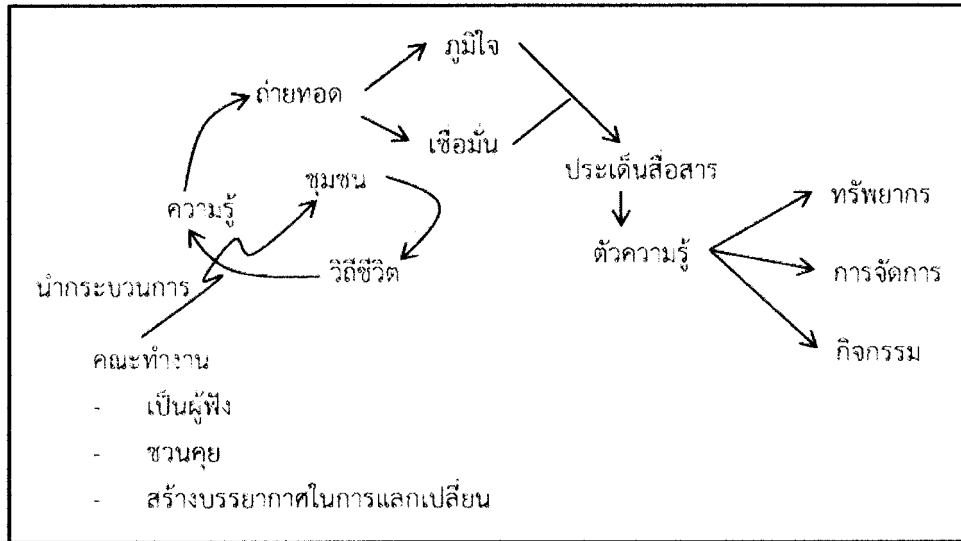
เกิดความคิดที่ว่า “ถูกทอดทิ้ง” หรือ “รัฐไม่ใส่ใจอย่างจริงจัง” ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่ง ที่แต่ละหน่วยงานที่เข้าไปทำงานดังกล่าว จะต้องมีการทำความเข้าใจในโครงการที่จะดำเนินการกับชุมชน ก่อนที่จะมีการดำเนินกิจกรรมใดๆ ก็ตาม

ขั้นตอนที่ 6 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับปัญญา ผ่านระยะพุ่มพักภายในวิสาหกิจชุมชน และระยะการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างวิสาหกิจชุมชน ผ่านการเสนอข้อมูลวิสาหกิจชุมชนต่อที่สาธารณะ

มิติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับปัญญา ผ่านระยะพุ่มพักภายในวิสาหกิจชุมชน และระยะการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างวิสาหกิจชุมชน ผ่านการเสนอข้อมูลวิสาหกิจชุมชนต่อที่สาธารณะ นั้นถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดสำหรับการสร้างเครือข่าย โดยในขั้นตอนนี้ สามารถแบ่งรายละเอียดออกได้เป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

6.1 ระยะพุ่มพักภายในวิสาหกิจชุมชน

มิติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือ Knowledge Sharing เป็นกระบวนการที่ทางคณะผู้วิจัยในฐานะคณะทำงานกำหนดไว้ว่าจะใช้เป็นแนวทางในการเติมลงไปเป็นขั้นตอนของการจัดประชุมระดมความคิดเห็นในแต่ละวิสาหกิจชุมชน เพื่อเข้าไปชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยในครั้งนี้ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้จากภายใน (internal leaning) ของวิสาหกิจชุมชน โดยคณะผู้วิจัยจะวางสถานภาพของผู้วิจัย คือ ผู้ที่อยากเรียนรู้ (student position) เพื่อเป็นการสร้างความภาคภูมิใจ (pride) ให้กับวิสาหกิจชุมชนก่อน ทั้งนี้ ตามหลักการดังกล่าว นั้นนับได้ว่าเป็นการเสริมพลังอำนาจให้กับวิสาหกิจชุมชน (empowerment) โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการชวนคุยผ่านกระบวนการสร้างความหมาย (special definition) และสร้างมุมมองเฉพาะ ซึ่งเป็นการระดมสมอง (brainstorming) ของสมาชิกในวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าว นั้น จะแสดงถึงรูปแบบหรือวิธีการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนของตนเองผ่านการเรื่องเล่าและเหตุการณ์ที่ผ่านมาหรือที่มาของการเกิดวิสาหกิจชุมชน เมื่อวิธีการดำเนินงานดังกล่าวถูกดำเนินการต่อเนื่องจนเป็นวัฏจักรที่กลั่นกรองว่าถูกต้องและเหมาะสมแล้ว นั่นคือ “ตัวของความรู้” (body knowledge) ทั้งนี้ เมื่อคณะผู้วิจัยเข้าไปในวิสาหกิจชุมชนภายใต้บทบาทของผู้อยากเรียน วิสาหกิจชุมชนซึ่งมีตัวชุดความรู้อยู่แล้ว จึงถ่ายทอดออกมาอย่างเชื่อมั่นและภาคภูมิใจ โดยกระบวนการนี้จะสกัดประเด็น (extracting issue) ที่วิสาหกิจชุมชนอยากถ่ายทอดหรือสื่อสารนอกเหนือจากที่คณะผู้วิจัยชวนคุย โดยจะเป็นเรื่องของตัวความรู้ที่มีอยู่ภายในวิสาหกิจชุมชน โดยการดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้ พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีตัวความรู้ที่วิสาหกิจชุมชนดำเนินการจัดการกันอยู่แล้ว 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ทรัพยากร ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาที่มีอันส่งผลต่อการพัฒนาและทำผลิตภัณฑ์ 2) การจัดการ (มุมมองด้านการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน) และ 3) กิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยอาศัยประสบการณ์ที่ผ่านมา เช่น กิจกรรมสร้างการตลาด กิจกรรมบ่มเพาะให้ความรู้การทำผลิตภัณฑ์แก่สมาชิกกลุ่ม เป็นต้น ทั้งนี้ วัฏจักรการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระยะพุ่มพัก สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังรูปภาพที่ 12

ภาพที่ 12 วัฏจักรการพัฒนาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนผ่านกระบวนการชวนพูดคุย

6.2 การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างวิสาหกิจชุมชน ผ่านการเสนอข้อมูลวิสาหกิจชุมชนต่อที่สาธารณะ

โดยกลไกดังกล่าว สามารถเกิดขึ้นได้โดยหลายหน่วยงาน โดยจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ภายในวิสาหกิจชุมชนมีการไหล (flow) ของเทคโนโลยีสารสนเทศขั้นพื้นฐาน ได้แก่ โทรศัพท์และอินเทอร์เน็ต หากแต่ว่าประเด็นที่มีการสื่อสารนั้น ไม่ได้อยู่ในรูปแบบของการสร้างกิจกรรมการเชื่อมโยงเครือข่าย แต่เป็นการเริ่มต้นจากการเข้าถึงเทคโนโลยีของสมาชิกภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะโลกเสมือนจริง (virtual world) ภายใต้การสื่อสารของสังคมเสมือน (social networking) ที่ได้เข้ามาสู่ทุกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่าทุกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นมีสัญญาณอินเทอร์เน็ตทุกชุมชน มี facebook ของเกือบทุกวิสาหกิจชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของรายชื่อส่วนตัว (private account) และ facebook ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์ และมีการแสดงความเคลื่อนไหวสู่สาธารณะอย่างต่อเนื่องบ้างและไม่ต่อเนื่องบ้าง ทางคณะผู้วิจัยจึงได้เข้าไปดำเนินการเพื่อชวนคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในชุมชน “คนในดูคนใน” (inside in) ในการจัดการวิสาหกิจชุมชนของวิสาหกิจชุมชนตนเอง และโอกาสในการที่จะสร้างและขยายตลาด และหน่วยงานที่ควรที่จะเข้าร่วมเป็นภาคี และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเอง และเมื่อแต่ละวิสาหกิจชุมชนได้มีโอกาสได้พบปะสนทนากัน ก็จะเกิดการเปรียบเทียบระหว่างวิสาหกิจชุมชนทั้งในเชิงของการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเรื่องราวของผลิตภัณฑ์และการดำเนินงานด้านการตลาดของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งประเด็นดังกล่าว คือ เนื้อหาที่แต่ละชุมชนจะสื่อสารกันต่อไป

โดยขั้นตอนนี้จำเป็นต้องมีหน่วยงานที่เปิดเวทีให้แต่ละวิสาหกิจชุมชน ได้มีโอกาสเข้ามาพูดคุยแลกเปลี่ยน หรือมีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้นหรือต่อเนื่องขึ้น (ทั้งนี้ เรื่องของการทำกิจกรรมร่วมกันมีความเป็นไปได้น้อย เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีวิธีการดำเนินงานที่หลากหลายและแตกต่างกัน) ฉะนั้น ภายใต้

ข้อจำกัดดังกล่าว “การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยถอดบทเรียนการบริหารจัดการ” จึงถือว่ามีเหมาะสม เพื่อให้แต่ละวิสาหกิจชุมชนได้เชื่อมโยงกันภายใต้ฐานความรู้ในด้านต่างๆ โดยความรู้ดังกล่าวนั้น จะเป็นเนื้อหาให้วิสาหกิจชุมชนสามารถใช้ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในวิสาหกิจชุมชน ของตัวเอง โดยจะต้องตระหนักถึงความเหมาะสมของทรัพยากร ฐานความรู้ ชีตความสามารถ และรูปแบบ หรือวิธีการดำเนินงานที่เฉพาะของวิสาหกิจชุมชนของตนร่วมด้วย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาโอกาสและความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า แนวทางความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลานั้น การเชื่อมโยงเครือข่ายจำเป็นจะต้องดำเนินการผ่าน “ตัวกลาง” อย่างไรก็ตาม ภายใต้ความเป็นไปได้ หากมองแยกส่วนกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้ง 3 จังหวัด และการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลาง ภายใต้ประเด็นการพิจารณาเรื่องโอกาสและอุปสรรค ก็จะพบรายละเอียดแนวทางความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยง ดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้ง 3 จังหวัด
- โอกาสในการเชื่อมโยงเครือข่าย

การเชื่อมโยงดังกล่าวนี้ จากการศึกษาค้นคว้า แนวคิดการเชื่อมโยงเครือข่ายว่าด้วยการสร้าง เป้าหมายร่วมกัน จากการลงพื้นที่วิจัยเพื่อเก็บข้อมูลตั้งแต่เริ่มเข้าไปประสานงานกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้ง 13 กลุ่ม จะพบว่า การจัดการหรือการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่ง จะเป็นการทำงานที่ ดำเนินการแบบเบ็ดเสร็จภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเดิมนั้น ขาดการส่งต่อดังวิธีการต่างๆ ไปยังพื้นที่ กลุ่มวิสาหกิจอื่น (ต่างคนต่างทำ) นอกจากนี้ รูปแบบการจัดการหรือการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่ละแห่ง มีความเป็นปัจเจก (private sector) ที่สูงมาก การเชื่อมโยงเครือข่ายนั้น จึงควรที่จะเป็น ลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายแบบล้อ (wheel pattern) หรือเป็นเครือข่ายดังที่ Starkey (1997) ได้ระบุไว้ว่าเป็นเครือข่ายที่มีองค์กรกลาง โดยแต่ละองค์กรสมาชิกมีการติดต่อซึ่งกันและกัน และองค์กรกลางเป็น ผู้อำนวยความสะดวกในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก กล่าวคือ จะต้อง มีหน่วยงานที่คอยเชื่อมประสาน (Node) เพื่อเป็นตัวกลาง มากกว่าการเป็นศูนย์กลาง (center) ดังนั้น ภาพของการเชื่อมโยงกันจึงเป็นไปใน ลักษณะการเชื่อมต่อกันระหว่างหน่วยงานรัฐ ที่ได้ลงไปติดต่อประสานงาน ประกอบกับหน่วยงานเชื่อม (นักวิชาการ นักวิจัย สถาบันการศึกษา) ลงไปเชื่อมต่อสำหรับถอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน และพัฒนามูลค่าผลิตภัณฑ์และตลาดภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวนี้ จะส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นวงจร (loop) ดังนั้น หน่วยงานที่ทำหน้าที่ เชื่อมประสาน จะต้องดำเนินงานโดยทำหน้าที่เป็นผู้สร้างโอกาสให้แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มาพบเจอกัน และถอดบทเรียนร่วมกัน โดยการศึกษาครั้งนี้พบว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น ความเป็นไปได้มากในการ “เชื่อมโยงเครือข่ายด้านความรู้” เพียงเท่านั้น เนื่องจากการจัดการหรือการ

ดำเนินงานของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น มีความซับซ้อนและมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นจำนวนมากทั้งภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและภายนอกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ประเด็นผู้ประกอบการนั้น เป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งหากจะมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพราะจะเป็นส่วนในการส่งต่อทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไปสู่ลูกค้าและผู้ซื้ออย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผู้ประกอบการนั้นจะมีกลุ่มตลาดหลักของตนเองอยู่แล้ว ทั้งนี้ จากการดำเนินโครงการวิจัย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นพื้นที่ศึกษานั้น มีพื้นที่ที่ใกล้เคียงกัน และลักษณะที่มาของการเกิดวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ และลักษณะผลิตภัณฑ์ที่มีความแตกต่างกัน จึงทำให้แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีบทเรียนการจัดการที่แตกต่างกัน เมื่อบุคคลเหล่านี้มาพูดคุยกัน จึงเป็นโอกาสที่ทำให้แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้นเกิดมิตมมมองที่หลากหลายมากขึ้น

- อุปสรรคในการเชื่อมโยงเครือข่าย

ในส่วนของอุปสรรคที่มีต่อการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้ง 3 จังหวัด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อแนวทางการเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงเครือข่ายนั้น พบว่ามีอุปสรรคหลายประเด็น ซึ่งสามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. พื้นที่ดำเนินงานทดลอง (area demonstrate) มีขอบเขตที่กว้างเกินไป สำหรับประเด็นนี้ในข้างต้นถือเป็นโอกาสที่ทำให้แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีบทเรียนที่หลากหลาย แต่เมื่อดำเนินการจัดกิจกรรมแล้ว พบว่า “ระยะทาง” กลายเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการเชื่อมโยงเครือข่าย ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งเป้าใน “การสร้างเครือข่ายด้านความรู้” ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการแลกเปลี่ยนและการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) เข้ามาดำเนินการเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายขึ้น ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวนี้ ก็จะต้องใช้ความสัมพันธ์ที่ดีในการเข้าไปดำเนินงานในพื้นที่ในระยะเริ่มต้นของกระบวนการ โดยช่องทางสื่อสารทางสังคมออนไลน์ เป็นช่องทางพิเศษ (special track) สำหรับการสื่อสารแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของบุคคลในแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2. รูปแบบการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิต จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่งนั้นมีความแตกต่างกัน บางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มเป็นเพียงกิจกรรมเสริมของสมาชิกเท่านั้น โดยมีอาชีพหลักอื่นอยู่แล้ว เพียงแต่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และเป็นการหารายได้เสริม ในขณะที่บางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มถือเป็นกิจกรรมหลักหรือเป็นรายได้หลักของการทำงานให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทำให้ขาดความสะดวกในการมาร่วมกิจกรรมการเชื่อมโยงเครือข่าย เนื่องจากบางครั้งเกิดมมมมองที่ว่าทำให้เสียเวลา

3. การเข้าถึงผู้ประกอบการและการตลาด เนื่องจากบางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ในประเภทเดียวกัน เกิดการแย่งชิงตลาดและผู้ประกอบการรายใหญ่ที่ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถผลิตและส่งต่อสินค้าได้อย่างต่อเนื่อง

4. วัตถุประสงค์การเชื่อมโยงเครือข่าย สำหรับการดำเนินงานเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลานั้น เป็นสิ่งที่อาจเชื่อมโยงได้ยาก เพราะสุดท้ายแล้ว

แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เมื่อกลับไปยังกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเองแล้ว ก็จะดำเนินตามวิถีการบริหารจัดการในรูปแบบเดิมด้วยเช่นกัน (ต่างคนต่างทำ)

5. วัฒนธรรมและแนวคิดทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกัน จากการดำเนินงานพบว่า การมีวัฒนธรรมและแนวคิดทางการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่มีความแตกต่างกัน อายุที่แตกต่างกัน ความเชื่อที่แตกต่างกันนั้น จะทำให้การดำเนินกระบวนการต่างๆ ยากขึ้น เนื่องจากความกล้าแสดงออกและการเชื่อมโยงกันที่ต้องอาศัยความเป็นสากล หรือวัฒนธรรมสากล (international culture) และหลุดพ้นจากความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น

2) การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลาง

- โอกาสในการเชื่อมโยงเครือข่าย

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่า การที่มีคณะผู้วิจัย ได้เป็นผู้ดำเนินงานจัดกระบวนการ และเปิดเวทีสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยดำเนินงานในลักษณะเป็น “วิทยากรกระบวนการ (Facilitator)” คอยทำหน้าที่จัดกระบวนการให้สมาชิกได้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดทัศนคติร่วมกัน ทำให้เกิดโอกาสที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายมีความเป็นไปได้มากขึ้น ทั้งนี้ บุคคลที่เป็นวิทยากรจำเป็นจะต้องมีทักษะการฟัง การจับประเด็น การสรุป และเข้าใจผู้ที่เข้าร่วม ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานเป็นทีมด้วย นอกจากนี้จะต้องทำหน้าที่ดังกล่าวแล้ว ตัวกลางดังกล่าวนั้น จะต้องทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและเชื่อมโยงประเด็นเนื้อหาของความรู้ไปสู่เครือข่ายร่วมด้วย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยรูปแบบเครือข่ายจะออกมาเป็นลักษณะของ “เครือข่ายแบบล้อ” ทั้งนี้ การใช้การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลางนี้ ตัวกลางในที่นี้เองจะเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยง โดยจากกรณีศึกษาพบว่า บทบาทของมหาวิทยาลัยในท้องถิ่นที่ได้ทำงานร่วมกันกับหลายหน่วยงานนั้น มีศักยภาพในการพัฒนาขึ้นมาเป็นตัวกลางของเครือข่ายได้ โดยโครงการวิจัยครั้งนี้ ได้ทดลอง (demonstrate) กำหนดให้ทีมทำงานวิจัยสร้างกระบวนการสื่อสาร และรับสารจากชุมชน ซึ่งพบว่า ชุมชนเหล่านั้นล้วนแล้วแต่ตอบสนอง (respond) ต่อข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนการสื่อสารมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สำหรับการประสานงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ทั้ง 13 กลุ่มนั้น กระบวนการดังกล่าวก็นับว่าเป็นโอกาสในการสร้างเครือข่ายโดยการพัฒนาจากกลุ่มคน และ/หรือมีหน่วยงานองค์กรใดเข้ามารับหน้าที่เป็นหน่วยงานเชื่อมโยงประสานกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

- อุปสรรคในการเชื่อมโยงเครือข่าย

หน่วยงานที่จะมาทำงานเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงเครือข่าย และงบประมาณที่จะมาสนับสนุนคือ อุปสรรคของการเชื่อมโยงเครือข่ายในประเด็นนี้ ซึ่งจากการดำเนินงานพบว่า สำหรับตัวกลางที่ทำการเชื่อมโยงนั้น ควรเป็นหน่วยงานที่เป็นสถาบันการศึกษาภายในท้องถิ่น และไม่ควรเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ เนื่องจากบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานเชื่อมประสานงานในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น ยังติดอยู่กับระบบการสั่งการแบบแนวตั้ง (top down) ซึ่งจะทำงานในด้านของการเชื่อมโยงหรือสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เมื่อโครงการได้ดำเนินการแล้วเสร็จ ก็พบว่า การเชื่อมโยงกันของกลุ่มเครือข่าวนั้น

มีการสื่อสารเชื่อมโยงกันผ่านทางสังคมออนไลน์ แต่หากไม่มีหน่วยงานที่เข้ามาดูแลในส่วนนี้ เครือข่ายดังกล่าวจะลดตัวลง เนื่องจากไม่มีกิจกรรมที่ดำเนินงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น หน่วยงานที่จะเข้ามาดำเนินงานเป็นตัวกลางดังกล่าว ก็จำเป็นจะต้องมีงบประมาณอุดหนุนเพื่อให้เกิดระบบการดำเนินงานหรือเกิดการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้สมาชิกเครือข่ายที่ต้องการสร้างหรือพัฒนาขึ้นมาได้ดำเนินการร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหน่วยงานที่จะรับเป็นตัวกลางดังกล่าวนี้ จะต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์ในระยะกลาง เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการรักษาเครือข่ายและสมาชิกของเครือข่ายให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนาด้านแบบเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า “ต้นแบบเครือข่ายความรู้ด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน” เป็นต้นแบบการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ทั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาถึงการพัฒนาด้านแบบการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา พบว่า การเชื่อมโยงเครือข่ายดังกล่าว จะอยู่ภายใต้บริบทของ “การจัดการวิสาหกิจชุมชน” เป็นตัวหลัก และภายใต้บริบทดังกล่าวนี้ ก็จะพบประเด็นที่เป็นข้อจำกัด (condition) ของการเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา หรือการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กล่าวคือ

1. เกิดการแบ่งปันทางการตลาดทั้งสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ที่ต่างกัน
2. การจัดการวิสาหกิจชุมชน ส่วนใหญ่ยังเป็นการจัดการในลักษณะเป็นตัวบุคคลหรือกลุ่มคนที่เหมาะสมเฉพาะเจาะจงอยู่ ซึ่งยังไม่ได้มีการวางระบบภายในกลุ่ม หากมีการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล ระบบการดำเนินงานก็อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตามไปด้วย

จากข้อจำกัดดังกล่าวนี้ ต้นแบบการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จากผลการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นลักษณะการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือ “เครือข่ายความรู้ด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” ทั้งนี้ จากการศึกษาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้ง 13 ชุมชน พบว่า “เครือข่ายการจัดการความรู้” เป็นกลไกที่สามารถดำเนินการได้สำหรับการสร้างเครือข่ายด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภายใต้ความแตกต่างในเชิงรูปแบบและแนวความคิดการบริหาร การตลาด และผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ตัวผู้ประสานงานหรือวิทยากรกระบวนการนั้น จะเป็นกลไกหนึ่งในการเชื่อมประสานและถอดเนื้อหาของชุดความรู้ที่มีอยู่ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งจำเป็นจะต้องมีหน่วยงานกลางที่ช่วยประสานงาน หรือ “การเชื่อมโยงเครือข่ายโดยผ่านตัวกลาง” โดยตัวกลางที่ประสานงานนั้น จะต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และประสานกับหน่วยงานรัฐที่รับผิดชอบในส่วนต่างๆ ซึ่งการเชื่อมงานระหว่างหน่วยงานรัฐจะต้องเชื่อมต่อได้ทั้งระดับบน คือ งานระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ นอกจากนั้น

ตัวการในการเชื่อมประสานนั้น ยังจะต้องกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่องอีกด้วย

ดังนั้น ต้นแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้ด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบนั้น เป็นต้นแบบที่มีความเป็นไปได้ในการเชื่อมโยงมากที่สุด ภายใต้ข้อจำกัดและความแตกต่างรวมทั้งเงื่อนไขในหลายประเด็นที่เป็นอุปสรรคต่อการเชื่อมโยงหรือสร้างเครือข่าย แต่ภายใต้ความแตกต่างหรือข้อจำกัดเหล่านี้ “เครือข่ายการจัดการความรู้” จึงกลายเป็นรูปแบบเครือข่ายต้นแบบรูปแบบหนึ่งที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ภายใต้ความโดดเด่นทางการบริหารจัดการ การตลาด และผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน อันทำให้เกิดชุดความรู้ที่แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือลดจุดอ่อนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเท่าที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มสามารถจะดำเนินการได้ภายใต้ศักยภาพที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีส่วนหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรที่ดูแลหรือสนับสนุนเรื่องของวิสาหกิจชุมชนเอง ก็ได้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ รวมถึงระเบียบต่างๆ โดยมีตัวกลางในการเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดข้อมูลหรือเกิดเครือข่ายการจัดการความรู้ขึ้นมา เพื่อให้เกิดเนื้อหาที่แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แต่ละภาคส่วนที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ ทั้งในเชิงของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่แตกต่างกัน ข้อดี ข้อเสีย โอกาส และผลกระทบ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกส่งต่อไปยังหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องที่ดูแลเชิงนโยบายและระเบียบต่างๆ ผ่านตัวกลางที่เชื่อมประสานในการส่งต่อข้อมูลความรู้ที่ได้ต่อไป

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น ทำให้เห็นแนวทางการสร้างเครือข่าย โอกาสและความเป็นไปได้ รวมทั้งข้อจำกัดที่มีและส่งผลกระทบต่อพัฒนาหรือเชื่อมโยงเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะความแตกต่างในบริบทของแนวคิดและรูปแบบการบริหารจัดการ ความแตกต่างทางผลิตภัณฑ์ และความแตกต่างทางการตลาด ทำให้การเชื่อมโยงเครือข่ายในรูปแบบ “เครือข่ายการจัดการความรู้” จึงเป็นรูปแบบที่เหมาะสมที่สุด เพราะจะทำให้เกิดชุดความรู้ที่แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหรือลดจุดอ่อนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเท่าที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละกลุ่มสามารถจะดำเนินการได้ภายใต้ศักยภาพที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมี

อย่างไรก็ตาม ต้นแบบการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ทำให้เห็นได้ว่าการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องเกิดขึ้นภายใต้ขั้นตอนประเด็นต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. มีตัวกลาง ผู้ประสานงาน หรือหน่วยงานตัวกลาง เริ่มต้นเป็นหลักในการสร้างให้เกิดเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยต้นแบบที่เกิดขึ้นครั้งนี้ ตัวกลางหรือผู้ประสานงานหลัก คือ

คณะทำงานวิจัยชิ้นนี้ ที่มุ่งหมายศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ ซึ่งตัวกลางถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น และตัวกลางต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ สามารถจับประเด็นต่างๆ ได้ และเป็นการดำเนินการแบบเพื่อนถึงเพื่อน ไม่ดำเนินการใดๆ แบบสั่งการ ซึ่งจะมีส่วนทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายได้ยากลำบาก ประกอบกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเองไม่สามารถสร้างเครือข่ายได้ด้วยตนเองอยู่แล้ว ด้วยข้อจำกัดหลายประการ ฉะนั้น ตัวกลาง ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่จะเป็นผู้ประสานให้เกิดเครือข่ายที่มีสมาชิกทั้งระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ระดับผู้ประกอบการ ระดับหน่วยงานรัฐ และหน่วยงานเชื่อม

2. กำหนดบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่จะมาร่วมสร้างเครือข่ายหรือเป็นสมาชิกเครือข่าย เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนว่าเรากำลังจะสร้างเครือข่ายเกี่ยวกับอะไร ด้านไหน และมีสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนใดบ้าง เพื่อจะได้เห็นภาพหรือฐานข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสมาชิกเครือข่าย โดยในขั้นตอนนี้ ต้องมีความชัดเจนว่าการสร้างเครือข่าย มุ่งเน้นเครือข่ายระดับพื้นที่ หรือเครือข่ายระดับกิจกรรม หรือมุ่งเน้นเครือข่ายทั้งระดับพื้นที่และระดับเดียวกันแบบคู่ขนาน ดังนั้นแบบของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ที่มุ่งเน้นทั้งระดับพื้นที่ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบ และระดับกิจกรรม คือ เป็นกลุ่มที่ได้จดทะเบียนวิสาหกิจที่ดำเนินกิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อส่งต่อโดยสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหมือนกัน

3. การเติมกิจกรรมลงไปในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยตัวกลางหรือผู้ประสานงาน ภายหลังจากกำหนดบุคคล กลุ่ม องค์กร หรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และลักษณะเครือข่ายว่าเป็นระดับพื้นที่ไหน หรือระดับกิจกรรมไหน ที่จะมาร่วมสร้างเครือข่ายหรือเป็นสมาชิกเครือข่ายชัดเจนแล้วนั้น ก็เริ่มดำเนินการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ ที่เข้าร่วมทั้งหมด โดยมุ่งเน้นไปที่การให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้คิดภายใต้ฐานความรู้เดิมของแต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในขั้นตอนนี้จะทำให้เกิดการแบ่งปันข้อมูล การเติมกิจกรรมต่างๆ ลงไปในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในขั้นตอนนี้ก็เพื่อให้แต่ละกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในสมาชิกเครือข่ายได้มีโอกาสมาพบปะกันและเกิดการมาพูดคุยร่วมกัน คิดวิเคราะห์ร่วมกัน มีการเสนอจุดเด่น รวมทั้งรับทราบข้อจำกัดและจุดอ่อนต่างๆ ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จนทำให้เห็นภาพของความสำคัญในการสร้างเครือข่ายเพื่อเสริมพลังอำนาจในการจัดการหรือดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้เกิดขึ้น

4. การสร้างการรับรู้และความเข้าใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เข้าร่วมเครือข่าย โดยการดำเนินการในขั้นตอนนี้นั้น จะต้องมีพี่เลี้ยงคอยเชื่อมประสานเพื่อให้เกิดการพูดคุยและสร้างเครือข่าย โดยมีตัวกลางเป็นเครื่องมือในการเชื่อมประสานและอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จะเข้ามาสร้างและเป็นสมาชิกเครือข่าย ในขั้นตอนนี้ต้องสร้างให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภายหลังจากที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้มีการคิดวิเคราะห์ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย ทราบจุดเด่นและจุดอ่อนต่างๆ ของกันและกัน จนทำให้เห็นภาพของความสำคัญในการสร้างเครือข่ายเพื่อเสริมพลังอำนาจ โดยขั้นตอนนี้จะมุ่งนำเสนอรายละเอียดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเองว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร และมีการบริหารจัดการอย่างไร เพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้เกิดความตระหนักร่วมกันในเชิงการบริหารจัดการระดับกลุ่ม

วิสาหกิจชุมชน ทั้งยังทำให้สมาชิกเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมหรือสร้างผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันได้รู้จักกันมากขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาจจะรู้จักกันอยู่แล้วหรือไม่ได้รู้จักกันก็ได้ ดังนั้น บทบาทหลักของตัวกลางก็คือ “การเชื่อมประสาน” พร้อมกับการอำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่อยู่ในสมาชิกเครือข่าย

5. การกำหนดและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน หรือมีเป้าหมายร่วมกัน ซึ่งการมีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ถือเป็นจุดร่วมที่สำคัญของการเป็นเครือข่าย ดังนั้น ความชัดเจนของเป้าหมายจึงมีความสำคัญต่อการเข้าร่วมและคงอยู่ของสมาชิกที่เข้ามากันดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย เพราะสมาชิกที่มาเข้าร่วมต้องมีคำตอบสำหรับตัวเองว่าเข้ามาร่วมในเครือข่ายเพื่ออะไร และเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือภารกิจของตนเองหรือของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายที่อยู่ในระยะเริ่มก่อตั้งหรือกำลังสร้างขึ้น ควรที่จะกำหนดเป้าหมายหลักเพียงอย่างเดียวหนึ่งที่จะสามารถบรรลุให้ได้เสียก่อน และถ้าหากต้องการขยายวัตถุประสงค์เพิ่มขึ้นอีก จึงค่อยกำหนดในภายหลังเมื่อเครือข่ายมีความเข้มแข็งมากขึ้น

6. มีกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกและกลุ่มเครือข่ายที่ชัดเจน โดยตัวกลางอาจกำหนดเกณฑ์หรือกลุ่มเป้าหมายที่จะมาสร้างเครือข่ายร่วมกัน หรือมาเป็นสมาชิกของเครือข่าย ซึ่งส่วนขั้นตอนนี้ถือเป็นองค์ประกอบขั้นพื้นฐานของการสร้างเครือข่ายที่ต้องชัดเจนว่าเป็นกลุ่มเครือข่ายแบบไหน โดยมีทั้งระดับบุคคล กลุ่มคน องค์กร โดยหากมีสมาชิกจำนวนมาก ก็จำเป็นต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานให้การดำเนินกิจกรรมของเครือข่ายดำเนินไปอย่างราบรื่นโดยมีตัวกลางเป็นผู้เชื่อมประสานการดำเนินงาน และหากเครือข่ายมีสมาชิกหลายกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หลายบทบาท ก็อาจจำแนกย่อยๆ ตามความสำคัญของสมาชิกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ สมาชิกแกนหลัก ซึ่งจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับผลงานตามเป้าหมายเครือข่าย และสมาชิกแกนเสริม ที่เป็นฝ่ายสนับสนุน

7. การเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อร่วมคิด ร่วมออกแบบ และวางแผนกิจกรรมเครือข่าย ซึ่งการร่วมคิดและร่วมออกแบบ ถือเป็นประเด็นสำคัญในการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นในทางใดทางหนึ่ง ทำให้เกิดการวางเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกัน โดยมุ่งเน้นให้ตรงตามเป้าหมายของ “การเกิดขึ้นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน” โดยพยายามให้เกิดการประชาสัมพันธ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ และภายหลังจากที่ได้ร่วมคิดร่วมออกแบบเพื่อวางเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกันแล้วก็นำมาสู่การวางแผนกิจกรรมเพื่อกำหนดทิศทางการดำเนินงานในทางปฏิบัติว่าจะทำอะไรต่อไป เพื่ออะไร และจะได้อะไร

8. มีกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายเกิดขึ้น ซึ่งภายหลังจากการเชื่อมโยงเครือข่ายเพื่อร่วมคิดร่วมออกแบบ และวางแผนกิจกรรมเครือข่าย จนได้ทิศทางการดำเนินงานในทางปฏิบัติแล้ว จากนั้นเครือข่ายก็ต้องมีกิจกรรมที่สมาชิกร่วมกันดำเนินงานเพื่อให้การสร้างเครือข่ายบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่าย เพื่อให้สมาชิกของเครือข่ายได้ร่วมกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น เครือข่ายโดยตัวกลาง ก็ต้องมีการพัฒนากิจกรรมและความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมที่ดำเนินการก็ควรมี

ลักษณะเรียบง่ายและแสดงให้เห็นผลประโยชน์ที่สมาชิกและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะได้รับอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่การจัดการเครือข่ายและการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นรูปธรรม

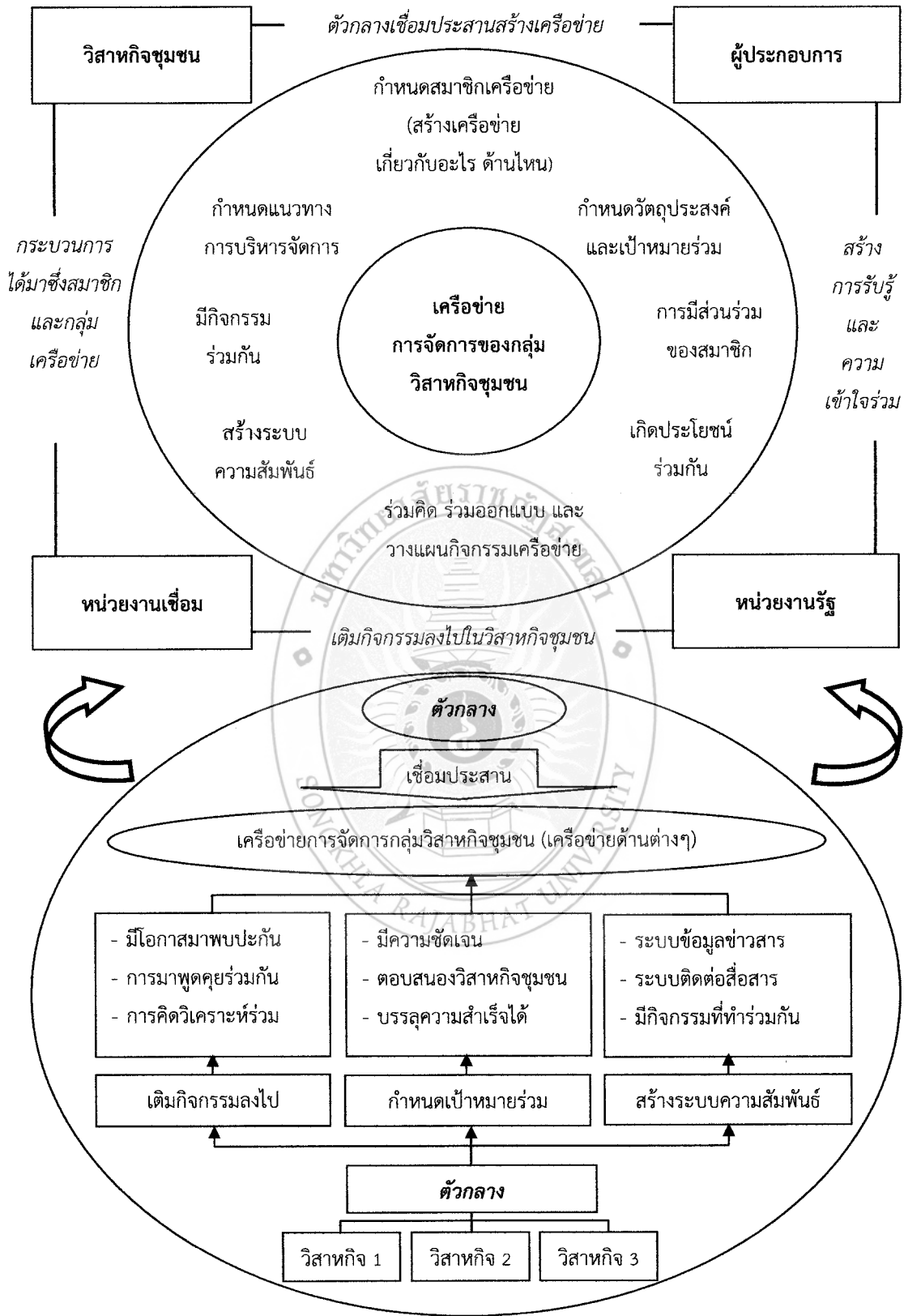
9. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของสมาชิกเครือข่าย โดยภายหลังที่ได้สมาชิกเครือข่ายจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ แล้ว ตัวกลางที่เป็นผู้ประสานงานในการสร้างเครือข่าย ต้องทำให้สมาชิกของเครือข่ายมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างกว้างขวาง ทั้งการร่วมเรียนรู้ ร่วมสรุปบทเรียน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ จากเครือข่ายที่เกิดขึ้น

10. สร้างระบบความสัมพันธ์ของเครือข่าย ภายหลังจากสมาชิกของเครือข่ายมารวมกันด้วยความสมัครใจแล้ว สมาชิกเครือข่ายก็ยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของตนเอง และมีความเท่าเทียมกันในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตนเองตามสภาพภูมิศาสตร์และวิถีที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตนเองมี แต่ตัวกลางต้องสร้างระบบในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์หรือการถักทอสายใยของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกให้เกิดขึ้นเพื่อสร้างความยั่งยืนของเครือข่าย โดยการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่ายผ่านวิธีการต่างๆ เช่น Facebook เครือข่าย E-mail เครือข่าย เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้กิจกรรมที่เกิดขึ้นร่วมกัน และตัวกลางต้องเสริมสร้างระบบการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายที่สร้างขึ้น เพื่อให้เป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

11. การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเครือข่าย หลังจากเกิดสมาชิกเครือข่ายและมีเป้าหมายหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการร่วมกันแล้ว ตัวกลางต้องดำเนินการให้สมาชิกเครือข่ายได้ร่วมกันกำหนดการบริหารและการจัดการเครือข่าย ทั้งในเชิงโครงสร้างของเครือข่าย สถานภาพและบทบาทของสมาชิก กฏระเบียบที่จะใช้ร่วมกัน การประสานงาน การติดต่อสื่อสาร แผนและโครงการ และงบประมาณ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติในเชิงรูปธรรมโดยมีตัวกลางเป็นผู้ประสานงานหลักและเป็นที่ปรึกษาในการดำเนินการ ซึ่งรูปแบบของการบริหารจัดการเครือข่ายจะเป็นอย่างไร ก็ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายที่สร้างขึ้น รวมทั้งคุณลักษณะของสมาชิกเครือข่ายเป็นสำคัญ

12. เกิดประโยชน์ร่วมกันของเครือข่ายที่เกิดขึ้นนั้นๆ และเกิดผลงานของเครือข่าย ซึ่งตัวกลางและสมาชิกเครือข่ายต้องร่วมกันสร้างผลการดำเนินงานอันเป็นผลงานที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย เพื่อเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของเครือข่ายที่สร้างขึ้น โดยความสำเร็จดังกล่าว คือ การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของเครือข่ายที่สมาชิกเครือข่ายร่วมกันกำหนดไว้ ดังนั้น นอกจากเครือข่ายจะมีกิจกรรมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญแล้ว ผลงานของเครือข่ายก็เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งของเครือข่ายที่สร้างขึ้นเพื่อให้เห็นผลของการสร้างเครือข่ายร่วมกันทั้งในเชิงการแลกเปลี่ยนและการรวมพลังจากผลลัพธ์ที่ได้ในเชิงปฏิบัติ

โดยขั้นตอนที่ 5 - 12 เป็นรายละเอียดที่ Facilitator ในฐานะผู้เชื่อมประสานเพื่อสร้างเครือข่าย ต้องดำเนินการให้เกิดรายละเอียดเหล่านี้ภายใต้เครือข่ายด้านนั้นๆ ร่วมกันภายใต้ความเห็นของสมาชิกเครือข่าย ภายหลังจากเกิดเครือข่ายแล้วระดับหนึ่งจากดำเนินการในขั้นตอนที่ 1 - 4 แล้ว ทั้งนี้ ต้นแบบการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา สามารถสรุปดังภาพที่ 13

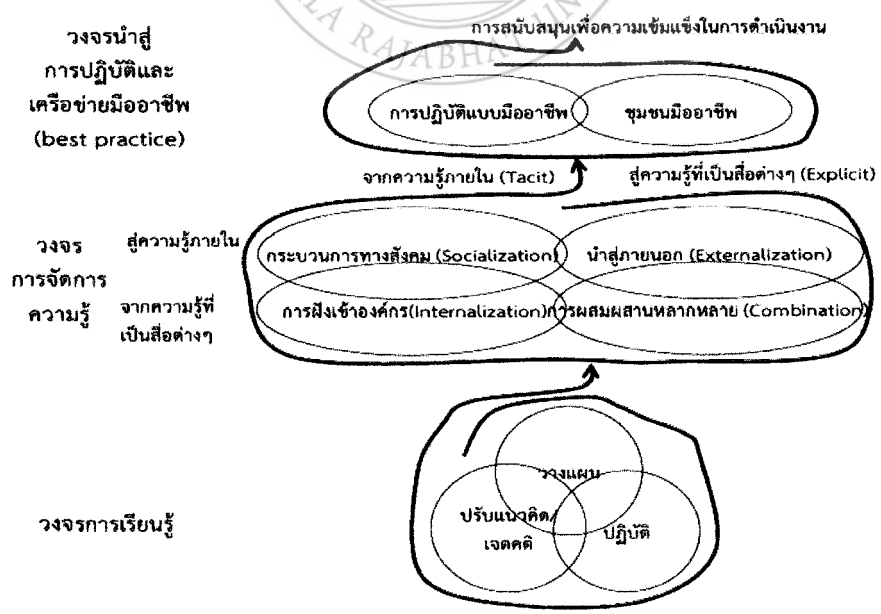
ภาพที่ 13 ต้นแบบการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
ที่มา : สรุปลงโดยคณะผู้วิจัย (2561)

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาต้นแบบการสร้างเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ภายใต้การสร้างเป็นเครือข่ายการจัดการความรู้ โดยเป็นไปในลักษณะต้นแบบการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้ด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

1. การเติมกลไกการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

จากการดำเนินงานวิจัยที่ผ่านมา ทำให้พบว่า การจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนั้น เป็นการทำงานที่มีความจำเพาะเจาะจง ทั้งที่มาที่ไปหรือเหตุที่ทำให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจ แนวคิดและลักษณะรูปแบบของการจัดการกลุ่มวิสาหกิจ ความเข้มข้นในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ การเข้าถึงกลุ่มตลาดและลูกค้า รวมทั้งลักษณะผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป อย่างไรก็ตาม “กระบวนการเชื่อมโยงเครือข่ายความรู้” นั้น จะเป็นกลไกหนึ่งในการเฝ้าระวังผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับแต่ละกลุ่มวิสาหกิจที่ดำเนินงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนได้ ทั้งนี้ การเติมกลไกการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ถือเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นการเสริมพลังอำนาจ (empowerment) ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ฉะนั้น จำเป็นที่ต้องมีวงจรการเรียนรู้เข้ามาเสริมในการสร้างเครือข่ายรูปแบบดังกล่าว เพื่อให้เกิดการปรับแนวคิดและเจตคติ รู้จักการวางแผน สร้างหรือมีแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เป็นพื้นฐานทางความรู้เบื้องต้นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ก่อนที่จะเข้าสู่วงจรการจัดการความรู้ โดยมีกระบวนการถอดบทเรียนจากภายในสู่ภายนอก เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่ดี อันก่อให้เกิดความเข้มแข็งในการดำเนินงานด้านการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้กลไกดังกล่าวนี้สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังภาพที่ 14

ภาพที่ 14 กลไกการสร้างเสริมพลังอำนาจให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

2. การพัฒนาและสร้างหน่วยงานเชื่อมประสาน

หน่วยงานที่เชื่อมประสานนั้น ควรเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนเป็นองค์กรหรือหน่วยงานที่สามารถประสานกับหน่วยงานอื่นได้ด้วย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรภาคเอกชน โดยสถาบันการศึกษาควรเป็นหน่วยงานที่เป็นตัวตั้งต้นในบทบาทการเชื่อมประสานงานดังกล่าว แต่ทั้งนี้ บุคคลหรือหน่วยงานที่ทำการเชื่อมประสานงานนั้น ควรดำเนินงานเป็นแบบเพื่อนถึงเพื่อน ไม่ใช่การทำงานแบบสั่งการหรือทำงานเชิงอำนาจ หากแต่จะต้องทำหน้าที่เป็นวิทยากรกระบวนการเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน่วยงานทางการส่งเสริมการขับเคลื่อนด้านวิสาหกิจชุมชนระดับจังหวัด จำเป็นจะต้องสนับสนุนในด้านงบประมาณ เพื่อให้เกิดศูนย์หรือหน่วยงานที่เชื่อมประสานดังกล่าวนี้ และทำให้เกิดกิจกรรมของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

3. การพัฒนาและสร้างทางเลือกของการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะเครือข่ายเพื่อเพิ่มมูลค่าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายด้านการแบ่งปันและร่วมส่งเสริมทางการตลาด

จากข้อจำกัดของการเชื่อมโยงเครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหรือการสร้างเครือข่ายการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ภายใต้แนวคิดและลักษณะรูปแบบของการจัดการกลุ่มวิสาหกิจ ความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจ การเข้าถึงกลุ่มตลาดและลูกค้า รวมทั้งลักษณะผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การแบ่งปันทางการตลาดทั้งสำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ที่เหมือนกันและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ที่ต่างกันช่วยสามารถลดข้อจำกัดดังกล่าวได้โดยการพัฒนาและสร้างทางเลือกของการเชื่อมโยงเครือข่ายในลักษณะเครือข่ายเพื่อเพิ่มมูลค่าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเครือข่ายด้านการแบ่งปันและร่วมส่งเสริมทางการตลาด โดยการร่วมกันคิด ร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันออกแบบ ซึ่งอาจมีตัวกลางเข้ามาช่วยให้เกิดการดำเนินงานเพื่อสร้างเครือข่ายดังกล่าวให้เกิดขึ้น โดยเป็นลักษณะของการสร้างผลิตภัณฑ์ร่วม เพื่อเสนอไปยังผู้ประกอบการหรือหน่วยงานต่างๆ หรือสร้างความร่วมมือในการสร้างตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเครือข่ายได้ร่วมกันกำหนดและออกแบบขึ้นมา

บรรณานุกรม

- Khamanarong, S. 2000. The Role of SMEs and Development Administration in Thailand. Paper presented at the International Conference on The Role of SMEs and Development in Asia, Nagoya, Japan.
- Starkey, P. 1997. Networking for Development. International Forum for Rural Transport and Development.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543. การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : ชัคเซส มีเดีย.
- เสรี พงศ์พิศ. 2545. วิสาหกิจชุมชนไม่ใช่ธุรกิจชุมชน. อ้างโดย ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพฯ : บริษัท เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์ จำกัด.
- เสรี พงศ์พิศ. 2548. เครือข่าย: ยุทธวิธีเพื่อประชาคมเข้มข้น ชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน.
- เสรี พงศ์พิศ. 2548. ฐานคิดจากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. 2551. แนวคิดแนวปฏิบัติยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. 2552. คู่มือทำวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพฯ : พลิ่งปัญญา.
- เสาวภา อังสุภานิช. 2546. ทะเลสาบสงขลา – ทำไมจึงมีความสำคัญ. จาก [http://www.khlong-utaphao.com/index.php?file=topic&obj=forum.view \(cat_id=04,id=20\)](http://www.khlong-utaphao.com/index.php?file=topic&obj=forum.view(cat_id=04,id=20))
- เอกพงศ์ ไทรพุดทอง. 2549. การพัฒนาเครือข่ายการทำงานสายปฏิบัติการระหว่างองค์กรของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กองส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย. 2547. รายงานการวิจัย สถานการณ์เครือข่ายด้านเด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน กระทั่งการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- ชนิษฐา กาญจนรังษีรินทร์. 2551. การบริหารเครือข่าย. จาก www.northphc.org/doc/management.doc.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์. 2556. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน. ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร. 2547. เครือข่าย: ความรู้ การจัดการ. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- วิทยา จันทะวงศ์ศรี. 2547. ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก. 2554. รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพิษณุโลก. พิษณุโลก : กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (อัดสำเนา).

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. 2548. พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548. กรุงเทพฯ : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อัดสำเนา).

เครื่องมือสำหรับใช้ในการสอบถามความเห็นและดำเนินกิจกรรมร่วมกันในการประชุมระดมสมอง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discussion) โดยการใช้เวทีการประชุมกึ่งทางการ (semi – formal) (ประชุมกลุ่มย่อยแต่ละวิชาทีก จำนวน 13 ครั้ง) ผ่านประเด็นคำถามต่างๆ ที่ได้สร้างไว้แบบกึ่งโครงสร้าง

1. ข้อมูลเบื้องต้นของวิชาทีกชุมชน (ที่มาที่ไปของการเกิดขึ้นของวิชาทีกชุมชน ลักษณะและรูปแบบการบริหารจัดการ)
2. ความหมายของเครือข่าย ในมิติมุมมองแต่ละวิชาทีกชุมชนของพื้นที่ศึกษา (เพื่อที่จะค้นหา มุมมองและความเข้าใจของสมาชิกในวิชาทีกชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาคั้งนี้ว่า มีความคิดเห็นต่อ คำว่าเครือข่ายอย่างไร หรือหมายถึงอะไร เพื่อที่ทางคณะผู้วิจัยจะได้ประเมินได้ว่า วิชาทีกชุมชนมีความเข้าใจต่อคำว่าเครือข่าย ซึ่งถือเป็นคำสำคัญในการวิจัยคั้งนี้ว่ามีมากน้อยแค่ไหน รวมทั้งยังเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในนิยามของคำว่าเครือข่าย ระหว่างผู้วิจัยกับวิชาทีกชุมชนพื้นที่ศึกษาอีกด้วย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยในขั้นต่อไป เนื่องจากการแสวงหารายละเอียดในประเด็นนี้จะเป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบถึงองค์ประกอบของเครือข่ายที่พึงมีของแต่ละวิชาทีกชุมชน เพื่อให้เห็นถึงจุดเชื่อมโยงของเนื้อหา และการที่จะนำไปสู่ประเด็นชวนวิเคราะห้ และเชื่อมโยงเครือข่ายต่อไป)
3. ความหมายของวิชาทีกชุมชน ในมิติมุมมองของสมาชิกแต่ละวิชาทีกชุมชนของพื้นที่ศึกษา (เพื่อที่จะค้นหา มุมมองและความเข้าใจของสมาชิกในวิชาทีกชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายศึกษาว่ามีความคิดเห็นต่อคำว่า วิชาทีกชุมชนอย่างไร หรือหมายถึงอะไร เพื่อที่ทางผู้วิจัยจะได้ประเมินได้ว่า สมาชิกวิชาทีกชุมชนมีความเข้าใจต่อคำว่าวิชาทีกชุมชน ซึ่งถือเป็นคำสำคัญในการวิจัยคั้งนี้ว่ามีมากน้อยแค่ไหน รวมทั้งยังเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันในนิยามของคำว่า วิชาทีกชุมชน ระหว่างผู้วิจัยกับวิชาทีกชุมชนพื้นที่ศึกษา ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการดำเนินงานวิจัยขั้นต่อไป เนื่องจากการแสวงหาประเด็นนี้จะเป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบถึงทัศนคติของสมาชิกในวิชาทีกชุมชนว่าเขาคิดเห็นอย่างไร ซึ่งเงื่อนไขของการแสดงความคิดเห็นต่อความหมายของวิชาทีกชุมชนในคั้งนี้นั้น ผู้วิจัยจะไม่ได้ตีกรอบความหมายใดๆ ทั้งสิ้น เนื่องจากต้องการให้สมาชิกบอกถึงว่า คำดังกล่าวมีความหมายอย่างไร เพื่อให้เห็นถึงองค์ประกอบของวิชาทีกชุมชน ในมิติมุมมองของสมาชิกของวิชาทีกชุมชนเองอย่างแท้จริง)
4. หน่วยงานที่ทางวิชาทีกชุมชนคิดว่าควรเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนและมาร่วมอยู่ในเครือข่ายการจัดการกลุ่มวิชาทีกชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา
5. ความต้องการที่จะไปศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มวิชาทีกชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และหากมีความต้องการจะไปศึกษาดูงานเรื่องอะไร

เครื่องมือสำหรับใช้ในการสอบถามความเห็นและดำเนินกิจกรรมร่วมกันในการประชุมระดมสมอง
เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discussion)
(กิจกรรมศึกษาดูงานและประชุมระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ จำนวน 3 ครั้ง)
ผ่านประเด็นคำถามต่างๆ ที่ได้สร้างไว้แบบกึ่งโครงสร้าง

การดำเนินงานในขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจของพื้นที่ศึกษา เพื่อเรียนรู้ และศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนที่จะมาร่วมกันพัฒนาเครือข่าย และยังเป็น กระบวนการหารือเพื่อวางเป้าหมายร่วมในเบื้องต้น โดยมุ่งเน้นให้ได้ข้อมูล 2 ประเด็น สำหรับการเชื่อมโยง เครือข่าย ได้แก่

1. เป้าหมายของเครือข่ายที่จะสร้างหรือเชื่อมโยงในครั้งนี้
2. แผนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

เครื่องมือสำหรับใช้ในการสอบถามความเห็นและดำเนินกิจกรรมร่วมกันในการประชุมระดมสมอง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (discussion) โดยการใช้เวทีการประชุมกึ่งทางการ (semi – formal) (ประชุมระดมสมองร่วมระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ จำนวน 1 ครั้ง) ผ่านประเด็นคำถามต่างๆ ที่ได้สร้างไว้แบบกึ่งโครงสร้าง

ประเด็นในการสนทนาผ่านกิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่าย

1. วิสาหกิจชุมชนมีความต้องการที่จะร่วมเป็นเครือข่ายกันหรือไม่ หากต้องการที่จะร่วมเป็นเครือข่ายจะเป็นเครือข่ายอะไร หรือเครือข่ายด้านไหน โดยเป้าหมายของประเด็นดังกล่าวนี้ เพื่อต้องการที่จะทราบว่าวิสาหกิจชุมชนที่เป็นผู้เข้าร่วมเป็นเครือข่ายนั้น จะรวมหรือสร้างโอกาสในการพัฒนาเครือข่ายอย่างไร รวมทั้งขั้นตอนหรือวิธีการในการสร้างเครือข่าย การหาจุดร่วมของเครือข่าย

2. แล้วจะทำอย่างไร เนื่องจากมีอุปสรรคหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็น ระยะทาง ความแตกต่างในการดำเนินงานของวิสาหกิจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาหรือเชื่อมโยงเครือข่าย นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องงบประมาณสนับสนุน (หรืออาจเพิ่มเติมเงื่อนไขอื่นๆ เข้าไป) โดยเป้าหมาย คือ ใช้ประเด็นดังกล่าวเป็นแนวทางของการพัฒนาเครือข่าย โดยการข้ามเงื่อนไขเหล่านี้

3. หลังจากนั้นแล้ว วิสาหกิจชุมชนเหล่านี้จะทำอะไรต่อไป

โดยประเด็นทั้ง 3 ดังกล่าวข้างต้น จะดำเนินการระดมความเห็นผ่านคำถาม 14 ข้อ ดังนี้

1. ความต้องการที่จะร่วมเป็นเครือข่าย และเพราะอะไร
2. ควรจะเป็นเครือข่ายอะไร/ด้านไหน
3. จะรวม/สร้างโอกาส ในการพัฒนาให้เกิดเครือข่ายอย่างไร
4. อุปสรรค/เงื่อนไข ที่จะสร้างหรือพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน
5. จะมีแนวทาง/วิธีการอย่างไร ในการพัฒนาเครือข่ายที่จะข้ามเงื่อนไขเหล่านั้นได้
6. หลังจากนั้นแล้ว อยากทำอะไรต่อ
7. กิจกรรมที่มาดำเนินการกันนี้ ถือเป็นเชื่อมโยงเครือข่ายหรือไม่
8. การเชื่อมโยงเครือข่ายในครั้งนี้ ในมุมมองของท่าน ควรเป็นแบบไหน
9. สิ่งที่ได้จากการมาร่วมทำกิจกรรมเชื่อมโยงเครือข่ายในครั้งนี้
10. จุดเหมือนคืออะไร (สมาชิกวิสาหกิจชุมชนคิดว่ามีอะไรที่เป็นจุดเหมือนบ้าง)
11. จุดต่างคืออะไร (สมาชิกวิสาหกิจชุมชนคิดว่ามีอะไรที่เป็นจุดต่างบ้าง)
12. ชุดความรู้ที่มีอยู่แล้ว มีอะไรบ้าง (ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่วิสาหกิจชุมชนทำอยู่)
13. ชุดความรู้ที่ยังขาดอยู่ มีอะไรบ้าง (ที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานที่วิสาหกิจชุมชนทำอยู่)
14. ช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในอนาคต

ภาคผนวก ข

กำหนดการในการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 1

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชุมชนแม่บ้านเกษตรบ้านบ่อใหม่ (หัตถกรรมโยธาล)

ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

วันที่ 9 กันยายน 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม
เวลา 16.30 น.	สรุปประเด็น เสร็จสิ้นการประชุม

- หมายเหตุ
1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เข้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 2

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองฉนวน (น้ำตาลแว่น)

ตำบลชุมพล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

วันที่ 10 กันยายน 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไป การเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม สรุปประเด็น
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นการประชุม

- หมายเหตุ
1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เข้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 3

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางตานศิลปะประดิษฐ์
ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
วันที่ 16 กันยายน 2560
เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม
เวลา 16.30 น.	สรุปประเด็น เสร็จสิ้นการประชุม

- หมายเหตุ
1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 4
 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเกาะยอ กลุ่มร่มไทร
 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา
 วันที่ 17 กันยายน 2560
 เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ <ul style="list-style-type: none"> - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม สรุปประเด็น
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นการประชุม

- หมายเหตุ
1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม ป้าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 5

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านการเคหะสงขลาผลิตภัณฑ์ต้นธูปฤๅษีและเส้นใยพืช

ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

วันที่ 23 กันยายน 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม สรุปประเด็น
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นการประชุม

หมายเหตุ

1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 6
 ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีทอผ้าบ้านแพรกหา
 ตำบลแพรกหา อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
 วันที่ 24 กันยายน 2560
 เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไป การเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ <ul style="list-style-type: none"> - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม สรุประเด็น
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นการประชุม

หมายเหตุ

1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 7

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกระจุบ้านโคกเมมา หมู่ 8

ตำบลทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

วันที่ 30 กันยายน 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม
เวลา 16.30 น.	สรุปประเด็น เสร็จสิ้นการประชุม

หมายเหตุ

1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 8

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมกะลามะพร้าวบ้านคอกแก้ว

ตำบลชัยบุรี อำเภอมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

วันที่ 1 ตุลาคม 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม สรุปประเด็น
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นการประชุม

- หมายเหตุ
1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 9

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์บ้านคอกวัว

ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

วันที่ 7 ตุลาคม 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม สรุปประเด็น
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นการประชุม

หมายเหตุ

1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 10

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวครบวงจรอำเภอหัวไทร

ตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ 8 ตุลาคม 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม
เวลา 16.30 น.	สรุปประเด็น เสร็จสิ้นการประชุม

- หมายเหตุ
1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เข้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 11

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก ตำบลเกาะเพชร
ตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ 14 ตุลาคม 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไป การเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม สรุปประเด็น
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นการประชุม

- หมายเหตุ
1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เข้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 12

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจูดบ้านควนป้อม
ตำบลเคร็ง อำเภอลำดวน จังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ 15 ตุลาคม 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม
เวลา 16.30 น.	สรุปประเด็น เสร็จสิ้นการประชุม

หมายเหตุ

1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เข้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

การประชุมกลุ่มย่อย ครั้งที่ 13

ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินม่วง

ตำบลขอนหาด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

วันที่ 21 ตุลาคม 2560

เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน) ตัวแทนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน แนะนำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ที่มาที่ไปการเกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รูปแบบการบริหารจัดการ)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกันเกี่ยวกับ - เครือข่าย - วิสาหกิจชุมชน - การพัฒนาเครือข่าย - หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วม สรุปประเด็น
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นการประชุม

หมายเหตุ

1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

กิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 1
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดพัทลุง
วันที่ 4 พฤศจิกายน 2560
เวลา 08.00 - 18.30 น.

เวลา 08.00 น.	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช) พร้อมกันที่จุดนัดหมาย
เวลา 08.15 น.	ออกเดินทางจากจังหวัดนครศรีธรรมราช สู่จังหวัดพัทลุง
เวลา 10.15 น.	ถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดพัทลุง เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความรู้จัก สร้างความเข้าใจ สอบถามความคิดเห็น ความคาดหวังและความต้องการในการพัฒนาเครือข่าย เป้าหมายของเครือข่าย แผนการดำเนินงาน (โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพัทลุง)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	ดูงานการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพัทลุง และพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกัน
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นกิจกรรม เดินทางกลับ
เวลา 18.30 น.	ถึงจังหวัดนครศรีธรรมราช

- หมายเหตุ
1. รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เข้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

กิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 2
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา
วันที่ 11 พฤศจิกายน 2560
เวลา 08.00 - 18.30 น.

เวลา 08.00 น.	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพัทลุง) พร้อมกันที่จุดนัดหมาย
เวลา 08.15 น.	ออกเดินทางจากจังหวัดพัทลุง สู่อำเภอเมืองสงขลา
เวลา 10.15 น.	ถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดสงขลา เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความรู้จัก สร้างความเข้าใจ สอบถามความคิดเห็น ความคาดหวังและความต้องการในการพัฒนาเครือข่าย เป้าหมายของเครือข่าย แผนการดำเนินงาน (โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	ดูงานการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา และพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกัน
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นกิจกรรม เดินทางกลับ
เวลา 18.30 น.	ถึงจังหวัดพัทลุง

- หมายเหตุ
1. รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

กิจกรรมประชุมและดูงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจ ครั้งที่ 3
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จังหวัดนครศรีธรรมราช
วันที่ 18 พฤศจิกายน 2560
เวลา 07.30 - 19.00 น.

เวลา 07.30 น.	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม (กลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดสงขลา) พร้อมกันที่จุดนัดหมาย
เวลา 07.45 น.	ออกเดินทางจากจังหวัดสงขลา สู่จังหวัดนครศรีธรรมราช
เวลา 10.30 น.	ถึงกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการ แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความรู้จัก สร้างความเข้าใจ สอบถามความคิดเห็น ความคาดหวังและความต้องการในการพัฒนาเครือข่าย เป้าหมายของเครือข่าย แผนการดำเนินงาน (โดย คณะผู้วิจัย/ทีมงาน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จ.นครศรีธรรมราช)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	ดูงานการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครศรีธรรมราช และพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกัน
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นกิจกรรม เดินทางกลับ
เวลา 19.00 น.	ถึงจังหวัดสงขลา

- หมายเหตุ
1. รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เช้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
  2. รับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
  3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

กำหนดการ

ประชุมระดมสมองร่วม (เพื่อพัฒนาเครือข่ายร่วมกัน)
ณ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมกะลามะพร้าวบ้านคอกวัว
ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง
วันที่ 2 ธันวาคม 2560
เวลา 08.45 - 16.30 น.

เวลา 08.45 น.	ลงทะเบียนผู้เข้าร่วม
เวลา 09.00 น.	เริ่มการประชุมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการร่วมกัน (แนะนำ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ โดย คณะผู้วิจัยและทีมงาน)
เวลา 12.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
เวลา 13.00 น.	สอบถามความคิดเห็นและพูดคุยแลกเปลี่ยนร่วมกัน เกี่ยวกับการพัฒนาเครือข่ายการจัดการร่วมกัน พร้อมสรุปประเด็น
เวลา 16.30 น.	เสร็จสิ้นการประชุม

หมายเหตุ

1. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม เข้า เวลา 10.30 – 10.45 น.
2. พักรับประทานอาหารว่างและเครื่องดื่ม บ่าย เวลา 14.30 – 14.45 น.
3. กำหนดการอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ภาคผนวก ค

ประมวลภาพประกอบการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรบ้านบ่อใหม่ (หัตถกรรมไผตาล)

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองฉนวน (น้ำตาลแว่น)

ประมวลาภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางตานศิลปประดิษฐ์

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเกาะยอ กลุ่มร่มไทร

ประมวลภาพดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านการเคหะสงขลา (ผลิตภัณฑ์ต้นธูปฤๅษี/เส้นใยพืช)

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีทอผ้าบ้านแพรงหา

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกระชูดบ้านโคกเมมา หมู่ 8

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมกะลามะพร้าวบ้านคอกวัว

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์บ้านคอกวัว

แปลงนาของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
ผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์บ้านคอกวัว

แปลงนาในพื้นที่บ้านคอกวัว
ที่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์

แปลงนาฝั่งตะวันออกในพื้นที่บ้านคอกวัว
ที่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์

แปลงนาฝั่งตะวันตกในพื้นที่บ้านคอกวัว
ที่ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวครบวงจรอำเภอหัวไทร

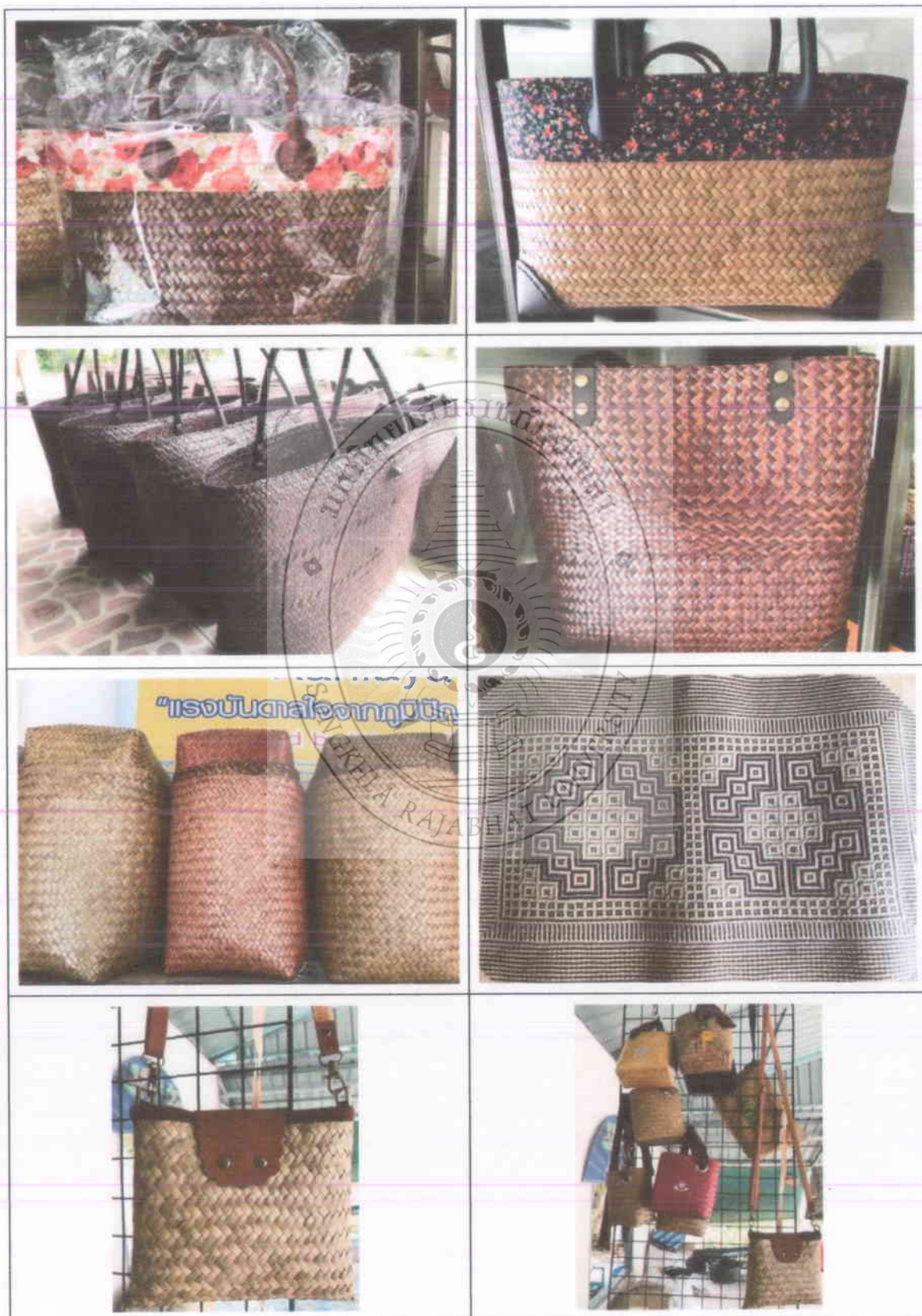

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก ตำบลเกาะเพชร

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กระจูดบ้านควนป้อม

ประมวลภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินม่วง

ภาคผนวก ง

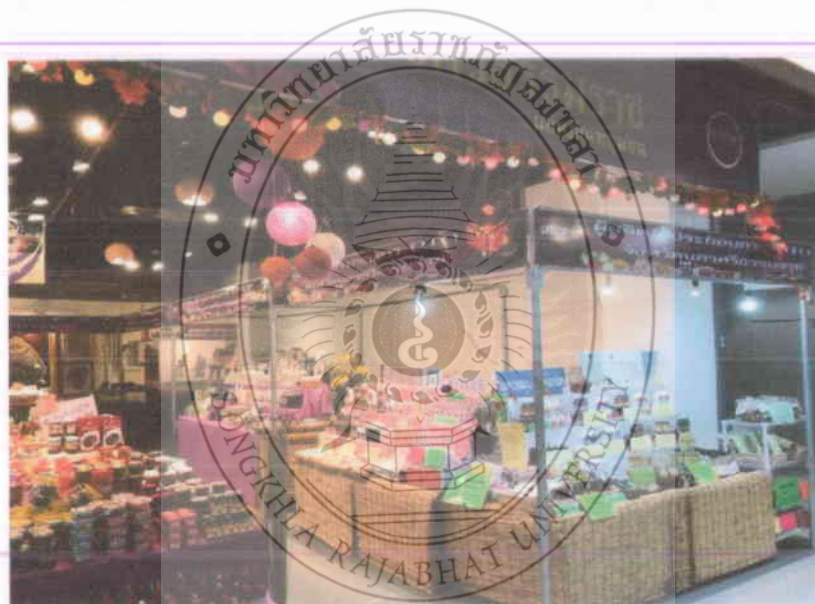
ประมวลภาพตัวอย่างการพัฒนาเครือข่ายการจัดการด้านการตลาดภายใต้ความร่วมมือ
โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประมวลภาพตัวอย่างการพัฒนาเครือข่ายการจัดการด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพตัวอย่างการพัฒนาเครือข่ายการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในด้านการตลาด ที่ถือเป็นการพัฒนาเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกัน แต่สามารถมารวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการตลาดร่วมกันได้ ภายใต้การร่วมมือกันของกลุ่มวิสาหกิจเครือข่าย ในการเข้าพื้นที่ ณ บริเวณชั้น 2 ของห้างเซ็นทรัลพลาซ่า จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของแต่ละวิสาหกิจชุมชนร่วมกัน ซึ่งได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่เปิดห้างแห่งนี้ ภายใต้การนำของคุณมนต์ทา กันนิตา ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินม่วง ตำบลขอนหาด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

รายชื่อสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชุมชนแม่บ้านเกษตรบ้านบ่อใหม่ (หัตถกรรมโยดาล) ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

- 1) นางสาวฉันทนุก หนูเพชร
- 2) นางเสริญศิริ หนูเพชร
- 3) นายบัณฑิต หนูเพชร
- 4) นางบุญธรรม บัวแก้ว
- 5) นางฉล้าย ทองประพันธ์
- 6) นางสุนันต์ เอ็มโอ
- 7) นางชบา จันทรหนู
- 8) นางยุพิน ประทุมวัลย์
- 9) นางสุคนธ์ กภาพักษ์
- 10) นางปราณี ศรีรักษา

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรบ้านคลองฉนวน (น้ำตาลแว่น) ตำบลชุมพล อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

- 1) นางดำ คล้ายสินวล
- 2) นางนิตย แก้วดีเลิศ
- 3) นางกัลยา กาละสงค์
- 4) นางสมหมาย กาละสงค์
- 5) นางอำไพ เต็มพร้อม
- 6) นางสุภาพ มากงดี
- 7) นางอรุพร แก้วมณี
- 8) นางอารมณ ชุมแสง
- 9) นางนันทิญา เอียดบุญ
- 10) นางสุพร สุภาพบุรุษ

3. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางดานศิลปะประดิษฐ์ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

- 1) นางเสน่ห์ แก้วมณี
- 2) นางสาวสุชาติ
- 3) นางสาวจุฑามาศ แก้วอารีย์
- 4) นางอุบล จันทรมณี

- 5) นางสุนีย์ ไชยสิทธิ์
- 6) นางสาวชะอุ่ม คชกาญจน์
- 7) นางลลิตา สวัสดิ์
- 8) นางแดง ธีราวุฒิ
- 9) นางดิอร สุ่ม
- 10) นางสาวประทุม แซ่ตั้ง

4. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอเกาะยอ กลุ่มร่มไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

- 1) นางสาวจงกลณี สุวรรณพรรค
- 2) นางลลิตา น้อยสุวรรณ
- 3) นางจิตภรณ์ สว่างภูมิ
- 4) นางปรียา สิ้นธุ์ตัน
- 5) นางสาวนงนุช สิ้นธุ์ตัน
- 6) นางสาวรวงคณา สว่างภูมิ
- 7) นางสาวมมณา สิ้นธุ์ตัน
- 8) นางจิตรา ขุนจันทร์
- 9) นางมุสดี ลีตะพงศ์
- 10) นางลำยอง ก่อตระกูล

5. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านการเคหะสงขลาผลิตภัณฑ์ต้นอูปลูกและเส้นใยพืช ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

- 1) นางสมพร นกแก้ว
- 2) นางสุนันท์ คชชาสุวรรณ
- 3) นางประพันธ์ สุวรรณศิริ
- 4) นางมณฑา สุวรรณศิริ
- 5) นางสมศรี รักประยูร
- 6) นางเสี ยน ย่องสัญญาเจริญ
- 7) นางสงบ จรัลฉวีวงศ์
- 8) นางยุพิน แก้วอ่อน
- 9) นางสาวเสี ยม นกแก้ว
- 10) นางสาวกนกวรรณ คงเอียง

6. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีทอผ้าบ้านแพรกหา ตำบลแพรกหา อำเภควนขนุน จังหวัดพัทลุง

- 1) นางปริยานุช กรณ์ทอง

- 2) นางสาวสุนีย์ ขุนไชยทัน
- 3) นางสาวสมบุญ ผุดคง
- 4) นางนฤมล รัชช์จันทร์
- 5) นายประสิทธิ์ชัย กรณ์ทอง
- 6) นางสาวกนกอร โสภณ
- 7) นางละออง เกื้อวงศ์
- 8) นางสาวสารภี คงอุบล
- 9) นางกัลยา เรืองพุดม
- 10) นางนฤมล นุ่นปาน

7. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกระจัดบ้านโคกเมฆ หมู่ 8 ตำบลทะเลน้อย อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

- 1) นางอรุณ มาเอียด
- 2) นางจุฬิณ กังจิบ
- 3) นางหนูวิน ลั่นแก้ว
- 4) นายสิทธิชัย มาเอียด
- 5) นางสุทร เหมือนสังข์
- 6) นางสาวสิริพร ชูดำ
- 7) นางอารี มาเอียด
- 8) นางธัญญลักษณ์ คงบัว
- 9) นางพิไลวรรณ แคล้วทอง
- 10) นางลำยอง ชุมจันทร์

8. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมกะลามะพร้าวบ้านคอกวัว ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

- 1) นายปลื้ม ชูคง
- 2) นายพิน ทองหนู้อย
- 3) นายสมทบ เผ่าชู
- 4) นายจรงค์ พรหมเช็ก
- 5) นางวันดี ขุนแสง
- 6) นายปรีชา พรหมเช็ก
- 7) นางซีพ จันทเทพ
- 8) นางระเบียบ นิ่มนุ้ย
- 9) นายชอบ ชูไชย

10) นางสาวใจ แสงอรุณ

9. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมชลสิทธิ์บ้านคอกแก้ว ตำบลชัยบุรี อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง

- 1) นายเลี่ยม รักจันทร์
- 2) นายวิรัตน์ คงแก้ว
- 3) นายพันธุ์ ไช้รอด
- 4) นางสาวฐิติ ไช้รอด
- 5) นางสาวจินต์ หมุนเกตุ
- 6) นายจัด ขาวสุด
- 7) นายชน อรุณวงศ์
- 8) นายใจ ศรีสุข
- 9) นายชอบ คงช่วย
- 10) นางจำปี คำวุ่น

10 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวครบวงจรอำเภอหัวไทร ตำบลหัวไทร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

- 1) นายจำเนียร พรหมเรือง
- 2) นายกิตติ ชูพงศ์
- 3) นายสมบัติ เกื้อชู
- 4) นายสัมพันธ์ จุลสงค์
- 5) นายมบุญ แสงปาน
- 6) นายจรรย์ หนูเจริญ
- 7) นายสุชาติ ต่วงสิน
- 8) นายสมนึก เอกกุล
- 9) นายจำลอง ขาวเรือง
- 10) นายอำพร สุขแก้ว

11. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าบาติก ตำบลเกาะเพชร ตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

- 1) นายปฐมพร แซ่เฮง
- 2) นางสาวลีจันทร์ สวนจันทร์
- 3) นางวรรณจุฬา สวนจันทร์
- 4) นางวรรณิษา สวนจันทร์

- 5) นางพูลสวัสดิ์ ทาปลัด
- 6) นางมณฑา พูลสวัสดิ์
- 7) นางสมบูรณ์ เกื้อชู
- 8) นางเบญญาภา แซ่เฮง
- 9) นางเปรมฤทัย จันทวงศ์
- 10) นางภาณุฉัตร แซ่เฮง

12. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑักระจุذب้านควนป้อม
ตำบลเครี้ง อำเภอละโวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

- 1) นางกัลยา ภิรมย์รักษ์
- 2) นายวีระ ภิรมย์รักษ์
- 3) นางสาวไหม สุขทอง
- 4) นางจุฬาร สุขสวัสดิ์
- 5) นางละมุน จันทน์นวล
- 6) นางสาวจันทรมณี เหมือนแก้ว
- 7) นางนิรัตน์ รักษาพล
- 8) นางสาวใจ วรรณแก้ว
- 9) นางกัลยา ผิวขาว
- 10) นางชมพูนุช เพชรม่วง

13. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านเนินม่วง
ตำบลชอนหาด อำเภอละโวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

- 1) นางมนต์ทา กันนิตา
- 2) นายวิทยา สังสุณี
- 3) นางสาวราตรี พุ่มน่ม
- 4) นางณัฐกมล สังสุณี
- 5) นางเฉลิม หนูนวล
- 6) นางวรรณิ คงแก้ว
- 7) นางสมหมาย กลิ่นสุคนธ์
- 8) นางราตรี กันนิตา
- 9) นางจิตร บุญศรี
- 10) นายปรพล กันนิตา

ภาคผนวก จ
ประวัติคณะผู้วิจัย

ประวัติคณะผู้วิจัย

ชื่อ สกุล ดร.ตฤวิศ สุวรรณวงศ์

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (เกียรตินิยมอันดับ 2)	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา	2548
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รป.ม.)	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2553
Certificate in PhD academic Research programme	Massey University, New Zealand	2556
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการจัดการ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2557

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

ประวัติคณะผู้วิจัย

ชื่อ สกุล   ดร.นราวดี บัวขวัญ

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
บริหารธุรกิจบัณฑิต (บธ.บ.) สาขาวิชาการบริหารบุคคล	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล	2540
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายและการพัฒนาสังคม	มหาวิทยาลัยทักษิณ	2547
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ด.) สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2556

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

